This is a reproduction of a library book that was digitized by Google as part of an ongoing effort to preserve the information in books and make it universally accessible.

Google books

https://books.google.com

Over dit boek

Dit is een digitale kopie van een boek dat al generaties lang op bibliotheekplanken heeft gestaan, maar nu zorgvuldig is gescand door Google. Dat doen we omdat we alle boeken ter wereld online beschikbaar willen maken.

Dit boek is zo oud dat het auteursrecht erop is verlopen, zodat het boek nu deel uitmaakt van het publieke domein. Een boek dat tot het publieke domein behoort, is een boek dat nooit onder het auteursrecht is gevallen, of waarvan de wettelijke auteursrechttermijn is verlopen. Het kan per land verschillen of een boek tot het publieke domein behoort. Boeken in het publieke domein zijn een stem uit het verleden. Ze vormen een bron van geschiedenis, cultuur en kennis die anders moeilijk te verkrijgen zou zijn.

Aantekeningen, opmerkingen en andere kanttekeningen die in het origineel stonden, worden weergegeven in dit bestand, als herinnering aan de lange reis die het boek heeft gemaakt van uitgever naar bibliotheek, en uiteindelijk naar u.

Richtlijnen voor gebruik

Google werkt samen met bibliotheken om materiaal uit het publieke domein te digitaliseren, zodat het voor iedereen beschikbaar wordt. Boeken uit het publieke domein behoren toe aan het publiek; wij bewaren ze alleen. Dit is echter een kostbaar proces. Om deze dienst te kunnen blijven leveren, hebben we maatregelen genomen om misbruik door commerciële partijen te voorkomen, zoals het plaatsen van technische beperkingen op automatisch zoeken.

Verder vragen we u het volgende:

+ *Gebruik de bestanden alleen voor niet-commerciële doeleinden* We hebben Zoeken naar boeken met Google ontworpen voor gebruik door individuen. We vragen u deze bestanden alleen te gebruiken voor persoonlijke en niet-commerciële doeleinden.
+ *Voer geen geautomatiseerde zoekopdrachten uit* Stuur geen geautomatiseerde zoekopdrachten naar het systeem van Google. Als u onderzoek doet naar computervertalingen, optische tekenherkenning of andere wetenschapsgebieden waarbij u toegang nodig heeft tot grote hoeveelheden tekst, kunt u contact met ons opnemen. We raden u aan hiervoor materiaal uit het publieke domein te gebruiken, en kunnen u misschien hiermee van dienst zijn.
+ *Laat de eigendomsverklaring staan* Het "watermerk" van Google dat u onder aan elk bestand ziet, dient om mensen informatie over het project te geven, en ze te helpen extra materiaal te vinden met Zoeken naar boeken met Google. Verwijder dit watermerk niet.
+ *Houd u aan de wet* Wat u ook doet, houd er rekening mee dat u er zelf verantwoordelijk voor bent dat alles wat u doet legaal is. U kunt er niet van uitgaan dat wanneer een werk beschikbaar lijkt te zijn voor het publieke domein in de Verenigde Staten, het ook publiek domein is voor gebruikers in andere landen. Of er nog auteursrecht op een boek rust, verschilt per land. We kunnen u niet vertellen wat u in uw geval met een bepaald boek mag doen. Neem niet zomaar aan dat u een boek overal ter wereld op allerlei manieren kunt gebruiken, wanneer het eenmaal in Zoeken naar boeken met Google staat. De wettelijke aansprakelijkheid voor auteursrechten is behoorlijk streng.

Informatie over Zoeken naar boeken met Google

Het doel van Google is om alle informatie wereldwijd toegankelijk en bruikbaar te maken. Zoeken naar boeken met Google helpt lezers boeken uit allerlei landen te ontdekken, en helpt auteurs en uitgevers om een nieuw leespubliek te bereiken. U kunt de volledige tekst van dit boek doorzoeken op het web via `http://books.google.com`

BLOEMLEZING

UIT

MIDDELNEDERLANDSCHE DICHTERS,

BIJEENVERZAMELD

DOOR

DR. E. VERWIJS,

Leeraar in de Nieuwe Talen en Geschiedenis aan het Gymnasium te Franeker.

DERDE DEEL.

MENGELPOËZIE.

ZUTPHEN,
WILLEM THIEME.

1861.

Digitized by Google

Digitized by Google

INHOUD.

	blz.
MENGELPOËZIE.	1.
Sproken.	„
PYRAMUS EN THISBE.	„
VRIENDENTROUW.	9.
DE DRIE DIEVEN.	16.
Pieter van Iersele.	23.
VROUWENLIST.	„
DE VERZOENING.	29.
Hein van Aken.	30.
ROMAN VAN DE ROOS.	„
GOEDE RAAD AAN MINNAARS, VS. 1996—2593.	31.
ROMAN VAN LIMBORCH.	46.
ECHITES STRIJD, B. IV. VS. 1258—1849.	47.
Willem van Hildegaersberg.	62.
OVERAL MAAR!	„
HOOGMOED KOMT VOOR DEN VAL.	67.
LOF DES HUWELIJKS.	70.
PLICHTEN VAN DEN PRIESTER, DEN RIDDER EN DEN HUISMAN.	76.
Dirc Potter.	86.
DER MINNEN LOEP.	„
LIEFDE VAN VROUWEN TOT DWAZEN.	„
HERO EN LEANDER.	94.
OPWEKKING TOT BEMINNEN.	101.
LEGENDEN.	105.
Gillis de Wevele.	„
LEVEN VAN ST. AMAND.	„
ST. AMAND TE ROME.	106.
Broeder Geraert.	110.
LEVEN VAN SINTE KRISTINA.	„
KRISTINA'S WONDEREN.	„

Digitized by Google

	blz.
LYRISCHE POËZIE.	115.
WERELDSCHE LIEDEREN.	„
Minnezangen van Jan I. hertog van Brabant.	„
Minnepijn.	118.
Zoete slavernij.	120.
Drinklied.	„
Scheiden.	121.
Verlangen.	121.
Aan haar.	„
De leeuwerik.	123.
Zoet gedenken.	124.
Nimmer rust.	125.
Verlaat mij niet !	„
Heil den goeden waard.	„
Och gedinck mijns !	126.
Lied van den hoed.	128.
De kerels.	129.
Ochtendafscheid.	131.
Naar oostland.	132.
Zangerloon.	„
Steeds de uwe.	134.
De gestorven geliefde.	„
De koningskinderen.	136.
Heer Daniel.	131.
De jonge Coenraet.	141.
Hildebrant.	144.
GEESTELIJKE LIEDEREN.	149.
Stabat Mater.	„
Dies est Laetitiae.	151.
Kerstlied.	153.
Marialied.	154.
Het hemelsch vaderland.	155.
DRAMATISCHE POËZIE.	157.
EEN ABEL SPEL VAN ESMOREIT.	„
DIE SÒTTERNIE VAN LIPPIJN.	189.

Digitized by Google

MENGELPOËZIE.

Spoken.

Dr. JONCKBLOET, Gesch. der Mnd. Dichtk., IIIII., 301—321.

Hoemeer de riddergeest op den achtergrond trad, en langzamerhand voor den meer praktischen geest der burgermaatschappij moest wijken, des te minder groote oorspronkelijke gedichten zag men in het licht verschijnen, maar des te meer omwerkingen van oude romans, welke ook wat de taal aanbelangt moesten gemoderniseerd worden; doch vooral kleinere verhalen, sproken (fablels), waarvan eene groote menigte tot ons is gekomen, kwamen in zwang, welke deels van verhalenden, deels van allegorischen inhoud, nu eens met een inmengsel van satyre, dan van moralisatie, hier meer episch, daar weder meer lyrisch, door de rondreizende sprekers den gretigen burgers en ridders werden voorgedragen.

PYRAMUS EN THISBE.

Belgisch Museum, X, 89—98.

Van tween kinderen die droeghen ene starcke minne een ontfarmelijc dinc.

Wilen een stuc hier te voren
Waren II kinder geboren
Ter stat die Babilonien hiet,
Alsoe als men ghescreven siet:
Deen hiet Tisbe ende dander Piramus.
Een muer sciet haer beider huus.
Die kinder waren wel gheboren;
Haer scoenheit ginc verre te voren
Vore alle die men tier stonde
In den rike vinden conde.
De kindere waren salech, vroe,
Daer holpen alle die gode toe:
Apollon makese beide wijs;
Maer een gaf hen der minnen prijs:
Venus die vrouwe makese scoene,
Datse daer af droeghen croene;

Digitized by Google

Juno gaf hen goet ende scat,
Ende Cupido holpen bat:
Hi dedese oefenen goede werke;
Ende onderminnen even sterke.
Nauwe men die kindre wachte
Met herten ende met ghedachte;
Maer die kindere minneden stille
Verholenlike met enen wille:
Si daden al der minnen raet
Sonder dorperliker daet;
Maer dongheval dat comen moet,
Dat den minnare onsachte doet,
Quam hem beiden al te saen.
Men liet den maghen verstaen,
Dat Tysbe ende Piramus
Ghelieve souden sijn aldus.
Doen benam men hen dat spreken,
Sien, wincken ende ander treken,
Dat antwerden ende dat vraghen,
Ende oec boetscapen draghen,
Dat deen den anderen niet spreken en mach,
Noch van minnen doen ghewach.
Wat moghen doen die II ghelieve,
Die met minnen no met brieve
En moghen onderspreken niet?
Des doeghden si beide swaer verdriet.
Ghemeerdert es nu haren noet:
Si baden beide om die doot,
Si peinsden vele ende sweghen stille;
Maer selden hadden si haren wille.
Dit herdense meneghen dach
Dat elc anderen niet en sach.
Eenwerf was Tysbe opghestaen,
Als die der minnen niet en conde ontgaen,
Eens morghens in die dagheraet;
Haer selfs en wiste si ghenen raet;
Si ginc vort ende weder,
Si sach opwert ende neder.
Daer si ginc aldus allene,
Versach si in den muer een kene,

Digitized by Google

Neven der kokenen, ende leeter vore:
Daer sach sie bander side dore.
Soe langhe ginc si al daer staen,
Ende Piramus quam daer ghegaen
Bi avontuere met gherake.
Nu moghdi horen hare sprake,
Daer hem na langde over een jaer.
Hi seide: »Tysbe, sidi daer?"
Blide haddense den moet.
Daer elc vore die clove stoet,
Waende elc anderen cussen saen,
Ghelijc si voren hadden ghedaen;
Maer die muer, dire tusschen stoet,
Benam haer beiden haren spoet.
Doen custen si al sonder beide
Den muer, daer [hi] stont an een side.
Daer na claghdense haren noet
Ende hare pine even groet,
Waken, suchten ende beven,
Ende daer na haer droeve leven.

Doen begonde dus haer tale
Tysbe die overscoene smale:
»Ay Piramus, ghine mint mi niet!"
— »Ic doe, lief; wat mijns ghesciet
Merket bi u selven dan!
Mach u verhoghen enech man,
Welctijt dat ghi mi niet en siet?
Neent! alsoe es mi ghesciet.
Al waric alsoe riken man
Van haven, als men vinden can
Ende alsoe scoene als Absaloen,
Ende alsoe wijs als Salomoen,
Dat en mochte mi hulpen twint,
In moeste u scouwen, lieve kint."
Dus claghden si haren aerbeit,
Haren rouwe ende haer grote leit,
Dat si hadden nacht ende dach,
Ende hem ghebreken niet en mach.

Nu moghdi Tysbe horen spreken,
Die metter minnen was ontsteken:

»O leider muer, onsalech deel!
Waeromme bestu dus gheheel?
Hoe dic hebdi ons benomen,
Dat wi te gader souden comen,
Ende der minnen gherne plaghen:
De minne moeti henen draghen!"
Doen sprac die scone Piramus:
»Tysbe lief, hoe comet dus
Wi en sijn doot no en leven?
Maer mi dunct wi sijn begheven
Alse eneghe clusenaren.
Laet ons sien hoe wi ghevaren.
Wine moghen desen ganc
Niet bedecken herde lanc;
Want worde mens iet gheware
Der leider niemare,
Die ons langhe heeft begheven,
[Ende] wartsi weder opgheheven,
Dan [1]) soe soude onse scande
Sere lopen achter lande.
Nu hulpter toe gheraden dan,
Want wijfs sijn vroeder dan de man
Dicwile van nauwen rade."
— »Ay lief, hoe gherne ic dat dade,
Wistic wat ons ware goet!
Maer ic hebbe menegherande moet
Met peinsene in mijn ghedachte:
Ontgingic met u bi nachte,
Als ghi uwen wille hadt ghedaen,
Masscien ghi liet mi dan gaen.
Hier omme benic in twifele groet,
In sorghen ende inder noet."
— »Tysbe, mestroudi mijnre tale,
En hebdi mi niet gheproeft soe wale,
Dat ic u minne sonder wanc?
Wanen comt desen ommeganc
Ende desen twifel, daer ghi in sijt?
Al mochtic hebben groet jolijt

1) Hs. 114. Worde w. o., 115. Ende s. s.

Digitized by Google

Met ere groeter coninghinnen,
Nochtan soudicse node minnen,
Ende u laten, scoene kint.
Bi lode, ic en lieghe u twint!"
— »Piramus, in mestrouwe u niet;
Maer dic eest alsoe ghesciet,
Dat men vrouwen loesheit doet;
Maer ic sette lijf ende goet
In u, ende wil met u gaen,
Ende latent ane u trouwe staen."
   Het leghet een plein, slecht ende scoene,
Buten der stat van Babilone
Tusschen den woude enter rivieren:
Daer stonden boeme menegertieren;
In den overscoene pleine
Spranc herde meneghe scoene fonteine.
Daer gheloofden dese twee,
Piramus ende Tysbee,
Emmer te comen bi nachte,
Ende des hadden si ghedachte.
Ende alst quam ter middernach
Stont Tysbe op, die lach ende wacht
(Herde scoene scheen die mane.)
Si peinsde haren wech te gane;
Die dore liet si open staen,
Ende es dus van huus ghegaen:
De minne makese soe bout.
Tusschen der rivieren ende dwout
Gincse ten bome wert van huus,
Ende was daer eer Piramus.
Si sat neder onder den boem,
Ende nam al omme goem,
Ochte si Piramus iet saghe.
Doen sach si comen ute eenre haghen
Ene vreselike liebaerdinne,
Met enen herde grammen zinne
Ghelopen comen daer si sat.
Tysbe vervaerde haer om dat,
Ende vloe aldaer besiden,
Ende liet de liebaerdinne liden

Digitized by Google

Midden over ghenen pleine.
Si liep op ghene fonteine
Drincken ende keerde weder.
Doen sach si voer haer ligghen neder
Den scoenen mantel int gras,
Dien Tysbee ontfallen was:
Si setter op haren voet,
Ende maecten allen bloet
Ende scorden menech fout:
Doen keerdese weder in dat wout.
  Hier binnen was opghestaen
Piramus ende quam ghegaen;
(Die mane scheen claer als den dach.)
Daer hi voren neder sach,
Verkendi die voetstappen int sant,
Ende haesten doen al te hant,
Ende quam ghegaen onder den boem,
Ende nam al omme entomme goem.
Hi sach den mantel al bebloet.
Doen verwandeldem sijn moet;
Hi verloes al sine cracht,
Ende viel neder in onmacht;
Maer als hi te hem selven quam,
Ende sijn ghedachte weder nam,
Weder hi woude oft en woude,
Dat hise doen roepen soude,
Sijn suete lief Tysbee,
Versuchti VII werf ende mee.
»Ay mi," seiti, »scoene wijf,
Dore mi hebdi verloren dlijf!
Wats mi elendech man ghesciet,
In mach des vergheten niet.
Ghi doet dat ic u gheboet;
Suete lief, ic hebbe u doot.
Daeromme salic mi nu hier
Dooden. Ic woude tselve dier,
Dat u lijf hevet ghenomen,
Hier voer mi moeste comen,
Ende mi oec mijn leven name:
U doot es mi soe onbequame!"

Digitized by Google

Doen trac hi sijn sweert onvervaert,
Ende hilt den appel neder waert:
Met siere herten viel hi daer inne:
Dat dede al die sterke minne.
  Ay aerme, wat mach men des,
Dat minne soe ontbeidech es,
Daer men met minnen es bevaen!
Wat hevet u Piramus mesdaen?
Waer omme en haddi niet tgheluc
Noch te beiden een clein stuc,
Soe hadde hi behouden dlijf;
Ende Tysbee, die als een serech wijf
Van der beesten was ghevlouwen,
Haer herte was in groten rouwen;
Si duchte haer voer ongheval,
Ochte si weder keren sal;
Doch verwan der minnen cracht.
Alse haer Tysbee hevet bedacht,
Dat Piramus mach wesen comen,
Es haer den twifele al benomen.
Weder gincse ten boeme wert,
Blodelike ende sere ververt,
Te siene ofti comen si;
Ende als si hem naecte bi,
Sach si tsweert allen bloet,
Dat hem ter herten dorewoet.
Doen bleef si staende in groten vare,
Ende hadde wonder wat dat ware;
Doch ginc si vort daer hi lach,
Ende als sine alsoe ligghen sach
Dorsteken metten sweerde,
Viel si neder op die erde.
Saen wert si in onmacht,
Ende alst haer weder was ghesacht,
Stont si op crankelike,
Ende sprac te hem ontfarmelike:
»Ay mi, scoene Piramus,
Suete lief, hoe ligdi dus?
Wacharme, hoe stille zwijchdi!
Ic ben Tysbe, sprect jeghen mi!

Digitized by Google

Doen sloech hi doeghen op hare,
Ende sach in haer anschijn clare:
Hi waende haer antwerde gheven,
Ende mettien es hi doot bleven.
Doen viel in onmacht dat edel wijf
Plattelinghe neder op sijn lijf:
Lanc waest eer si ghenas,
Ende als si becomen was
Seide si: »Och leider ongheval,
Wat hebdi ons gheweten al!
Maer daer dongheval beghint te gane,
Daer blivet gherne hangende ane.
Och, en waren wi onghevallech niet,
Dit en ware ons niet ghesciet!"
Si dreef de jammerlijcste claghe,
Die noit wijf dreef in enen daghe.
Noch sprac Tysbe in deser wijs
Toter zielen haers amijs:
»Ontbeidt, lief, ontbeidt na mi,
Ende laet mijn ziele varen met di!
Hebben wi bliscap ofte zeer,
Wi bliven te gader emmermeer."
Doen viel int sweert die joncfrouwe.
Dus endet hare beider rouwe.
Die zielen voeren ewelike
Te gadere in der minnen rike.
Daer vondense joncfrouwen ende menegen man,
Meer dan ic ghesegghen can:
Hondert scaren ende mee
Saten te samen twee ende twee,
Die ter bliscap sijn ghevaren
Met der minnen maertelaren:
Daer moeten si alle comen binnen
Die leven in gherechter minnen!

VRIENDENTROUW.

Van tween ghesellen die elc voer andren sterven wilden.

Voer al dat in de weerelt es
Ne gaet niet, gheloeft mi des,
Voer rechte jonstelike trauwe,
Die in bliscepen ende in rauwe
Blijft ende niet en es wisselbaer;
Ende hier af willic doen verclaer
Van II coeplieden, die jonstelike
Andren minden ende hertelike,
Ende noint andren ne hadden ghesien,
Maer onderscreven, gheloeves myen,
Ende vele groeter coepmanscepen andren ghesant.
Deen woende te Brugghe, si u becant,
Ende dander te Baldak in de stede.
Up eenen tijt, al voer waerhede,
Quam den coeman van Baldac in,
Dat hi peinsde in zinen zin,
Hi wilde zinen gheselle zien,
Ende bleef begrepen vaste in dien,
Ende bereedde zine vaert;
Ende over lanc, si u verclaert,
Quam hi te Brugghe in de stede.
Als zijn gheselle die waerhede
Van ziere comsten waert becant,
Was hi de blijtste die men vant,
Ende ontfinckene jonstelike zeere.
Hine spaerde gout no selver ter eere
Jeghen zinen lieven compaen,
Ende heeftene so uterlike ontfaen,
Beede met vrienden ende met maghen,
Dat nye man in zinen daghen
So groete vriendelichede en zach,
Waer hi nye quam up eenen dach.
Ende binnen dat dese coepman rike
Te Brugghe was sekerlike,
So was besproken een huwelijc

Digitized by Google

Van eere scoenre maghet rijc,
Edele ende wel gheboren;
Ende dese maecht utevercoren
Sekerde van Brugghe die coepman,
Die zinen lieven gheselle nam,
Ende leeddene toter scoenre maecht,
Den welken dien soe so behaecht,
Dat hi van haerre minnen saen
Met groeten ghepeinse waert bevaen,
Ende so ontsteken in zinen moet,
Dat hem dinckt dat hi verwoet;
Ende trac ter herberghen sonder waen
Met zwaren zinne ende al ondaen,
Dat hi no eten, no drincken en mochte:
Die minne dede hem so onsochte
Van deser lieveliker jonfrauwe.
Sijn gheselle hadde zwaren rauwe,
Ende lach hem vriendelike an,
Als een goet ghetrauwe man,
Om te weetenen zinen staet:
»Lieve gheselle, niet en laet,
Ontdect u rondelic jeghen mi;
Mach ic u helpen, gheloevets mi,
Ic sal mi ghetrauwelic in u quiten."
Doe so gaf hi een versiken
Met zwaren ghepeinse scamelike,
Ende sprac zeere bloedelike:
»Lieve gheselle, het ware om niet:
Niement en mach betren mijn verdriet,
Ende biddu dat ghijs mi doet verdrach."
— »Lieve gheselle, ic en mach,
Ic moet weten uwen staet;
Ende mach icker toe ghevinden raet,
Dien sal ic u werden laten te goede
Getrauwelike met goeden moede;
Ende daer en twifele u niet an."
Doe sprac de coepman: »Och lieve man,
In dars u ghewaghen niet;
Want die scaemte mi verbiet
Entic groete jonste mede;

Die ghi mi in deser stede
So minlike hebt ghetoecht nu;
Want ic mochter met verwerken u,
Dat mi noch ware een ander doot:
Dus blivic liever in der noot,
Dan ic mi brochte in meere quale."
— »Lieve gheselle, laet varen dese tale,
Ende secht mi uwer herten gront;
Getrauwelike te deser stont
Salic u helpen na mijn vermoghen,
Al soudicker omme lijden doghen,
Ende segghet mi rondelic al claer."
Doe seide de coepman over waer:
»Gheselle, ic bem van minnen tonder
So zeere, dat meer es dan wonder,
Ende ic sal al up ontsinnen,
Ende nochtan van deser minnen
Ne mach mi nemmermeer goet ghescien."
— »Och lieve gheselle, secht mi van wien,
Ic sal u getrauwelic werden te goede
Neerenstelike met goeden moede,
Up dat ghi mi secht wie u doet quelen."
— »Nu ne willics u niet langher helen,"
Sprac de coepman zeere vervaert:
»Het moet u van mi zijn verclaert:
Het es die scone jonghe maecht,
Die mi aldus heeft verbaecht,
Die ghi ghesekert hebt te wive."
Al haddemen met eenen knive
Den anderen int herte ghesteken,
Men hadder cume bloet uut zien leken,
So wonderlike was hem te moede;
Nochtan sprac hi metter spoede:
»Gheselle, ghetroest u, hebt goet verdrach,
Ic salre in doen al dat ic mach.
Om de groete minne van u
So sal ic ter tijt van nu
Getrauwelic letten up u sake."
Aldaer scietsi met curter sprake,
Ende die goede coepman van Brugghe

Digitized by Google

Die so ghinc met leden vlugghe
Toter jonfrauwen moeder ende vader,
Ende verteldem al te gader
Die woerde van sinen lieven gheselle.
Nu hoert wat ic u vertelle,
Hoe hi bezorghede zinen veynoet,
Ende zeide van zinen state groet,
Van ziere gheborten ende rijchede,
Dat hi haestelike dede
Bi consente jonstelike,
Dat van den eersten huwelike
Van hem niet en soude ghescien,
Ende vader ende moeder worden in dien,
Bi rade van vrienden ende maghen,
Dat si den andren coepman ghaven
Harer dochter in huwelike,
Ende bi den rade sekerlike
Van den coepman diere voeren sprac:
Dit was trouwe sonder lac!
Doe ghinc dese goede coepman
Tote sinen gheselle, die lach ende stan,
In suchtenc ende in groeten zeere:
»Wel up, ghesellе, ne truert nemmeere!
Uwen wille die sal ghescien."
Ende hi vertrac hem mettien,
. . . .
Ende dat hi die jonfrauwe ter vaert
Hebben sal in huwelike.
Doe was hi blide sekerlike
Ende dancte zinen gheselle zeere
Der trauwen ende der groeter eere,
Die hi hem hier in hadde ghedaen;
Ende hier naer ghinc men verstaen
Ten huwelike ende ter feeste,
Die men helt met bliden gheeste,
Heerlic ende rikelic mede,
Binnen Brugghe der goeder stede.
Ende als den tijt was overleden,
So wilde de coepman van steden
Varen te zinen lande waert

Digitized by Google

Met zinen wive onghespaert.
Den tijt quam dat hi woude sceiden.
Doe woudene die coepman gheleiden,
Ende vrienden ende maghen van der jonfrauwe.
Daer was droufheit ende rauwe
Ten sceedene van der compaengye,
Ende boven al, gheloeves mye,
Van den tween weerden ghesellen
Boven al, hoerdic vertellen.
Den tijt verghinc, tversceet verleet,
De coepman zeilde wech ghereet
Met zinen wive te lande waert,
Daer hi quam al onghespaert,
Daer hi rikelic was ontfaen,
Ende der jonfrauwen groet eere ghedaen,
Ende jonstelike visentacie.
Hier naer gheviel in curter spacie,
Dat scoepmans maghe te Brugghe int stede
Eenen dootslach daden, voer waerhede,
An eenen heere van groeter macht,
Ende met hare lieder cracht
Mochten si de veete ghehouden niet,
Sine moesten bliven int verdriet,
Goedeloes ende slants verdreven.
Dese coepman quam hier bi in sneven,
Dat hi zijns goets te male waert quite.
Doe moesti bliven in crancker vite,
Arem, allendich ende onverduldich;
In despiracien menichfuldich
Wart hi ende in ghepeinse groet
Dicwile weinschti om die doot.
Ende daer hi was in desen dole,
Quam hem up een tijt in de mole,
Dat hi te zinen gheselle wilde varen.
Hi trac ter Sluus al sonder sparen
Sonder allinc ende penninc,
Ende beleede so die dinc,
Dat hi int scip quam sekerlike,
Ende barch hem daer heymelike,
Tes si van den lande waren in de zee.

Digitized by Google

Doe openbaerdi hem (wat souts mee?)
Ende quam onder die scipheeren,
Die hem daden lettel eeren.
Som woudsine waerpen over boort,
Som vielsi daer af in discoort,
Ende daden hem om Gods wille gracie.
Als overleden was die spacie,
Datsi te Baldac quamen an tlant,
Si settene haestelic up tsant:
An hem te houdene was cranc profijt.
Dus so landi sonder jolijt,
Ende was in meneghen ghedochte,
Wat hi voert an best doen mochte.
Hi dachte te sinen gheselle te ghane,
Maer hi viel in sulker scame,
Dat hi den wille onthilt weder,
Ende ghinc de straten up ende neder.
Bi nachte dat hi zach ende vernam,
Waer een uut eenen huus gheloepen quam,
Dat hem een ander volchde naer,
Ende brochtene ter doot al daer.
Die tfeyt dede ruumde ziere straten,
Ende heeft den dooden daer ghelaten,
Ende die coepman bleffer bi.
Hier af quam een groet ghecry,
Ende daer vergaderden vele lieden.
Die rechter quam, hoerdic bedieden,
Ende vraechde den coepman zaen,
Wie die moort hadde ghedaen.
Die coepman lijde up de stede,
Dat hi selve tfayt dede.
Haestelic waert hi ghevaen
Ende ghejugiert, sonder waen,
Ter doot, sonder eenich verdrach;
Ende curt daer naer waert de dach,
Datmen soude justicieren.
Men leeddene udewaert sonder vieren;
Ende daer hi ter justicien was,
Quammer zijn gheselle ras
Met andren, om de justicie te ziene;

Ende met eenen scerpen anziene
Wart hi bekennende te dier ueren
Sinen gheselle bi avontueren.
Haestelic riep hi: »Her rechter, hoert,
Laet gaen desen man; ic dede de moort.”
Alle diet hoerden worden uten keere,
Mids dat hi was ghemint so zeere,
Rike ende machtich, van groeten maghen.
Die liede ghinghen weenen ende claghen
Om die jonste van den man.
Die rechter sprak den andren an,
Waer omme dat hi lijde de moort,
Ende dat hi selve heeft ghehoort,
Dat dese ander heeft ghedaen.
»Her rechter,” seit hi, »laet dit staen:
En dede niemen tfayt dan ic.”
Dus so streden si een lanc stic,
Ende elc zeide te dier stede,
Dat hijt tfayt alleene dede.
Die rechter, die dit wonder hoorde,
Deedse met eenen curter woorde
Weder leeden in die stede,
Ghevanghen ende versceeden beede.
Also laghen si die nacht
In groeter zorghe, want elc acht
Te stervene up den andren dach.
Elc dreef in hem selven gheclach
Van der zwaere avontueren.
Up den andren dach ter ueren
Dat dinghens tijt was onghelet,
Worden si brocht voer de wet,
Ende daer lijde elc al sonder waen,
Dat hi te voeren hadde ghedaen;
Ende binnen datmen stont in deser onleden
Quam die man ter selver steden,
Die ghedaen hadde de moort,
Ende hi hoerde dit discoort
Van desen tween onsculdeghen lieden,
Ende met compassien, hoerdic bedieden,
Quam hem groete berauwenesse,

Digitized by Google

Ende up Gods ontfaermenesse
Heeft hi hem selven gheopenbaert,
Ende naectelic de moert verclaert,
Ende de waeromme dat hijt dede,
Ende ontlastese beede ter stede.
Dit verwonderde den juge noch meere,
Ende met eenen curten keere
Leedden si de twee over zijde,
Ende vraechden hem tien tijde,
Waer omme si hem sonder noot
Alsoe leveren wilden ter doot,
Ende elken si alleene spraken.
Daer ondervonden si de saken,
Dat deen dede uut onverduldicheden;
Ende dander uut goeder ghetrauwicheden,
Ende verclaerden de vrientscap groet,
Die elc andren dede ter noot,
Ghelijc dat ghi voeren hebt verstaen.
  Beede worden si ontsleghen saen,
Ende de juge sprac metter wet,
Ende daer wart in teermen gheset,
Watmen metten derden soude doen;
Ende mits datmen vant occusoen,
Dat de doode hadde brocht ter doot
Smans broeder, ende noch stont bloot
Onversoent in veeten claer;
Ende dat hi alsoe openbaer
Lijde uut groeter ontfaermenesse,
Ghesciede hem gracie, zijts ghewesse,
Dat hi daer behilt zijn leven;
Maer sommen van goede moesti gheven
Over den dooden, seker zijt,
Ende daer met was hi ghevrijt.
Die coepman van Baldac, seker zijt,
Nam zinen gheselle in curter tijt,
Ende leedene thuus, al sonder waen;
Daer hi eerlike was ontfaen
Van der jonfrauwen, scoepmans wijf,
Ende bleef wonende al zijn lijf
Metten lieven gheselle zijn.

Digitized by Google

Oec gaf hi hem, dats waerheit fijn,
Siere suster ende dheelt van zinen goede,
Om te blusschene zine aermoede:
Dus was trauwe gheloent met trauwen.
Ic bidde Marien onser vrauwen,
Dat so ons verbidden moete,
Dat wi van onser zonden boete
Vercrighen in onsen laetsten stonden,
Dat wi in trauwen werden vonden
Voer die glorieuse majesteit
Der helegher Drievoudicheit.
Amen!

DE DRIE DIEVEN.

Belgisch Museum, X, 69—76.

Van III *ghesellen die den bake stalen.*

Ghi goede liede, hoort na mie!
Selke boerde en hoerdi nie,
Als ic u hier sal vertellen.
Wilen waren III ghesellen:
Scakers, dieve ende mordenaren
Waren si wel XX jaren,
Ende teenre tijt, gheloves mi,
Namen si, al sonder si,
Enen man wel C scilde.
Die ene sprac: hine wilde
Hem met dier dinc nemmeer generen,
Hi wouts avestaen ende ontberen;
Want die selc waren in haer doen
Storven gherne in haer scoen,
Ofte vor den hancdief si stupen;
Men sietse van der galgen drupen:
Des woudi sijn broet winnen gaen,
Van den II sciet hi saen;
Met enen dorper dienst hi vant.
Die knape conste wel int lant
Erien, diken, coren saien,

Digitized by Google

Derschen, wannen, sniden, maien.
Alsoe wel diendi dare,
Dat hem die dorper tenden jare
Sine dochter gaf tenen wive
Ende al sijn goet na sinen live.
  Tenen tide dese knape
Ghemiste van enen scape,
Dat hi liep soeken tot hijt vant.
Doen sach hi comen int lant
Sine II ghesellen bloet,
In netten, om der lieden broet.
Die knape liep te sinen wive
Ende sprac: »Hier comen II keitive,
Minne, dien seldi teten setten;
Siet waer si comen int netten."
Mettien die knape uter duere
Ginc, ende sloet hem in die scuere.
Saen die II ter dore in spronghen.
Watse lasen ofte songhen
Dat hebbic te male vergheten;
Maer te voren si wel weten,
Dat haer gheselle es de weert.
Si liepen sitten bi den heert.
De ghone sach op waer hinc enen bake:
Hi began te wriven sijn kake,
Ende sprac: »Gheselle, bi sent Bave,
Eer morghen vroech sal hi ave!"
Die vrouwe, dies gheware waert,
Si waende datti sinen baert
Van der caken sal doen sceren.
»Ja!" sprac si met groter eren,
»Hi es soe swert ende soe ru,
Daer toe gevic II penningen nu."
Na den eten die II van danen gaen;
Grooten raet datse slaen,
Datse selen stelen in der nacht
Den bake, hoe wel dat men wacht.
  Die man quam sinen wive vraghen,
Hoe haer de II behaghen.
Si sprac: »Deen sach sere opwaert;

Digitized by Google

Altoes wreef hi sinen baert,
Ende sprac: men moesten ave doen.
Ic gaf den selven gaertsoen
Twee penninghe ter hulpe tier saken."
— »Ay minne, si meinen onsen bake:
Te nacht selen sine halen;
Ter vaert laetten ons nederdalen!
Ten voeten van den bedde wine legghen
Diepe int stroe: — wijt niemen en segghen."
  Die II dieve hen bespraken
Datse tsnachts int huus braken.
Die een [die] om den bake quam
Hine vanten niet, des was hi gram.
Die neder bleef sprac: »Hebdine, sech?"
Die ander sprac: »Die bake es wech."
— »Ja!" sprac hi, »es dat waer?"
Die dief liep sonder vaer
Daer die vrouwe lach in slape
Bi haren man den goeden knape.
Dwijf hi uten slape trac,
Die dief, die an haer sprac:
»Segt mi," seitti, »lieve minne,
Brochti den bake hier inne?
Waer hebdine ghedaen?"
Dwijf den dief antworde saen
Vakrecht binnen haren mont:
»Ghi brochten ghister navont
Tonsen voeten hier int stroe."
Die dief sprac: »Dat si alsoe."
Dwijf te slapen wert ghereet.
Die dief den bake ten halse smeet:
Siere verde hiere mede liep.
Die knape langer niet en sliep,
Uten slape hi ontbrac.
Sijn wijf dit an hem sprac:
»Daer ghi den bake hadt gheleit
Moest u te nacht sijn verseit:
U vroetscap en es niet weert een ey!"
Die knape sprac: »Mijn bake es wey!
Si hebben wech hare straten

Die II die gisteren aten!
Maer in die helle moeten si quelen:
Ic salne hen leeren stelen!"
Die knape cleedem; na hi ran;
Sciere achterhaeldi den man,
Die daer sinen bake droech:
Van laste maecti groet ghesoech.
Dander dief stilde die honde.
Die knape sprac met stillen monde,
Also ofti sine gheselle ware:
»Die bake wecht u al te sware:
Gheeft mi den bake, gheselle mijn!
Ic salne draghen een lettelkijn."
— »Nemten hier!" die dief sede,
»Want hi brect mi al mine lede."
Den knape begans wel te behaghen,
Den bake ginc hi thuus draghen.
Die dief, die den bake ontloet,
Liep vore: in sijn ontmoet
Vant hi sciere den anderen dief.
De dief sprac: »God gheve u grief!
Waer hebdi den bake ghedaen?"
De dief die antworde saen:
»Wat! en gavic u den bake niet?"
— »Ghi daet dat u groet [1]) verdriet
Gheve entie goede sente Jan!
Ic weet wel dat die goede man
Sinen bake onverholen
Van uwen halse hevet ghestolen."
— »Ic gheloefs wel," dander sprac:
»Hi hevet ghestolen menech pac;
Maer ontbeit mijn, ic halen weder."
Die dief stac met haesten neder
De broec van sinen live.
Alsoe pleghen de dorpwive
Op thoeft te draghen enen doec,
Alsoe wimpeldi sijn broec.
Over droeghe ende over diep

---

1) Lees: *des u God*.

Digitized by Google

Tes knapen huse waert hi liep,
Ende bleef staende voren den dam.
Die knape metten bake quam:
Sijn wijf waendi daer wel sien.
Hi sprac: »Minne, hulpt mien!"
Stillekine sprac die dief:
»Gheeft mi den bake, suete lief;
Die II dieve moet men raden."
Die knape ginc den bake laden
Den dief van sinen live:
Wel waendi laden sinen wive.
Die dief siere verde liep.
Die knape ginc int huus ende riep
Met ere luder sprake:
»Ende emmer hebbic minen bake!"
Dwijf lach boven ende riep weder:
»Lief, hebben wi den bake weder?"
Die man sprac: »Sidi daer boven?
Nu en was ic noit soe verscoven!
Den bake waendic u hebben bevolen;
Maer si hebbene mi ghestolen
Van den halse, die II keitive;
Nochtan laticken hen niet bliven."
Die man liep na: saen hise vant
In ene scuere, die int lant
Woeste ende die allene stoet.
Ay, hoort wat die knape doet!
Boven de want, onder tac,
Tenen gate sijn eers hi in stac,
Te male bloet sonder broec.
Die dief saecht, hi sprac: »Loec!
Gheselle, mijn moeder vore haer doot
Si was uter maten groot
Te male in haer anschijn gheswollen:
Haer kinnebacken soe groet als bollen,
Thaer haer over doeghen stont,
Den nese hinc lanc onder den mont;
Sie, gheselle, waer si staet.
Vlien es ons de beste raet!"
Die II dieve liepen dan.

Digitized by Google

Sinen bake greep de man,
Ende lieper mede tsinen huus.
Die II dieve sere confuus
Ter scueren weder si in traken;
Maer doen si ghemesten sbaken,
Wisten si wel ter waerhede
Dat de man om sinen bake dede.
Si selen weder stelen ganghen,
Al souden siere omme hanghen.
Si keerden weder in der nachten
Ende braken in den dore bachten
Een groet gat onder die sille:
Die knape saecht, die emmer wille
Sinen bake houden te rechte.
Daer sach hi waer een der knechte
Tenen gate sinen aerm in stac.
De knape sijn swert utetrac:
Den dief hi den aerm afsloech;
Maer hine maecte gheen ghesoech,
Maer hi seide: »Gheselle, comt naer!
Die bake es mi al te swaer:
In machen niet vorder sleepen;
Maer ic hebben wel begrepen.
Stect oec u hant hier binnen,
Den bake selen wi wel ghewinnen."
Die dief dede sanders raet.
Die knape anderwerven slaet
Den dief af sijn aerme,
Ende riep hi: »Wacharme,
Minen aerme hebbic verloren!"
Die ander sprac: »Nu te voren
Verloesic hier oec den minen.
Penninghen, hellinghe, potevinen
Moeten wi bidden gaen int lant.
Worde oec ons weerc becant,
Ane de galghe moesten wi waien.
Swighen[s] best: lopen wi draien!"
Die II dieve liepen vlien.
An dit bispel mach men sien
Alse een doet [te] bederve quaet;

Digitized by Google

Sie dat hijs te tide avestaet,
Eer hem scade of verdriet
Oppenbaer daer af ghesciet:
Dies en doet, hets sijn scade.
God hoede ons van allen quaden!

Pieter van Iersele.

VROUWENLIST.

Belgisch Museum, III, 108—114.

Wisen raet van vrouwen.

Ghi hebt ghehoert te meneger stonden,
Dat vrouwen wisen raet vonden
Te Haerlem oft in anderen steden:
Nu hoert wat een joncfrouwe dede.
Si was een ertsche creatuere:
Op een huys, dat hoghe muere
Hadde, daer was si besloten in.
Haer vader peinsde in sinen sin,
Dat hi verwaren woude haer ere,
Des quam een ridder of een jonchere,
Diese aen hem te wive sochte,
Ende hise teren bringhen mochte.
Daerom dede hise sijn allene,
Dat si met man neghene
Gheselschap en mochte hantieren,
Dan met hovesschen camerieren
Plach si te leiden haren tijt.
Vrienscap ende minne sonder nijt
Droech si tot enen jonghen man.
Wiselike dat sijt began
Hem doen te wetene, bi wat saken
Dat si manlijc anderen quamen te spraken.
Si ontboet enen predecare,
Ende si deden comen tot hare;
Si seide, si woude hare biechte spreken:
»Want niemen en es sonder ghebreken,"
Sprac si, »weder man no vrouwe.
Here, want ic u wel betrouwe,

Doer God soe hulpt mi gheraden!
Met eenre dinc benic beladen:
Een jonghelinc, die hier niet verre
En woent, heeft mi ghemaect erre.
Ic soude u sinen name noemen:
Hi es wel driewerven comen,
Ende ghinc hier wandelen bi den muere.
Ic duchte begrijp van onsen ghebuere:
Here, ic soude u bidden gherne,
Segt hem, dat hijs hem set tonberne,
Ende mi sijnre minnen verdraghe,
Eer ict minen vrienden claghe,
Daer mochte of comen paerlement;
Te vele soe wandelt hi hier omtrent."
Die broeder seide als een goet man:
Hi soudts hem gherne spreken an,
Ende bidden hem dat hijs ontbare,
Ende hoe dat si een goet kint ware.
Die goede broeder ghinc al te hant
Daer hi den jonghen knapen vant,
Die die joncfrou hem te spreken bat.
Tusschen hem tween in ere stat
Ghinghen si hemelike staen.
Die broeder seide: »Ghi hebt mesdaen,
Al daer ghi waert in deser weken
Ter joncfrouwen, die ghi wilt spreken:
Si es die uwes niet en gaert,
Ende doet u bidden dat ghijs ontbaert."
Die knape swoer: »Bi onsen Here,
Daer af en wistec min no mere."
Die broeder seide in corter woert:
»Ic bidder u omme, hoedes u voert."
Hier mede lieten si die tale.
Ic salt u segghen, verstaet mi wale,
Wat de hovessche joncfrou dede,
Daer si was in hare stede,
Dat salic u vertellen hier.
Een gordel ende enen aelmoesnier
Makede si van goeder houde,
Ende deder penninghen in van goude,

Digitized by Google

Dat en wist haer vader noch haer moeder.
Si sende weder om den broeder,
Ende hi quam tot haer ghegaen.
»Ay here, ic dede u verstaen
Te biddene desen jonghen man,
Dies ic niet quijt werden en can:
Seidijt hem niet, lieve here?"
Die broeder seide: »Ic baets hem sere;
Hi seide, en souder u nemmermeer af spreken."
— »Hy, here, hi was inder weken
Nevens die muere comen hier.
Dit gordel ende dit aelmoesnier
Werp hi mi ten veinster in,
Des ic mi scame in minen sin:
Deen was in dander ghewonden.
Oec riep hi ten selven stonden,
Daer waren penninghen in van goude,
Dat icker mede copen soude
Cleder, cousen ende scoen.
Gheloeft si God, en hebs gheen doen;
Want ic hebbe enen riken vader,
Die mi wel copen mach algader
Wat sijn wille es dat ic draghe.
Here, ic segt u in desen daghe:
Nemt ende draghet hem sijn scoenheit,
Ende segt hem alsoe als ic hebbe gheseit,
Dat ic sijns goets niet en ghere,
Ende dat hi hem selven daer mede pallere!"
Die broeder nam van der joncfrouwen
Dat scoenheit, ende staect in sijn mouwen,
Taelmoesnier ende tgordel mede,
Ende ghinc al te hant op die stede,
Daer hi vant den jonghen man.
Heymelike sprac hi hem an
Ende seide: »Knape, ghi mesdoet,
Dat ghi deser joncfrou goet
Met wandelinghen smaelt haer ere,
Daer aen mesdoedi al te sere."
Die knape seide in hogher spraken,
Des soudi sekerlike missaken,

Digitized by Google

Wiet hem aentide tot enegher stede,
Dat hi noit op haer en mesdede.
Die broeder sprac: »Oec wats ghesciet,
Des en willic gheloven niet!
Siet hier tgordel, dat ghi haer brocht,
Ende taelmoesnier van siden ghewrocht,
Gulden ghelt daer in ghedaen.
Si en wilt gheen goet van u ontfaen:
Neemt hier u gordel ende u ghelt
Int aelmoesnier al onghetelt;
Si en wilt uwes goets meer no min.”
Die knape peinsde in sinen sin,
Datten die joncfrouwe minnen woude.
Taelmoesnier goet ende tghelt van goude,
Ende tgordel van ziden mede
Gaf hem die broeder daer ter stede,
Ende seide dat hem die joncfrou sende,
Die ghene vrienscap aen hem en kende,
Ende si sijns goets niet en gherde.
Die knape naemt als donwerde,
Ende seide: »Here, ic saels mi hoeden.
Ghi en dorst u nemmermeer vermoeden,
Dat icse aenspreke tenegher tijt,
Die joncfrou: ic scelse quijt.”
Nu heeft die broeder wel ghedaen
Sine boetscap ende es thuus ghegaen.
Die knape was een scoen jonc man:
Hi treckede dierbaer cleder an,
Ende hielt hem selven suverlike.
Die joncfrou, diene maecte rike,
Als ic gheseit hebbe, dit verstaet
Si peinsde herde wisen raet;
Si ontboet met enen bode
Den broeder, dat hi om Gode
Comen soude daer si was.
Die broeder sat ende las,
Ende leide sine boeke neder,
Ende ghinc ter joncfrouwen weder:
Si hieten willecome sijn.
»Ay here,” seit si, »die herte mijn

Digitized by Google

Es al te sere in onvreden!
Te nacht quam hier al onghebeden
Dese man, daer ic u over claghede:
Hi nam dat hijs mi niet en vraghede;
Ic saelt u in biechten segghen.
Aldaer mijns vader torve legghen,
Pliet altoes een leder te stane;
Te nacht hadde hise gheset daer ane
Die camer, daer [1]) die venster staet.
Nu en wetic mijns ghenen raet,
Ic moeter seker vore sterven.
Here, woudi hem noch ene werven
Noch bidden, dat hijs mi verlate,
Ic woudt u vrienscap ende bate
Doen, dats u te bat soude wesen.”
Die broeder seide: »Haddic ghelesen
Mijn ghetide, ic souder gaen,
Ende doens hem sekerlike afstaen.”
Die broeder ghinc ende sprac hem ane.
Aldaer men speelde op ene bane
Was hi met jonghen ghesellen.
Ic sal die waerheit hier vertellen.
Die broeder wenkeden dat hi quam.
Alder ierst dat hine vernam
Vraghedi: »Here, wildi iet?”
— »Mi es leet dat u goet ghesciet!”
Sprac die broeder ende seide:
»Ghi werct te sere bi onbesceide!
Ic hebbe u anderwerf ghebeden,
Ende noch soe salic u bidden heden,
Dat ghi nemmermeer en gaert
Te comene daer ghi te nacht waert.”
Die knape vraghede: »Waer was dat?
Ay, of ghi alsoe waerlike hadt
Uwen onwille, dat waer mi leet.”
— »Waendi dat ic niet en weet,
Hoe ghi comen waert te nacht,
Ende hadt ene leder ghebracht?

1) Hs. *jeghen.*

Die joncfrou hevet mi gheseit:
Aldaer haers vaders berghinghe leit
Pliets altoes een leder te stane:
Te nacht haddise gheset daer ane
Die camer, daer die veinster staet.
Die wech es broesch ende quaet,
Ende van den watere sere verreghent.
Ghi waert bede wel gheseghent,
Dat die wech niet en brac,
Of dat si u niet af en stac."
Die knape seide in hogher talen,
Hi souds hem hoeden herde wale,
Ende het soude nemmeer ghescien.
Die broeder ghinc thuuswert mettien,
Ende en sprac den knape nemmeer an.
Des avonts ghinc die jonghe man,
Ende nam die leder daer si stoet,
Als hem die broeder maecte vroet,
Ende hem die joncfrou hadde ghebeden.
Achter aent huus te selver steden
Sette hi die leder ende clam
Ten veinster in. Die joncfrou vernam
Dat hi daer was, die jonghelinc,
Dien si vriendelike ontfinc,
Ende haelp hem dat hi quam binnen.
Al te hant si doen beghinnen
Mont aen mondekijn te legghen.
Niet meer en willicker af segghen,
Maer Peter van Iersele die sede,
Dat hise op een bedde lede,
Ende leerde haer een minnen leven,
Dat si goede ghevriende bleven,
Ende niet meer en begherde men daer ter stede
Den broeder die die boetscap dede.

Amen.

Digitized by Google

DE VERZOENING.

Hoe een keyser twee princhen dede versoenen.

Een keyser te Roeme was,
Die payselic, gheloeft mi das,
Sijn lant regierde ende wiselike,
. . . .
Dat niewer was orloghe no strijt;
Ende in desen selven tijt
Gheviel, dat twee de meeste baroene
Bi diveerssen occusoene
In ghescille resen met groeter hatye.
Elc andren ontseiden, ghelovets mye,
(Deen was hertoghe, dander grave)
Leiden vermennesse (*aldus*), ende teenen daghe
Woude elc strijden up den velde.
Die keyser ontboet beede die helde
Voer hem binnen den vornoemden tijden.
Hi zeide: »Ghi heeren, ghi wilt strijden,
Ende mijn volc te nieute doen;
Ic wille weten toccusoen,
Ende u daernaer te payse setten."
Si vertrocken hem sonder letten
Haer lieder beclachte an beede zijden.
Doe wildi afleggben dat strijden,
Ende maken tusschen hem beeden zoene.
Dat en was in gheere manieren te doene
Met beden noch met scoenen woorden,
Dat hise bringhen mochte in acorden.
Doe vant de keyser andren raet
Ende seide: »Hier moet zijn verlaet
Der bloetsturttinghen an beeden zijden;
Maer in wil niet beletten u strijden."
Doe dedise toter brouc ontcleeden,
Ende in eene scoene camere leeden,
Ende elken eenen knijf in de hant.
Doe so zeide de keyser vaeliant
Tote den heeren an beede zijden:
»Nu moochdi vechten ende strijden

Digitized by Google

Elc up andren met vromen moede;
Ende nemmermeer wert u te goede
Spijse of dranc in gheere zijden,
Voer dat ghehent es u strijden,
Ende deen van beeden doot es bleven,
Of dat die veete zij verdreven,
Ende dat ghi onderlinghe maect zoene."
Doe zij hoorden van desen doene
Si vielen stappans van acorde.
Dus souden de moghende met eenen woorde,
Coninghen, keyseren, des seker zijt,
Vellen meneghen fellen strijt,
Ende sparen menich onnoesel bloet,
Dat si bi groeter overmoet
Destruweren ende bederven,
Ende jammerlic in zijn zonden doen sterven.
Dies sulsi zwaren loen ontfaen,
Ende alle diere te rade gaen,
Daer si andwoerde sullen gheven
Van dat si hier hebben bedreven
Voer hem die alle herten kent:
Dat es die Juge omnipotent!

Hein van Aken.

ROMAN VAN DE ROOS.

D^{r}. Jonckbloet, Gesch. der Mnd. Dichtk. III^{ii}, 322—355.

Kausler, Denkmäler Altniederländischer Sprache und Literatur. II. Th.

Deze in Frankrijk hoogst geliefde en zeer populaire allegorische Roman, door Guillaume de Lorris begonnen en veertig jaar later omstreeks 1280 door Jean de Meung voltooid, moet ook in Nederland zeer gezocht zijn geweest, daar er behalve den volledigen tekst, ons in twee handschriften bewaard 1), nog fragmenten eener tweede vertaling overig zijn. De Mnd. bewerking is op

---

1) De tekst hier door mij medegedeeld is naar het Amsterdamsche Hs., zorgvuldig met de uitgave van Kausler vergeleken.

Digitized by Google

sommige plaatsen veel korter dan het origineel, en vooral zijn vele der onzedelijkste passages er uitgelaten. De schrijver er van is Hein van Aken van Brussel, gelijk en uit het werk zelf blijkt, en door de getuigenis van de Clerc in den Lekenspiegel bevestigd wordt. De vertaling moet voor 1330 zijn geschied, daar Boendale, waar hij zijnen naam noemt, er bij voegt: „God hebbe die siele sine." Het verhaal is in den vorm van een droom, waarin de minnaar verhaalt, hoe hij door het gezicht eener schoone rozenstruik (allegorie van het beminde voorwerp) ontvlamd, een prachtigen rozenknop begeerde te plukken en daarin na vele tegenheden eindelijk slaagt, en is doorspekt met vele didactische beschouwingen en hekelingen op de toen bestaande maatschappelijke ondeugden en gebreken.

Goede raad aan minnaars.

vs. 1996--2593.

(Kausler, vs. 1987—2554.)

De minnaar, na in den boomgaard te zijn gekomen, was daar door de pijlen van den god der Minne getroffen, die hem gevangen neemt, waarop de minnaar dezen vrijwillig als leenheer erkent en hem manschap doet. Hierop onderwijst de Minnegod zijnen leenman in de hoofschheid, schildert hem zijne gevoelens als hij verliefd is en geeft hem eenige nuttige wenken om te slagen.

Die God van minnen hi vertelle
Mi altemale ende verspelle
Sijn gebod van inde torde al,
Gelijc dat ict u seggen sal
In dit boec. Diet horen wille,
Hi hore ende swige al stille;
Hi mach horen dat goet si
Ende genoech leren, gelovets mi,
Want die materie es nuwe ende goet.
Ende die daertoe leget sinen moet,
Dat hi van den drome hort dinden,
Hi mager die naturen in vinden
Ende oec al den art van minnen,
Dien ic u hier sal na mijn kinnen
Ontbinden al in Dietsche worden,
Want alle die saken, die horden
Ten drome, waren al ware dinge
Ende oec grote betekeninge.

Digitized by Google

Die God van minnen sprac ende seide:
»Ic verbiede u dorperheide,
Ende die verwerpet altemale,
Opdat gi mi wilt dienen wale,
Want ic verbanne in allen sinnen
Alle die dorperheiden minnen.
Die dorper hi doet dorpernie,
Sinen dienst en gerdic nie,
Want hi es fel sonder genaden
Ende altoes in quaden raden;
Te niemene sone draget hi minne,
So quaderande es hi van sinne.
Hoet u, dat gi nine vertrect
Dinc, die wesen wille bedect,
Ende al dat te heelne staet:
Hens gene meesterie te seggene quaet.
Besiet ane Keyen den drossate,
Die fel was ende harde ongemate;
Bi sinen scerne, dies hi plach,
Lachterdenne so wie dattene sach,
Ende was geheten quaet vilain.
Alse vele alst her Walewain
Prijs hadde om sine hovesheide,
Alse vele quaets men seide
Van Keyen om sine dorperheit,
Die hem altoes was gereit;
Met sire tongen maecte hi gescal
Vor dandre riddren overal.
Sijt hovesch mede, dat radic wale,
Ende hebt altoes gereet u tale
Beide ten riken ende ten gematen;
Ende alse gi gaet achter straten,
So hebt van seden, wien gi ontmoedt,
Dat gine emmer irstwaerf groedt.
Geviele oec dat u een man
Tirsten groette ende sprake an,
Wart een oude, wart een jonge,
En hilt niet danne stom u tonge,
Gine gruettene weder haestelinge,
Ende ontpluct oec sonderlinge

Digitized by Google

Uwen mont engene wile,
Om te seggene loddre gile,
Noch loddre worde, die sere mestaen,
Dien laet uten monde niet gaen;
Want hovesch sone hilt ickene nie,
Die gerne noemde dorpernie.
Eert altoes vrouwen ende joncfrouwen,
Ende pijnt te dienne hem met trouwen;
Ende hordi van hem seggen tale
Iemene, die nine steet wale,
Segt hem dat hi swige al stille.
Doet gherne al vrouwen wille,
Ende emmer seldi doen den raet,
Dat gode niemare van u gaet.
  Hoet u mede van hovarden,
Want si es moeder der onwarden;
Hovarde es sotheit ende sonde,
Hovarde en can in gere stonde
Genedren hare hovardichede
Te dienne of te biddene mede;
Want hovarde es altoes tsegen
Dies gerechte minnaren plegen.
Maer diegene, die hem wilt pinen
Te minne, hi sal hem metten sinen
Cuscelike houden na sire werde:
Cuscheit en es gene hovarde.
Hets menich cusch in sine maniere,
Hovarde es hem harde diere.
Hout u wale ende cuschelike
Van cledren, na dat gi sijt rike,
Want scone cledren temen sere
Ende trecken vorwaert haren here.
Eist dat gi hebt nuwe laken,
So seldi doen uwe cledre maken
Den genen diese wel can sniden,
Ende voren ploien ende besiden,
Ende die mouwen cnoppen wale:
Dit siert den mensce altemale.
Scone gescoite ende goet
Radic dat gi dickent anedoet:

Die God van minnen sprac ende seide:
»Ic verbiede u dorperheide,
Ende die verwerpet altemale,
Opdat gi mi wilt dienen wale,
Want ic verbanne in allen sinnen
Alle die dorperheiden minnen.
Die dorper hi doet dorpernie,
Sinen dienst en gerdic nie,
Want hi es fel sonder genaden
Ende altoes in quaden raden;
Te niemene sone draget hi minne,
So quaderande es hi van sinne.
Hoet u, dat gi nine vertrect
Dinc, die wesen wille bedect,
Ende al dat te heelne staet:
Hens gene meesterie te seggene quaet.
Besiet ane Keyen den drossate,
Die fel was ende harde ongemate;
Bi sinen scerne, dies hi plach,
Lachterdenne so wie dattene sach,
Ende was geheten quaet vilain.
Alse vele alst her Walewain
Prijs hadde om sine hovesheide,
Alse vele quaets men seide
Van Keyen om sine dorperheit,
Die hem altoes was gereit;
Met sire tongen maecte hi gescal
Vor dandre riddren overal.
Sijt hovesch mede, dat radic wale,
Ende hebt altoes gereet u tale
Beide ten riken ende ten gematen;
Ende alse gi gaet achter straten,
So hebt van seden, wien gi ontmoedt,
Dat gine emmer irstwaerf groedt.
Geviele oec dat u een man
Tirsten groette ende sprake an,
Wart een oude, wart een jonge,
En hilt niet danne stom u tonge,
Gine gruettene weder haestelinge,
Ende ontpluct oec sonderlinge

Digitized by Google

Uwen mont engene wile,
Om te seggene loddre gile,
Noch loddre worde, die sere mestaen,
Dien laet uten monde niet gaen;
Want hovesch sone hilt ickene nie,
Die gerne noemde dorpernie.
Eert altoes vrouwen ende joncfrouwen,
Ende pijnt te dienne hem met trouwen;
Ende hordi van hem seggen tale
Iemene, die nine steet wale,
Segt hem dat hi swige al stille.
Doet gherne al vrouwen wille,
Ende emmer seldi doen den raet,
Dat gode niemare van u gaet.
  Hoet u mede van hovarden,
Want si es moeder der onwarden;
Hovarde es sotheit ende sonde,
Hovarde en can in gere stonde
Genedren hare hovardichede
Te dienne of te biddene mede;
Want hovarde es altoes tsegen
Dies gerechte minnaren plegen.
Maer diegene, die hem wilt pinen
Te minne, hi sal hem metten sinen
Cuscelike houden na sire werde:
Cuscheit en es gene hovarde.
Hets menich cusch in sine maniere,
Hovarde es hem harde diere.
Hout u wale ende cuschelike
Van cledren, na dat gi sijt rike,
Want scone cledren temen sere
Ende trecken vorwaert haren here.
Eist dat gi hebt nuwe laken,
So seldi doen uwe cledre maken
Den genen diese wel can sniden,
Ende voren ploien ende besiden,
Ende die mouwen cnoppen wale:
Dit siert den mensce altemale.
Scone gescoite ende goet
Radic dat gi dickent anedoet:

Die God van minnen sprac ende seide:
»Ic verbiede u dorperheide,
Ende die verwerpet altemale,
Opdat gi mi wilt dienen wale,
Want ic verbanne in allen sinnen
Alle die dorperheiden minnen.
Die dorper hi doet dorpernie,
Sinen dienst en gerdic nie,
Want hi es fel sonder genaden
Ende altoes in quaden raden;
Te niemene sone draget hi minne,
So quaderande es hi van sinne.
Hoet u, dat gi nine vertrect
Dinc, die wesen wille bedect,
Ende al dat te heelne staet:
Hens gene meesterie te seggene quaet.
Besiet ane Keyen den drossate,
Die fel was ende harde ongemate;
Bi sinen scerne, dies hi plach,
Lachterdenne so wie dattene sach,
Ende was geheten quaet vilain.
Alse vele alst her Walewain
Prijs hadde om sine hovesheide,
Alse vele quaets men seide
Van Keyen om sine dorperheit,
Die hem altoes was gereit;
Met sire tongen maecte hi gescal
Vor dandre riddren overal.
Sijt hovesch mede, dat radic wale,
Ende hebt altoes gereet u tale
Beide ten riken ende ten gematen;
Ende alse gi gaet achter straten,
So hebt van seden, wien gi ontmoedt,
Dat gine emmer irstwaerf groedt.
Geviele oec dat u een man
Tirsten groette ende sprake an,
Wart een oude, wart een jonge,
En hilt niet danne stom u tonge,
Gine gruettene weder haestelinge,
Ende ontpluct oec sonderlinge

Digitized by Google

Uwen mont engene wile,
Om te seggene loddre gile,
Noch loddre worde, die sere mestaen,
Dien laet uten monde niet gaen;
Want hovesch sone hilt ickene nie,
Die gerne noemde dorpernie.
Eert altoes vrouwen ende joncfrouwen,
Ende pijnt te dienne hem met trouwen;
Ende hordi van hem seggen tale
Iemene, die nine steet wale,
Segt hem dat hi swige al stille.
Doet gherne al vrouwen wille,
Ende emmer seldi doen den raet,
Dat gode niemare van u gaet.
  Hoet u mede van hovarden,
Want si es moeder der onwarden;
Hovarde es sotheit ende sonde,
Hovarde en can in gere stonde
Genedren hare hovardichede
Te dienne of te biddene mede;
Want hovarde es altoes tsegen
Dies gerechte minnaren plegen.
Maer diegene, die hem wilt pinen
Te minne, hi sal hem metten sinen
Cuscelike houden na sire werde:
Cuscheit en es gene hovarde.
Hets menich cusch in sine maniere,
Hovarde es hem harde diere.
Hout u wale ende cuschelike
Van cledren, na dat gi sijt rike,
Want scone cledren temen sere
Ende trecken vorwaert haren here.
Eist dat gi hebt nuwe laken,
So seldi doen uwe cledre maken
Den genen diese wel can sniden,
Ende voren ploien ende besiden,
Ende die mouwen cnoppen wale:
Dit siert den mensce altemale.
Scone gescoite ende goet
Radic dat gi dickent anedoet:

Die God van minnen sprac ende seide:
»Ic verbiede u dorperheide,
Ende die verwerpet altemale,
Opdat gi mi wilt dienen wale,
Want ic verbanne in allen sinnen
Alle die dorperheiden minnen.
Die dorper hi doet dorpernie,
Sinen dienst en gerdic nie,
Want hi es fel sonder genaden
Ende altoes in quaden raden;
Te niemene sone draget hi minne,
So quaderande es hi van sinne.
Hoet u, dat gi nine vertrect
Dinc, die wesen wille bedect,
Ende al dat te heelne staet:
Hens gene meesterie te seggene quaet.
Besiet ane Keyen den drossate,
Die fel was ende harde ongemate;
Bi sinen scerne, dies hi plach,
Lachterdenne so wie dattene sach,
Ende was geheten quaet vilain.
Alse vele alst her Walewain
Prijs hadde om sine hovesheide,
Alse vele quaets men seide
Van Keyen om sine dorperheit,
Die hem altoes was gereit;
Met sire tongen maecte hi gescal
Vor dandre riddren overal.
Sijt hovesch mede, dat radic wale,
Ende hebt altoes gereet u tale
Beide ten riken ende ten gematen;
Ende alse gi gaet achter straten,
So hebt van seden, wien gi ontmoedt,
Dat gine emmer irstwaerf groedt.
Geviele oec dat u een man
Tirsten groette ende sprake an,
Wart een oude, wart een jonge,
En hilt niet danne stom u tonge,
Gine gruettene weder haestelinge,
Ende ontpluct oec sonderlinge

Digitized by Google

Uwen mont engene wile,
Om te seggene loddre gile,
Noch loddre worde, die sere mestaen,
Dien laet uten monde niet gaen;
Want hovesch sone hilt ickene nie,
Die gerne noemde dorpernie.
Eert altoes vrouwen ende joncfrouwen,
Ende pijnt te dienne hem met trouwen;
Ende hordi van hem seggen tale
Iemene, die nine steet wale,
Segt hem dat hi swige al stille.
Doet gherne al vrouwen wille,
Ende emmer seldi doen den raet,
Dat gode niemare van u gaet.
  Hoet u mede van hovarden,
Want si es moeder der onwarden;
Hovarde es sotheit ende sonde,
Hovarde en can in gere stonde
Genedren hare hovardichede
Te dienne of te biddene mede;
Want hovarde es altoes tsegen
Dies gerechte minnaren plegen.
Maer diegene, die hem wilt pinen
Te minne, hi sal hem metten sinen
Cuscelike houden na sire werde:
Cuscheit en es gene hovarde.
Hets menich cusch in sine maniere,
Hovarde es hem harde diere.
Hout u wale ende cuschelike
Van cledren, na dat gi sijt rike,
Want scone cledren temen sere
Ende trecken vorwaert haren here.
Eist dat gi hebt nuwe laken,
So seldi doen uwe cledre maken
Den genen diese wel can sniden,
Ende voren ploien ende besiden,
Ende die mouwen cnoppen wale:
Dit siert den mensce altemale.
Scone gescoite ende goet
Radic dat gi dickent anedoet:

Digitized by Google

Het staet al nuwes wel anegedaen,
Ende hoet u, dat si niet en staen
Wijt, alsi den dorpre doen,
Hare hoge, wide gecnoppede scoen.
Draget fraie gordele ende alminiere,
Maer dat si niet en sijn te diere.
Hout u emmer na u goet,
Ende hoedt u, dat gi onder voet
Niet en valt, maer altoes blijft,
So dat gi tuwe niet over en drijft;
Maer hout u altoes cuschelike,
Na dien dat gi u weet rike,
Ende dat gedragen mach u goet.
Van blomen so draget enen hoet,
Want hi en es van coste niet groet,
Ochte te Meye van rosen roet;
Dien mach elc vercrigen sciere,
Want hine es van coste niet diere.
Wasschet uwe hande ende scuert u tande,
An u en laet vuelheit gereande;
Cort u nagle wel met sinne,
Ende en later gene swartheit inne;
Knopt u mouwen ende kimt u haer:
Gi sels te sienre scinen, dats waer.
Ic rade u ende gebiede u dat,
Dat gi u pijnt in elke stat
Te sine in hogen ende in bliden;
Want minne en wilt in genen tiden,
Dat enichge droefheit bi hare si;
Want tevel es hovesch, geloves mi,
Dat gerne es blide ende speelt mede.
Nochtanne gevalt ter meneger stede,
Dat den minnare wert bekent
Na bliscap harde groet torment:
Bi wilen joie, bi wilen rouwe.
Opdat sijn herte es getrouwe,
So moet hi menich wonder smaken;
Die minnen dient met allen saken.
Waerachtich sere es die minne,
Sone staet niet stille in den sinne;

Si doet wenen den minnare;
Alse nu so doet si singens garen.
Condi maken enich spel,
Datten lieden behaget wel,
Alsment u bidt, so doet sciere,
Ende en makes u niet te diere;
Siter af milde in alre wijs,
Salt sere hogen uwen prijs;
Ende siedi dapper ende oec snel,
Ende licht op dors ende ridet wel,
So selti riden op en tale,
Die orse al springende, dat sit wale;
Want die orse wel doen springen,
Dats behagelheit van jongelingen.
Condi oec wel breken speren,
Dat seldi altoes begeren,
Ochte van wapenen dat bestaet,
Want u prijs daer verre mede gaet.
Hebdi die stemme goet ende claer,
So seldi singen sonder vaer
Die noten scone ende faitise,
Want het bringet in groten prise.
Oec steet wel elken jongen man,
Dat hi op snaerspel spelen can,
Ende oec op die timbre mede,
Ende reyen ende dansen, alst heft stede.
En sijt niet vrec, dats mijn raet,
Want die minnen, dat verstaet,
Moetens vele te mildere sijn;
Want die minne es so fijn,
Dat si alle vrecheit haet:
Daer omme scuwetse ende laet
Ende vliet, want het es lachter,
Ende si set den minnare tachter.
Hen nes niet recht, geloves mi,
Dat minnaren also nodich sijn
Alse een dorper fel ende sot,
Die noit en wiste der minnen gebot.
Het es recht dat si geven
Haer goet, die in minnen leven;

Digitized by Google

Want si [die] om een sien allene
Al haer herte geven alrene,
Hoe soudense dan hare goet gesparen,
Sine gavent mildelike tuwaren?
  Nu willic u tellen cortelike,
Wat gi doen selt sekerlike;
Want die worde vernoyen min,
Alsmen cortelike seit dien sin,
Want vermoylec es lange tale.
Nu hort ende verstaet mi wale:
So wie dat dienen wilt der minnen,
Hine mach hovarde niet hebben binnen,
Mar moet sijn hovesch ende goedertiere,
Ende soete ende sachte van maniere,
Ende mede milde, dat seggic u,
Ende vore u sonden settic u nu,
Dat gi der minnen selt met trouwen
Dienen u leven sonder berouwen,
Die u die herte maecte in rure,
Ende pensen om die suete ure,
Daer af coemt joie ende delijt.
Om dies ic wille dat gi sijt
Met fijnre herten een minnere,
Sone willic dat gi haren entere
U herte legt, maer tere stat
Willic dat si, vor waer wet dat,
An enen mensche sonderlinge.
Ic hate alle helecht wenninge;
Want icse en mach minnen niet,
Diemen hare herte deilen siet
Ende hare minne in vele staden.
Ic wille dat gi sijt beraden,
Dat gise in ene stat bestaet,
Ende emmer siet dat gi versmaet
U herte te leenne teneger stede,
Want het es kaitivichede.
Gefse altemale sonder wanc,
So mogedijs hebben groten danc,
Want doget, die van geleenden dingen
Coemt, vergaet haestelingen;

Digitized by Google

Maer die dinc diemen gevet,
Hets recht datmer danc af hevet;
Want stucken, diemen willechlike
Geeft, ontfaet [men] dankelike;
Want gifte en es wart eens poitevins,
Diemen gevet behouden tsins.
Alse gi dus hebt uwe herte geleget
Ende gegeven, alse ict geseget
U hebbe, ende daer in wilt duren,
So selen u die avonturen
Der minnen comen openbaer,
Die dickent sijn hart ende swaer;
Want u sal vallen ter meneger tijt,
Alse gi metten lieden sijt,
Ende u gedinct van uwer minnen,
Die gi draget int herte binnen,
So seldi sceden daer van hen
Ende gaen allene, dat si uwen sin
Niet ne merken no en verstaen;
Ende alse gi sijt van hem gegaen,
Alse nu so sal u suetheit
Die minne tonen, daer na arbeit,
Ende gi selt pensen dat ende ditte.
Nu sal u coude, nu sal u hitte
Comen ende nu pine groet;
Alse nu bleec ende alse nu roet
Seldi wesen ende daerna beven.
Noit en sagedi in u leven
Rede, die u dochte wesen
So swaer, dat hi gelike desen,
No van coude, no van hitten.
Bi uren seldi moeten sitten
Stom alse een beelde van stene,
Dat levende sin en heeft negene,
Dat hant no voete can geruren:
Dus saldi sijn ter meneger uren;
Ende alse gi danne tuselven weder
Coemt, sal u uter herten neder
Suchten comen diepe ende swaer,
Ende selt seggen dan daer naer:

Digitized by Google

»Ay God! nu ben ic harde quaet,
Dat ic niet en doe den raet,
Dat ic die scone sage van na,
Noch oec daer waert niet en ga;
Want sendic mine herte daer,
Mijn ogen en gingen mede naer,
Opdat mijn ogen niet en geleiden
Mijn herte daer al sonder beiden,
Daert te wesene so begeert,
Ine prise ere not niet wert
Wat dat moegen sien mijn ogen;
Si en souden niet gedogen,
Dat si hier lagen stille,
Mijn herte en ware daert wesen wille,
Ende en sagese al openbaer,
Daer mi soe sere langet naer.
Bi Lode! te rechte bem ic musart,
Ende blode ende sere vervart,
Dat ic so lange tijt mach sijn
Sonder mijn lief, mijn minnekijn,
Ende ict met ogen niet en sie.
In hadt met ogen gesien nie,
Alsict nu soude anesien."
Dan maecti u op die vart mettien,
Ende waent sien dat gi begaert,
Maer het gaet u achterwart:
Gine selse sien no spreken mogen.
Dan moetti keren in wanhogen,
Drove pensende ende wel erre;
U troest hi sal wesen verre.
Gi selt suchten met dieper herten,
So dat u sal u leven smerten.
Dit sal u comen sonder gewere.
Dit kint elc gerecht minnere,
Dat dit es seker ende waer.
Dan en sal u herte daer naer
Hem niet custen in sijn droven,
Maer selt anderwaerf gaen proven,
Ochte gise iet selt moegen sien;
Ende mach u dat geluc gescien,

Digitized by Google

Dat gise saget, al daedt u pine,
Gi sout u verbliden daer te sine,
Ende oec soude u herte dat claget
Joie hebben, dat gi saget
Hare scoenheit, die u sal dunken groet.
Ende dat verstaet nu wel al bloet,
Dat bi siene u herte sal
Ontfuncten ende ontsteken al,
Ende alse dicke alse u gescien
Mach, dat gise moeget anesien,
Sal u tfier ontsteken meer
Dant noit dede te voren eer.
So een meer siet sijn minnekin,
So meer bernt die herte sijn,
Want die minne den wille doet,
Stect int herte der minnen gloet.
Want elc minnere heeft gereet
Tfier der minnen, dat es heet.
Alse een dan siet sine vriendinne,
Die es tfier van sinen sinne,
Ende diene altemale ontsteect,
So hi meer jegen hare spreect,
So hi seerre bernt, dats waer;
Want die meest den viere es naer,
Hi bernt meest van tfiers gloede:
Dat orcontscapen ons die vroede.
Die wile gi sijt int anesien,
Sal u duncken, mocht gescien,
Gine porret nemmer van daer voet,
Maer alse gi keert ent wesen moet,
So sal u dinken alden dach
Die vroude die uwe herte anesach;
Maer alse gi sijt enwech van hare
Gesceden, so saldi openbare
U selve scelden ende sere beclagen,
Dat gi hare en dorst gewagen
Dat u so sere op therte lach.
Des seldi droven alden dach,
Dat gi noit so coene en wart,
Dat gi spreken dorst een wort,

Digitized by Google

Mare saet stom alse ene beeste
Neven hare; dit sal u tmeeste
Sijn ende oec swaerste mede,
Want u sal duncken dat gi tier stede
Met lachtere sijt van hare gesceden,
Ende met groter dorperheden,
Dat gi dus sijt van hare gegaen.
Dan sal u duncken sonder waen,
Dat gi van hare te verre sijt;
Maer mochte vallen noch die tijt,
Dat gi hare saluut mocht geven,
Het soude u helpen al u leven.
  Noch sal u vallen int herte mede,
Dat gi gerne ginct tier stede
Daer gi saget die scone doe.
Dan saldi pensen wie ende hoe
Gi gegaen mocht in der straten,
Daer gi die scone in hebt gelaten,
Die gi met talen dorst bestaen.
Te haren huus soudi gerne gaen,
Consti vinden ockisoen,
Dat gijt met redenen wel mocht doen;
Want hets recht, daer gi mint sere
Si al u wandelen ende u kere.
Mar jegen tfolc so helet wale
Ende soect dan andre tale,
Die u aldaer comen doet;
Ende quame daer in uwen moet
Die scone, die gi alsoe mint,
Gine sout macht een twint
Hebben te anegroetene hare,
Maere gi selt al openbare
U varuwe verwandelen menichfout;
U herte sal warden heet ende cout,
Ende u sal begeven oec u tale,
Ende alse gise waent beginnen wale,
Seldijs qualec hebben die macht.
Gevielt oec dat gi hadt die cracht,
Dat gi te sprekene beginnen sout,
Al ware dat sake dat gi wout

Digitized by Google

Met ernste seggen wel drie saken,
Gine sout die twee niet mogen geraken,
So sere soudi sijn in vare,
Dat gi spraket jegen hare.
En es so wel gesent man,
Noch die so wale spreken can,
Hine soude daer in sine tale
Genoech vergeten, dat wetic wale,
En sijn die gene die loselec minnen;
Die el seggen dan si binnen
Pensen ochte dinken mede,
Ende dat es ene grote valschede.
  Dan alse gi tusscen uwen beden
Dan hebt gesproken ende sijt gesceden
Met hovesscer tale onderlinge,
Ende gi dan penst om enege dinge,
Die ure herten quetst ende weget,
Ende die gi hare sout hebben geseget,
Dan saldi dogen grote pine,
Daer u lange in staet te sine,
Ende selt tu selven seggen dan:
»Wat vergaetti, onsalich man,
Die wile dat ics hadde die stade!"
Dese pine, dese ongenaden
Moeten hebben die minnaren,
Ende hen selven sere vertaren.
Altoes soe moet hem gebreken,
Tes icker wille die hant toesteken.
Maer navons, alse gi slapen sijt
Op u bedde ende u donct tijt,
So gaet u over dan gereet
Meer dan dusentichsterande leet.
Cleine delijt seldi vercrigen,
Ende oec onlange seldi swigen
Sonder suchten ende beven,
Ende in groten lede leven,
Ende keren ende wenden tallen uren,
Ende qualec seldi mogen duren.
Gi selt liggen in groten stride
Nu over den rugge, nu over die side;

Digitized by Google

Gine selt gedoren te gere stede,
Daer gi mocht hebben pais ende vrede,
Gelijc alse die den tantswere heeft,
Ende die in groten dogene leeft.
Danne so seldi daer gedinken
Hare scone ogen, die haer vlinken,
Ende hare welgedane figure,
Diere engene creature
Die nu leeft en mach geliken.
Dit sal u int herte striken
Ende geven groet delijt.
U sal oec dincken selke tijt,
Dat gi die scone, die es volmaect,
Bi u hebt al moedernaect
In uwen armen, in die gebare
Alse ocht uwe getrouwet wijf ware,
Ochte uwe amie van allen saken.
Dan saldi borge in Spaengen maken,
Ende grote joie van niewete driven,
Daer gi onlange in selt bliven,
Die joie sine sal u ontgaen.
Dan seldi wenen menichgen traen
Ende dicke seggen: »Deus, God here!
Waest een droem, dat mi dus sere
Verblijdde ende maecte in vrouden?
Wilde hi mi altoes hier in houden,
So waer ic vol van avonturen;
Maer dat mi onlange mochte geduren,
Dat was sekerlec mine doet.
God here! mochtic die joie groet
Noch ene waerf met mine ogen sien,
Ende mi mochte vor mine doet gescien,
Ic wout op een covent vorwaer,
Dat ic stappans storve aldaer;
En dade mi pine cleine no groet,
Dat ic in lives arme bleve doet.
Sere torment mi die minne,
Ende dorepijnt al mine vif sinne,
Mar quame mi alselke salichge stonde;
Dat ic ane hare selke joie vonde,

Digitized by Google

So ware mijn seer vergaen te spele.
Wacharme, nu biddic te vele!
Ic en houde mi selven niet
Over vroet, dat mi gesciet;
Es dat ic selke overdaet
Iesch, ic hadde dullen raet,
Want die gene die iescht sotheit,
Hets wel recht dat men ontseit.
Ine weet niet wane mi quam
Die herte, daer ic dit uut nam;
Want menech scoonre ende wiser,
Menich hoger ende faitiser,
Soude hem met min genogen laten
Dan ic dede met mire onmaten.
Mar mochtic hebben teneger stont
Een cussen ane mijns lieven mont,
So haddic een rike begeren
Vor al mijn leet ende vor al mijn deren,
Mar dat es swaer te comene an.
Ic dede wel als een dom man,
Dat ic daer mijn herte leide,
Daer ic meer af ontstichteide
En crige no goelec wart.
Nu seggic wale alse musart,
Want allene een vriendelic sien,
Dat mi van hare mochte gescien,
Ware mi beter op ene tijt
Dan van ere andre al delijt.
Deus, hoe gerne dat icse sage!
En salt naken niet ten dage,
Dat ic van minen bedde mochte staen,
Ende ic die scone mochte sien gaen?
Dese nacht es utermaten lanc;
Mi dunct, hine heft engenen ganc.
Wat beliggic langer hier?
Mijn herte bernt mi alse een vier;
Liggen es te swaren sake
Die niet en slaept met gemake.
Mi verwast sere ende pijnt,
Dattie sonne nu nine scijnt,

Ende die nacht nine wilt tegaen;
Waert dach, ic soude op dan staen.
Ay sonne, wane haesti uwen opganc,
Ende jaget enwech dien nacht lanc,
Ende wilt versnellen ende bat ruren,
Ine can hier langer niet geduren."
  Aldus seldi jegen den nacht
Striden met wel groter cracht,
Sonder slapen ende oec rusten,
Want u sals wel lettel lusten,
Opdat gi noit kindet die minne.
Ende alse u danne vernoit van sinne,
Dat gi moet liggen ende waken,
So seldi u ter vart opmaken,
Eer die dach nemmeer opgeet:
Dat liggen sal u sijn so leet.
Gi selt u scoien ende cleden,
Gi selt u al opgereden;
Eist in hagle, eist in snee,
Dan sal u pinen no geven wee,
Dat gi laten selt u vart,
Gine selt haesten vaste daer wart,
Aldaer u lief wonende si,
Op avonture, ochte gi
Van hare mocht vernemen iet,
Die lettel acht op u verdriet;
Want si sal liggen slapen vaste
Ende pensen lettel om u onraste
Noch om u diere buten staet.
Gi selt hebben menichgen raet,
Wat gi moegen selt bestaen.
Vor dachterste dore seldi gaen
Besien, ochte die scone si
Daer buten iet, gelovets mi;
Daer seldi een stuc liggen vore.
Condi vinden enichge score
Ane enichge venstre tenichger stat,
Ocht in die want maken een gat,
Daer seldi voren leggen ane,
Om te horne ende te verstane;

Digitized by Google

Ochtemen slapen si daer binnen,
Ende ocht die scone in enichgen sinne
Mochte noch wesen iet in wake.
Danne so radic u die sake,
Dat gi sucht ende claeget uwen rouwe,
Dat horen moege die joncfrouwe,
Dat gi dore die minne van hare
En cont geduren hare noch dare,
Want wive ontfarmich sijn van herten.
Eest dat si clagen hort u smerten
Ende u pine ende u verdriet,
Haer sels ontfarmen emmer iet,
Dat si u wart so sere te sure,
Sine si te hart jegen nature.
Gevalt dat gise nine siet,
So cust die porte, en lates niet,
Daer dat helichdoem woent binnen,
Daer gi omme waent ontsinnen.
Dit gaen, dit keren ende dit waken
Doet den minnare mager maken,
Ende afnemen sijn anscijn:
Dies seldi noch wel seker sijn
Ende met u selven wel orconden,
Dat minne en laet ten genen stonden,
Ende oec noch te genen male
Haren vriend geverut wale.
Mare die valsche losengiere
Hebben ene andre maniere;
Want si doen verstaen den vrouwen,
Dat sise minnen so met trouwen,
Dat si eten no drinken en mogen,
Dat sere ende qualec es gelogen;
Want vetter sietmen al hare lede
Dan abte ochte prioren mede.
Noch so willic dat gi sijt
Hovesch ende milde talre tijt
Jegen die maget, die met hare woent;
Die en laet niet ongeloent,
Gi en geft hare selc clinode,
Dat si niet en neme node,

Digitized by Google

Ende die nacht nine wilt tegaen;
Waert dach, ic soude op dan staen.
Ay sonne, wane haesti uwen opganc,
Ende jaget enwech dien nacht lanc,
Ende wilt versnellen ende bat ruren,
Ine can hier langer niet geduren."
Aldus seldi jegen den nacht
Striden met wel groter cracht,
Sonder slapen ende oec rusten,
Want u sals wel lettel lusten,
Opdat gi noit kindet die minne.
Ende alse u danne vernoit van sinne,
Dat gi moet liggen ende waken,
So seldi u ter vart opmaken,
Eer die dach nemmeer opgeet:
Dat liggen sal u sijn so leet.
Gi selt u scoien ende cleden,
Gi selt u al opgereden;
Eist in hagle, eist in snee,
Dan sal u pinen no geven wee,
Dat gi laten selt u vart,
Gine selt haesten vaste daer wart,
Aldaer u lief wonende si,
Op avonture, ochte gi
Van hare mocht vernemen iet,
Die lettel acht op u verdriet;
Want si sal liggen slapen vaste
Ende pensen lettel om u onraste
Noch om u diere buten staet.
Gi selt hebben menichgen raet,
Wat gi moegen selt bestaen.
Vor dachterste dore seldi gaen
Besien, ochte die scone si
Daer buten iet, gelovets mi;
Daer seldi een stuc liggen vore.
Condi vinden enichge score
Ane enichge venstre tenichger stat,
Ocht in die want maken een gat,
Daer seldi voren leggen ane,
Om te horne ende te verstane;

Digitized by Google

Ochtemen slapen si daer binnen,
Ende ocht die scone in enichgen sinne
Mochte noch wesen iet in wake.
Danne so radic u die sake,
Dat gi sucht ende claeget uwen rouwe,
Dat horen moege die joncfrouwe,
Dat gi dore die minne van hare
En cont geduren hare noch dare,
Want wive ontfarmich sijn van herten.
Eest dat si clagen hort u smerten
Ende u pine ende u verdriet,
Haer sels ontfarmen emmer iet,
Dat si u wart so sere te sure,
Sine si te hart jegen nature.
Gevalt dat gise nine siet,
So cust die porte, en lates niet,
Daer dat helichdoem woent binnen,
Daer gi omme waent ontsinnen.
Dit gaen, dit keren ende dit waken
Doet den minnare mager maken,
Ende afnemen sijn anscijn:
Dies seldi noch wel seker sijn
Ende met u selven wel orconden,
Dat minne en laet ten genen stonden,
Ende oec noch te genen male
Haren vriend geverut wale.
Mare die valsche losengiere
Hebben ene andre maniere;
Want si doen verstaen den vrouwen,
Dat sise minnen so met trouwen,
Dat si eten no drinken en mogen,
Dat sere ende qualec es gelogen;
Want vetter sietmen al hare lede
Dan abte ochte prioren mede.
Noch so willic dat gi sijt
Hovesch ende milde talre tijt
Jegen die maget, die met hare woent;
Die en laet niet ongeloent,
Gi en geft hare selc clinode,
Dat si niet en neme node,

Ende die nacht nine wilt tegaen;
Waert dach, ic soude op dan staen.
Ay sonne, wane haesti uwen opganc,
Ende jaget enwech dien nacht lanc,
Ende wilt versnellen ende bat ruren,
Ine can hier langer niet geduren."
Aldus seldi jegen den nacht
Striden met wel groter cracht,
Sonder slapen ende oec rusten,
Want u sals wel lettel lusten,
Opdat gi noit kindet die minne.
Ende alse u danne vernoit van sinne,
Dat gi moet liggen ende waken,
So seldi u ter vart opmaken,
Eer die dach nemmeer opgeet:
Dat liggen sal u sijn so leet.
Gi selt u scoien ende cleden,
Gi selt u al opgereden;
Eist in hagle, eist in snee,
Dan sal u pinen no geven wee,
Dat gi laten selt u vart,
Gine selt haesten vaste daer wart,
Aldaer u lief wonende si,
Op avonture, ochte gi
Van hare mocht vernemen iet,
Die lettel acht op u verdriet;
Want si sal liggen slapen vaste
Ende pensen lettel om u onraste
Noch om u diere buten staet.
Gi selt hebben menichgen raet,
Wat gi moegen selt bestaen.
Vor dachterste dore seldi gaen
Besien, ochte die scone si
Daer buten iet, gelovets mi;
Daer seldi een stuc liggen vore.
Condi vinden enichge score
Ane enichge venstre tenichger stat,
Ocht in die want maken een gat,
Daer seldi voren leggen ane,
Om te horne ende te verstane;

Digitized by Google

Ochtemen slapen si daer binnen,
Ende ocht die scone in enichgen sinne
Mochte noch wesen iet in wake.
Danne so radic u die sake,
Dat gi sucht ende claeget uwen rouwe,
Dat horen moege die joncfrouwe,
Dat gi dore die minne van hare
En cont geduren hare noch dare,
Want wive ontfarmich sijn van herten.
Eest dat si clagen hort u smerten
Ende u pine ende u verdriet,
Haer sels ontfarmen emmer iet,
Dat si u wart so sere te sure,
Sine si te hart jegen nature.
Gevalt dat gise nine siet,
So cust die porte, en lates niet,
Daer dat helichdoem woent binnen,
Daer gi omme waent ontsinnen.
Dit gaen, dit keren ende dit waken
Doet den minnare mager maken,
Ende afnemen sijn anscijn:
Dies seldi noch wel seker sijn
Ende met u selven wel orconden,
Dat minne en laet ten genen stonden,
Ende oec noch te genen male
Haren vriend geverut wale.
Mare die valsche losengiere
Hebben ene andre maniere;
Want si doen verstaen den vrouwen,
Dat sise minnen so met trouwen,
Dat si eten no drinken en mogen,
Dat sere ende qualec es gelogen;
Want vetter sietmen al hare lede
Dan abte ochte prioren mede.
Noch so willic dat gi sijt
Hovesch ende milde talre tijt
Jegen die maget, die met hare woent;
Die en laet niet ongeloent,
Gi en geft hare selc clinode,
Dat si niet en neme node,

Ende die nacht nine wilt tegaen;
Waert dach, ic soude op dan staen.
Ay sonne, wane haesti uwen opganc,
Ende jaget enwech dien nacht lanc,
Ende wilt versnellen ende bat ruren,
Ine can hier langer niet geduren."
  Aldus seldi jegen den nacht
Striden met wel groter cracht,
Sonder slapen ende oec rusten,
Want u sals wel lettel lusten,
Opdat gi noit kindet die minne.
Ende alse u danne vernoit van sinne,
Dat gi moet liggen ende waken,
So seldi u ter vart opmaken,
Eer die dach nemmeer opgeet:
Dat liggen sal u sijn so leet.
Gi selt u scoien ende cleden,
Gi selt u al opgereden;
Eist in hagle, eist in snee,
Dan sal u pinen no geven wee,
Dat gi laten selt u vart,
Gine selt haesten vaste daer wart,
Aldaer u lief wonende si,
Op avonture, ochte gi
Van hare mocht vernemen iet,
Die lettel acht op u verdriet;
Want si sal liggen slapen vaste
Ende pensen lettel om u onraste
Noch om u diere buten staet.
Gi selt hebben menichgen raet,
Wat gi moegen selt bestaen.
Vor dachterste dore seldi gaen
Besien, ochte die scone si
Daer buten iet, gelovets mi;
Daer seldi een stuc liggen vore.
Condi vinden enichge score
Ane enichge venstre tenichger stat,
Ocht in die want maken een gat,
Daer seldi voren leggen ane,
Om te horne ende te verstane;

Digitized by Google

Ochtemen slapen si daer binnen,
Ende ocht die scone in enichgen sinne
Mochte noch wesen iet in wake.
Danne so radic u die sake,
Dat gi sucht ende claeget uwen rouwe,
Dat horen moege die joncfrouwe,
Dat gi dore die minne van hare
En cont geduren hare noch dare,
Want wive ontfarmich sijn van herten.
Eest dat si clagen hort u smerten
Ende u pine ende u verdriet,
Haer sels ontfarmen emmer iet,
Dat si u wart so sere te sure,
Sine si te hart jegen nature.
Gevalt dat gise nine siet,
So cust die porte, en lates niet,
Daer dat helichdoem woent binnen,
Daer gi omme waent ontsinnen.
  Dit gaen, dit keren ende dit waken
Doet den minnare mager maken,
Ende afnemen sijn anscijn:
Dies seldi noch wel seker sijn
Ende met u selven wel orconden,
Dat minne en laet ten genen stonden,
Ende oec noch te genen male
Haren vriend geverut wale.
Mare die valsche losengiere
Hebben ene andre maniere;
Want si doen verstaen den vrouwen,
Dat sise minnen so met trouwen,
Dat si eten no drinken en mogen,
Dat sere ende qualec es gelogen;
Want vetter sietmen al hare lede
Dan abte ochte prioren mede.
Noch so willic dat gi sijt
Hovesch ende milde talre tijt
Jegen die maget, die met hare woent;
Die en laet niet ongeloent,
Gi en geft hare selc clinode,
Dat si niet en neme node,

Digitized by Google

Maer gerne ende willeke ontfa;
So seit si altoes verre ende na
Van u, waer datment begeert,
Dat gi sijt prijs ende ere wert,
Ende sal u loven die helecht bat.
Ic rade u dat gi ute ure stat
Altelange en mert niet,
Ende es die sake dat gesciet,
Dat u verre te verne steet
Om orbare die u anegeet,
Hoet u dat gi niet en mert,
Ende coemt besien, daert ligt bespert
Al u herte ende in bedwange,
Ende en daegt niet buten lange;
Want van lieve lange merren
Stoert die minne ende doetse verren.
Nu hebbic u al mijn begeren
Geseit hoe die minneren
Moeten dienen, selense gewinnen
Troest ende loen van hare minnen."

ROMAN VAN LIMBORCH.

Dr. JONCKBLOET, Gesch. der Mnd. Dichtk. III[II], 355—375.

Mr. L. PH. C. VAN DEN BERGH, Roman van Heinric en Margriete van Limborch. Nieuwe Reeks van Werken der Maatsch. van Ned. Letterk. II en III.

Deze ridderroman, waarmede gewis reactie tegen de steeds meer toenemende burgerlijke letterkunde werd bedoeld, doch welke daarom niet vrij is van de heerschende burgerlijke denkbeelden, wordt door den Groninger Hoogleeraar met veel scherpzinnigheid aan den dichter der Rose toegekend, welke ze in 1291 zoude begonnen zijn en in 1317 voleindigde. De wonderlijke mengeling van allerlei sagen, de opeenstapeling van allerlei avonturen zonder eenigen band, het invlechten van eene menigte episoden wijzen ons reeds op een verval van kunst.

Digitized by Google

Echites strijd.

B. IV. vs. 1258—1849.

Echites, zoon des graven van Athenen, in liefde ontbrand voor Mergriete van Limborch, welke door een toeval aan 's graven hof en in de dienst van Echites moeder was gekomen, moet, toen zijne liefde voor de schoone wordt ondekt, welke zich voor eene koopmans dochter uitgeeft, het hof ontruimen. Mergriete, welke eerst tot straf zoude verbrand worden, wordt naar het hof van Constantinopel gebracht, wint daar de gunst der keizerin en verhaalt eindelijk Echites, die radeloos van liefde tot haar komt, hare edele geboorte, en zegt hem haar hart toe, zoo hij ridder wilde worden en zich eer en roem verwerven. Echites gaat daarop als een echt dolend ridder uit om avonturen te zoeken.

Smergens doe die dach was claer
Stont op Echites blidelike,
Ende nam orlof hovesscelike
Ane alle diere waren,
Ende voer wech sonder sparen
Vaste in ten woude waert,
Blidelijc ende onvervaert,
Peinsende om die scone smale,
Die sine herte heeft te male,
Diene hilt van herten blide,
. . . .
Ende reet berch ende dal;
Gode hi hem altoes beval.
Soe langhe reet die ridder coene,
Dat hi een marghens vore noene
Quam in enen sconen vergier;
In midden stont enen eglentier
Boven ene scone fonteine;
Soudic al die sconeit reyne
Prisen, het ware mi te swaer;
Die fonteyne was oec soe claer,
Dat wonder te seggen ware.
Die ridder peinsde: »Eer ic vort vare
Willic mi hier een luttel rusten;
Het mochte elken mensce lusten

Te rustene in alsoe sconer stede."
Hi beete neder ende dede
Siin ors peistren gaen int gras;
Hi ghinc liggen, als ict las,
Slapen onder ghenen eglentier
In gheen overscone vergier,
Lach ende sliep tote middaghe.
Doe quamen daer met groten geclage
Drie meerwiif; doen sine saghen
Lieten si staen [al] haer claghen;
Deen seide ter ander ghesellinne:
»Die vroemste ridder dien ic kinne
Leit ende slaept in dit vergier."
Dandre seide: »Wanen quam hi hier?
Hets Echites van Athenen."
Die derde seide: »Hi vaert henen
Om tornoye in Vranckerike;
Dat riet hem die suverlike
Mergriete, des edels hertoghen kint
Van Limborch, die hi soe mint,
Ende die hi te wive hadde gecregen,
Maer siin moeder was daer jegen,
Daer sine mede verwrachte;
Hadsi nochtan hare gheslachte
Ghekint alsoe wel als ic doe,
Sine hadder niet geseit toe."
Dierste seide: »Nu segt mi,
Ende wanen quam die maget vri
Van Limborch tote Athenen?
En es Limborch niet verre henen?"
— »Jaet en trouwen, dat es waer,
Met ongevalle quam si daer,
Ende heeft daer menich leet ontfaen
Dore desen ridder welghedaen."
Echites, die daer lach int gras,
Soe vast hi in slape niet en was,
Hi en hoerde hare tale,
Ende verstoet herde wale;
Doe hief hi thoet op ter vaert.
Die meerwiif worden vervaert,

Digitized by Google

Ende wouden vlien; doen seide hi:
»Ghi vrouwen, en vliet niet van mi,
Maer segt mi, dat God u loone,
Es die te welgheraecte scone,
Daer ghi af spraect te voren,
Van hoghen gheslachte geboren?"
Doen seide dat een meerwiif:
»Dat nemic," seitse, »op miin liif,
Dat van Limborch die goede hertoge,
Die es van gheslachte hoghe,
Es hare vader, siin wiif haer moeder;
Her Heinriic hare goede broeder
Vaertse soeken achter lande,
Ende doget pine menegherande,
Ende ic seggu licteken goet,
Dat ghi mi te bat geloeven moet:
Ghi vaert te Vranckerike waert,
Omdat ghi tornierens gheert;
Onder weghen seldi ontmoeten
Enen knecht, die sal u groeten
Ende sal u vraghen of ghi iet vernaemt,
In den weghe danen ghi quaemt,
Van enen ridder die van Limborch ware,
Ende her Heinriic hiete oppenbare.
Dan sal hi u vort doen verstaen,
Hoe die jonfrouwe van Meylaen
Heeft enen sone van heme,
Die tusscen siin scoudren bracht I screme
Van goude. Nu es si ghehuwet,
Dies hare herde sere beruwet;
Want hare man wilt tkint doeden.
Soe sal hi, want niemen canne verbloeden
In campe, ende daerbi
Doeten souken die vrouwe vri
Heinriic siin vader, der maget broeder,
Die soe sere haet u moeder,
Entie ghi mint vor al dat leeft.
Eist dat u God gratie gheeft,
Soe modi keren metten ghersoen,
Ente Meylaen den camp doen

Digitized by Google

Vore tkint, dies moye gi mint,
Ende segt dat uwen vrienden tkint
Bestont, soe hebdi wel verdient,
Dat Margriete si u vrient.
Nu bliift te Gode, wi moeten sceden,
Onse here God moet u gheleden."
Dus voeren die meerwiif wege.
Echites, dien God gheve seghe,
Sat op siin ors ende voer sier straten,
Peinsende sere utermaten
Van dat hem dat merwiif seide.
Meneghen bossch ende menege heide
Voer hi ende menich lant.
Tenen tide voer hi daer hi vant
Ene scone wide valeye,
Scone groyende alse in Meye;
Dweder was scone ende claer.
Mettien soe versach hi daer
Ene scone fonteyne springhen,
Hogher dan hi mochte verlinghen;
Daer stont hi op ende sach.
Mettien hoerdi groet hantgeslach
Boven opten berch comen;
Den stouten riddre enten vromen
Wonderde dit herde sere;
Te hem selven seidi: »God here!
Wat mach dit wesen?"
Doen verhoerdi binnen desen,
Dat II gewapende ridders quamen,
Ende ene maget, dies si hem scamen
Mochten, [sloughen] utermaten sere.
Echites dien jonghen here
Ontfarmde dat hiit toesach,
Soe menegen swaren slach
Gaven si hare alle beide.
Die maget, die in desen leide
Was, riep ontfarmelike:
»God, here van hemelrike;
Wat hebbic mesdaen jegen u;
Dat ghi mi hebt gelevert nu

Digitized by Google

Den quaetsten tyrannen die leven!
Si hebben minen broeder verdreven
Ende minen vader geslegen doet."
Echites hads jammer groet,
Hi seide: »Ghi heren, doer wat saken
Wildi dus dese maget mesmaken?
Twaren ghi doet dorperheide."
Die een ridder hi seide:
»Dies vragen wi u, here,
Dunct u dat wi hare doen onnere,
Soe comt ende nemes recht;
Niettemeer dan dor enen knecht
En lieten wiis; nu vaert uwer straten."
— »Soe mochte mi wel die maget haten;
Die in miin herte es conincginne,"
Peinsde Echites in sinen sinne,
»Soudense van mi dus sceden.
Hout ghi heren, ghi moet beden,
Twaren ghine ontfoertse mi niet."
Alse dit deen ridder siet,
Seidi: »Geselle, laetse hem hebben."
— »Ic slougen eer toten rebben,"
Sprac dander, »eer icse hem liete.
Wel eist recht dat hiis mesniete
Siere groter sotternie;
Waendi dat icken ontsie,
Nenic, ene quade not?"
Echites seide: »Gi siit sot,
Dat ghi u smiins onderwint;
Waendi dat ic ben een kint?
Ghi moet hier die jonfrouwe laten."
— »Soe mochten wi ons sere haten,
Lieten wise dore ene bede."
— »Soe hoet u dan!" Echites seide.
Dat si doen quamen te samen,
Een en darf hem niet scamen,
Soe sere heeft hine ontmoet,
Ende soe anxtelike ghegroet.
Den iersten stac hi dat[ti] op derde
Met allen viel met sinen perde,

Digitized by Google

Soe sere dat hem siin arm brac,
Ende Echites, diene sach liggen, sprac:
»Mi dunct ghi seltse mi laten."
— »Dat sal ic te minen onbaten."
Dander seide: »Dan sal ic niet."
Mettien hi toeloepen liet
Dors, ende liep Echites ane,
Ende begonste sere te slane
Opten scilt metten swerde.
DWalsch seit, dat hi geberde
Soe vromelike dat wonder es.
Doen seide miin her Echites:
»Twaren ridder, hens gheen spel,
Dunct mi harde wel;
Ghi dunct mi een fel ghebuer,
Ghi maect mi vele die jonfrouwe suer;
Nu eist tiit dat ic mi were
Ende tuwert andersins ghebere."
Doe hief hi tswert met beiden handen,
Ende slouchen dore toten tanden:
Doen viel hi ter erden doet.
Doe hadde die ander anxt groet,
Ende riep: »Here, dore God genade!
Ende en doet mi nemmeer te quade,
Ic wille doen al u gebot."
— »Ghi en sprect niet alse een sot,"
Sprac Echites, »ghi segt wale."
Te voeten viel hem die scone smale,
Ontfermelike seitse: »Here,
God loens u, ghi hebt mi groet ere
Ghedaen ende sere vertroest,
Ende uut pinen sere verloest."
Echites hief op die maget vrie
Ende seide: »Scone, wanen quaemdi
An dese ridders, an dit wout?
Segt, waest sonder uwe scout
Tferdriet dat si u daden?"
— »Here, soe moet mi God beraden!
Alsi hebben langhen tiit,
Here, ghestaen na miin respiit;

Digitized by Google

Miin vader was een ridder, here,
Die mi minde herde sere,
Ende voerde met hem daer hi voer.
Dese ridder, die ons achtervoer,
Ende siin ghesalle slougen doet
Minen vader ende daden mi noet,
Omdat ic siins niet en gherde.
Noch waric mi liever onder derde
Begraven vele, dan si
Haren wille hadden van mi;
God lonu, ghi hebt den enen doet."
Dander die sine hande boet
Seide: »Dore God, here, sent mi,
Wildi, verre of bi,
Ende laet mi quite daer met."
Echites seide: »Ic wille ghiit wet:
Ghi entie jonfrouwe moet varen
TAthenen sonder sparen,
Ende segt minen vader den grave,
Hoe ghi van mi sciet ave;
Ende van daer moeti vort
Te Constantinople in de port:
Daer vindi ene jonfrouwe,
Dier ic van herten ben getrouwe,
Metter jonger keyserinnen,
Die groet mi in allen sinnen;
Scone, dan sprect selve mine wort,
Ende waer ghi wilt riidt dan vort."
Die ridder entie scone smale
Seiden, si soudent doen wale.
Echites nam orlof an hem,
Ten woude waert, daer siin sen
Drouch, voer hi met bliden moede:
Nu gheleiden God die goede;
Ende dander II voeren ongespaert
Soe si rechts mochten tAthenen waert.
Die nuwe ridder van Athenen
Voer bosch ende heide henen,
Soe langhe dat hi quam gereden
In Roemenien; tere steden

Digitized by Google

Ontmoeti comende enen garsoen.
Tierst datti sach den baroen
Soe gewapent comende gevaren,
Groetene die knecht twaren,
Ende seide: »Her ridder, dore onsen Here
Berecht mi dore u ere,
Of ghi ieweren vernaemt,
In den weghe danen ghi quaemt,
Van enen ridder iewer iet,
Die her Heinriic van Limborch hiet?
Ic hebben gesocht menege mile,
Ende pine gehadt dicwile;
Want mi jagen uut noetsaken,
Die ic u wille cont maken.
Van Meylaen die rike vrouwe,
Die God quite van allen rouwe,
Heeft van den ridder fiin
Een scone knapeliin.
Nu es si nuwelinghe ghehuwet
Ende heeft enen vylein getruwet,
Nochtan es hi die vroemste man,
Dien men in al dlant vinden can.
Nu wilt hi tkint doeden doen,
Dies droeve es menech baroen;
Want tusscen sine scoudre I tekiin
Bracht, van goude een cruce fiin,
Dies minnent alle die liede sere.
Nu weet wel die felle here,
Dat hem siin sine mage verre,
Ende wilt daer omme dat ment verberre,
Ende wilt oec iemen verweren,
Dat moet siin tenden siin spere:
Dies en dart niemen wederstaen.
Dus doet miin vrouwe soeken gaen
Sinen vader of ic can,
Om te bestridene haren man."
Doe miin her Echites dit verstoet,
Peinsdi in sinen moet:
»Nu eist al waerheide,
Dat mi tfroede meerwiif seide.

Ic wille tkint verlossen varen
Sonder enich langer sparen,
Want ic soude tkint gherne sien.”
Dien knecht seidi mettien:
»Ic wille varen met u te lande
Ende loesen tkint uten bande;
Want lief hebbic des kints mage:
En leeft man dien ic eer saghe
Dan ic tskints vader dade.”
Die knecht seide: »Here, dor God genade,
Wildi om tkint u aventuren?
Dat moet siin ter goeder uren,”
Sprac die knecht, »nu kerewi.”
Die ridder seide: »Dat si!”
Si keerden beide te Meylaen wert,
Entie ridder onververt
Seide ten knecht, doe sier quamen:
»Segt mi,” seiti, »in Gods namen,
Waer willen wi varen inne?”
Die knecht seide: »Here, die gravinne
Willic gaen spreken, ende ghi selt twaren
In ene herberghe hier buten varen,
Die ic u hier wisen sal,
Ende ic sal vernemen al
Ane miere vrouwen haren raet,
Ende wat ons te doene staet.”
Doe voer hi in ene herberge goet,
Entie ridder hi doet
Hem te gemake ente peyse,
Ende was utermaten eyse.
  Nu liep die knecht tsiere vrouwen,
Die sere was bevaen met rouwen,
Want des anders dages woude die grave
Hem des kints doen ave.
Doe die gravinne den knecht sach,
Vragesi hem soe si eerst mach,
Ofti den ridder vonden heeft.
Die cnape hare antwerde gheeft,
Ende seide: »Vrouwe, nenic niet,
Maer anders soe es hier gesciet:

Een ridder comt hier met mi,
Die seit dat hi maech si
Des kints ende wilt wreken."
Doen Europa hoerde spreken,
Soe wert si een deel blide,
Ende ontboet tien tide
Dien ridder dat hi tote haer quame,
Dient was herde gename,
Ende quam daer heymelike.
Doene die gravinne rike
Sach soe over welgedaen,
Seide si thaer selven saen:
»Of God wilt, ic werde vertroest
Bi den ridder ende tkint verloest."
Si ontfincken herde wale,
Ende hare jonfrouwen altemale,
Ende seide: »Willecome moeti siin
Bi Gode, her ridder fiin,
Want helpen hebbic te doene sere,
Alse u geseit es, her ridder here.
Men wille mergen verdoen miin kint,
Dat miin herte sere mint;
Want ic hebt sekerlike
Van den vroemsten van erdrike,
Riddere, dat wetic wel:
Hi street hier jegen enen ridder fel
Enen camp dore mine lieve,
Ende brachte mi weder in gerieve
Miin lant, dat miin oem te voren
Mi hadde genomen, ende ware verloren
Bleven en haddiit ghedaen.
Daerna soe wert soe vergaen
Tusscen ons, dat wi sint
Vergaderden ende ic hem een kint
Drouch, dat hem geliket sere.
Ay wildiit sien, lieve here,
Soe en sagedi nie creature
Hebben soe overscone figure,
Dorst ict seggen openbare,
Opdat ic siin moeder ware."

Die riddre antwerde te dier talen:
»Goede vrouwe, soe doet dan halen."
Die gravinne seide: »Dat si!"
Echites seide: »Vrouwe, nu segt mi,
Doe die vader van hier sciet,
Waer hi voer vernaemdiis iet?"
— »Nenic, anders niet, here,
Dan hi mi seide, dat hi sere
Tongemake ware dore dat hi
Siere suster, ene maget vri,
Verloren hadde, ende hadde vernomen,
Dat si ware in Grieken comen
In die stad van Athenen;
Derwaert voer hise zoeken henen:
Inne weter af te seggen anders niet."
Mettien si hare bringen hiet
Hare kint, dat men dede saen.
Doe weende die vrouwe menegen traen
Tierst dat siit sach ane;
Europa die welgedane
Seide doen ontfarmelike:
»O God, here van hemelrike,
Dat dese cleine creature,
Die heeft soe scone figure,
Moet jammerliic verdorven siin!"
Doet anesach die ridder fiin
Erensteliic soe hi best mach,
Doe dochtem dat hi anesach
Mergrieten siere vriendinnen.
Doe wart hi in allen sinnen
Soe verbliit, dat hi seide:
»Vrouwe, laet staen u jammerheyde;
Dat kinne God, eer ict liete
Dit kint vallen in verdriete,
Ic streder omme in campe eer
Jegen hem VII ende meer;
Want bi Gode onsen here,
Des kints mage minnic sere."
Tkint drouch men wech tien tide,
Entie vrouwe was herde blide.

Digitized by Google

Miin her Echites seide: »Vrouwe vri;
Hoe selen wi doen, dat segt mi.".
— »Here, ic mach u seggen dat,
Morgen alse men uter stad
Tkint brinct daer ment doeden sal,
Soe salre met loepen tfolc al,
Ende miin here salre bi riden
Ghewapent in allen siden.
Dan siter ghereet bi,
Ende ic sal beraden mi
Met minen magen, met minen lieden,
Wilt u iemen els mesbieden,
Dat si u selen ten staden staen.
Nu vaert ter herbergen, hets best gedaen;
Dats miin man niet verneme,
Hie souts sere belghen heme."
Doe voer die ridder ter herbergen waert.
Tote smergens dat die dach verclaert
Sliep hi; doe stont hi op ter vaert
Ende wapendem ongespaert,
Ende reet in een bosscelkiin,
Daer hem geseit was dat hi siin
Soude, daer hi comen soude;
Daer woudi tote dies maels houden,
Dat si quamen metten kinde,
Dien si souden doen sinen inde.
Scone ontspranc die dach ende claer.
Die grave dede gebieden daer,
Dat niemen en quame, clene no groet,
Mede dan die hi ontboet.
Doe nam hi tkint der moeder siin.
In een gulden bandekiin
Dediit dragen tsiere doet wert.
Die moeder, die hare sere ververt,
Viel in onmacht VII warf:
Hets wonder dat siis niet bestarf
Van groten bitterliken rouwe.
»O wi arme," sprac die vrouwe,
»Dat mine arme cleine poppe
Moet sterven, alder werelt te scoppe!

Digitized by Google

Groete here sente Ambrosiis,
Ic sal u gheven, gheloefdiis,
Een kint van zilvere alsoe groet,
Loest miin kint uter noet!"
Alle die liede ghemeenlike
Weenden alle ontfarmelike,
Dats enen stene mochte ontfermen.
Die grave, die clene acht op haer kermen
No en mict, reet ter vaert
Metten sinen uutwaert,
Ende alse hi quam op der heyden
Bi den bossche, dedi ghereiden
Een groet vier van droegen houte:
Hi woude dat saen versmoute.
Sine gesellen, die met hem waren
Comen, hoerde men mesbaren,
Nochtan ontfarmes hem niet,
Wat rouwen hi daer siet,
Maer seide: »Ic sal den bastaerd
Nu doen varen hinderwaert."
Van Athenen die vrome deghen,
Doe hine sach, quam hi geslegen
Uten bossche gruwelike,
Ende riep lude: »Grave rike,
Hout, ic calengiere dit kint;
Ic hebben ende sine mage gemint:
Hoet u hier jegen mi."
Die grave seide: »Wat meindi,
Eist u in ernste of in scerne?
Weder het es ic hoede mi gherne."
Echites seide: »Jaet en trouwen!
Ic sal u doen leven met rouwen,
Of ic sterve in den wille."
Die grave seide: »Beit al stille,
Ghine wet niet, goet man, wat gi jaget;
Waendi dat ic ben versaget?
Nenic niet, geloeves mi!"
Doe rechte siin spere die ridder vri,
Op Echites quam hi ghevaren.
Daer menich toesach twaren

Reet hi ontwee siin spere.
Echites die meren ghere
Des graven hadde, geraecten weder
Opten scilt, dat hi ter neder
Viel van den orsse ter erden.
Echites die vinc ten swerde,
Alsem die graven oprechten soude,
Ende slouchene alsoe houde
Op thoeft dat hi rumede beide
Stegereep ende ghereide,
Ende viel op derde al plat.
Sine vriende die sagen dat
Voeren alle Echites toe;
Al was hi in anxte doe,
Dat was wonder clene,
Doch en ghemoeti ghenen
Sine wedersaken der ghederingen,
Hine slouchene met Mimminge
Soe diep int hoet datter in loec.
Die grave stoet op oec,
Ende gaf Echites enen slach,
Dat hi op tpert in onmacht lach.
Daer ware hi bleven doet,
Maer datten drouch uter noet
Ferrant dat wel dragende part,
Soe datti becomen waert;
Ende doe die ridder was becomen,
Ende hi hem heeft vernomen
Soe verre uten stride ontdragen,
Begonsti herde sere clagen,
Ende seide: »God geweldich here,
Hoe ben ic gonneert dus sere!"
Mettien slouch hi weder in
Droevende in sinen sin.
Doe hi ontfloen was soe verre,
Den grave ontmoeti alsoe erre,
Ende hief Mimminge alsoe heet,
Dat te dien slaghe sneet,
Ende geraecten op dassel ter cure,
Ende slouchen in bellunc dure,

Digitized by Google

Dat beneden den gordel uutquam.
Doe seide die ridder lofsam:
»Tkint haddi bat quite gelaten."
Alle die daer gewapent saten
Voeren hem altemale toe.
Miin her Echites ghinc doe
Van ierst striden op die heren:
Niemen en constem ontkeren;
Want soe wien hi gheraect,
Heefti ene doetwonde gemaect.
Diere jonfrouwen vriende ende mage
Quamen toe met groten gedrage,
Ende gingen ten andren toe;
Wie soe ierst mochte hi vloe,
Ende lieten tkint in den wege.
Her Echites, dien God geve sege,
Nam tkint ende cussent an den mont,
Ende voer ter selver stont
Der moeder die blide wes.
Doe nam miin her Echites
Orlof ende voer wech daer naer,
Hine woude niet langher bliven daer,
Dies si alle droeve waren,
Ende reet wech sonder sparen
Te Vranckerike soe hi best conde,
Daer hi menege tafelronde
Ende meneghen tornoy verwan,
Soe dat men van den edelen man
Sprac aldie werelt dore.
Hi wert soe overvrome ter core,
Soe welgeraect, soe goedertieren
Van seden ende van manieren,
Dat men in des coninx sale
Van hem sprac altemale.
Die coninc orlogede in Normandien,
Maer boven allen partien
Soe deedt soe wel her Echites,
Dat hi meer gepriist es
Dan die andre altemale.

WILLEM VAN HILDEGAERSBERG.

Dr. Jonckbloet, Gesch. der Mnd. Dichtk. IIIii, 403—453.

Mr. Ph. Blommaert, Theophilus, gevolgd door negen andere Gedichten, (1858) 75—93. [1])

Deze dichter, welke in de hollandsche grafelijkheids rekeningen van 1384—1407 herhaaldelijk voorkomt, had zijnen naam naar zijne geboorteplaats, een dorpjen nabij Rotterdam, en verkeerde aan het hof des graven, waar hij den post van spreker of dichter had. De invloed van het hof der Beyersche graven is duidelijk merkbaar aan den half-hoogduitschen tint, welken de taal heeft aangenomen. Zijne gedichten, meest kleine stukken van allerlei inhoud, nu eens in den vorm van fabels, dan van allegorien gekleed, dan weder uitboezemingen en zedegispingen van politieken en godsdienstigen aard mogen al grootendeels als gedichten weinig innerlijke waarde bezitten, en slechts hier en daar gloed en warmte vertoonen, voor de kennis van den toestand zijner eeuw zijn ze uiterst belangrijk.

Overal maar!

Van mer.

Waer om souden wy trueren yet?
Sint God die werlt werden liet,
Sone was sij nye soe wel te vreden.
Die paeus die leeft bij goeden reden
Om te dienen onsen Heer;
Exempel ende gherechte leer
Doetet volck in deuchden leven;
Omdat sij goede exempel gheven,
Die mitten paeus gaen te rade,
Soe en tretter nyemant buten pade.
Wij en menen al gherechticheit,
Heb ic meer niet gheseit,
Soe is een woert daer an vergheten.
Die byden paeus sijn gheseten,
Cardinael ende legaet,

—

1) De tekst der twee laatste stukken is vergeleken met en hier en daar verbeterd naar het Brusselsche Hs. door Mr. Blommaert gebruikt, terwijl door mij het Haagsche Hs. is gebezigd.

Digitized by Google

Si leven al in goeder staet
Sonder nijt ende ghierichede;
Bisscopen ende prelaten mede
Sijn gherechtich, waerment coomt:
Mer is woort dat luttel vroomt!
Die heilighe kerck heeft ander kinder,
Beyde meerder ende minder,
Als abten ende rijcke monicken,
Prochypapen ende canonicken,
Die alle schinen gheestelijck;
Want daer en isser gheen soe rijck,
Si en hadden liever meer dan min;
Doch si en gheren gheen ghewin
Vorder dan hem toe behoert.
Isser mer niet in twoert,
Soe doele ic seker in mijn dichten.
Die den luden nu verlichten
Mit absolucien tontbinden,
Nader waerheit die wij vinden,
Sij sijn op reden al ghestelt:
Sij en absolveren niet om tghelt,
Noch oeck deken, noch provisoer,
Si segghen elck man te voer,
Si en willen gheen onrechte miede.
Nader waerheit die ic bediede
Soe moghen si gherechtich sijn ghenoemt:
Mer is woort dat luttel vroemt!
Die keyser ende sijn hoghe man
Die hebben oec ghenomen an
Tswaert der gherechticheit te voren,
Ende in doechden soe te roeren,
Dats die werlt si verhoecht.
Nu die keyser mint die doecht,
Nu doen die coninghen oec alzoe.
Hij mach mit rechte wesen vroe,
Die hem mitten goede verzelt:
Mer is woert dat mi versnelt!
Als ic die zulke prisen waen,
Constmen meerre wel verstaen,
Ick soude noch dichten ende vinden,

Hoe sy hem te gader bynden,
Keyser, coninghen in eendracht,
Om te crighen sulke macht,
Dat sy die straten maken vrij
Eendrachteliken sonder twij,
Ghemenen pays entaer toe vrede,
Als ghi wel siet in kerstenhede,
Hoe deen den anderen nu spaert.
Ghiericheit is onwaert
Ende versmaet in allen dinghen,
Omdat keyser ende coninghen
Sterken trecht al dair si moghen;
Des gheliken doen hertoghen
Entie graven in hoer lant,
Soe dat si alle werden bekant
Gherechtich, schamel ende milde.
Ic waen een yghelijc wel wilde,
Dat die ghierighe waer verdoempt:
Mer is woirt dat luttel vroempt!
Onder alle dese hoghe heren
Leeft oock ridderscap in eren
Elkerlijc na sijnre macht.
Si sijn in doechden soe bedacht,
Dat sij gherechtichede minnen.
Al mochtmer noch soe veel an winnen,
Mit ghelde en canmense ghemieden;
Si sijn ghenadich horen lieden,
Soe dat wy nyemant horen claghen.
Tmach den volke wel behaghen,
Dat reden is dus zere vercoren
Onder theerscap wel gheboren,
Dat elck sijn recht bij reden hout.
Oeck vintmen theerscap menichfout
Tot ridders oerden oeck ghewijt,
Die jongheers heten inder tijt:
Si gaen oec mede den selven ganc.
An horen raet, in horen banc,
Is ghiericheit ghedreven off.
Wij moghen Gode wel gheven loff,
Die ons dese gracie heeft ghesent:

Digitized by Google

Waerre mer niet soe wel bekent!
Ic soudse noch veel hogher prisen
Die trecht regieren ende wisen:
Baeliuwen, schouten ende scepen
Die sijn in doechden soe begrepen,
Dat sij niet dan recht en doen.
Men biet den armen sulke soen
Voer misdaet, die hem is gheschiet,
Dat hi hem wel ghenoeghen lyet,
Al had hi min van sijnre blaem.
Onrecht heeft soe wreden naem,
Waermen comt ter werlt wijt,
Datmen mit ghelde gheen respijt
In onrecht can ghecrighen.
Nu moeten al die schalken zwighen,
Die hem dickent hebben beroemt:
Mer is woert dat luttel vroemt!
Die huusman staet oeck op sijn hoede,
Om wel te leven als die vroede,
Min noch meer in sinen daghen
Als sijn overouders plaghen;
Hine wil bailiu noch scepen wesen,
Daer menich man bij is gheresen;
Hij wilt den heren laten wouden,
Dat sij trecht bij reden houden,
Ende gheen onrecht en laten doghen,
Dair hem twair off comt voer oghen.
Die coopman die is oeck gheneghen
In sinen comanscap te dreghen
Rechte mate ende anders niet;
Ja ende neen is hoer bediet
Die hem mit comanscap gheneren.
Sonder boghen ofte meerren
Wort nu comanscap bescheiden;
Meerre volcht mi sonder beiden,
Om te schaffen dat ic make;
Off meerre mient dus felle wrake
Ic moet mi hoeden veel te meer.
Een zeeman die nu vaert ter zee
Om visch off om ander neer,

Gherechticheit is al hoer gheer;
Sij en nemen niet in hoer partie
Boeven offte schalkernye.
Die zeeman leeft der avonturen,
Hij en dede niet om gheen besuren
Anders dan hi selve gaert.
Off elkerlijc hem wel bewaert,
Als ic u hier te voren telle,
Soe en dienter nyemant om die helle,
Daer Lucifer in is verdoempt:
Mer is woert dat luttel vroemt!

Goede heren, goede papen,
Goede ridderen ende knapen,
Die sijn ghenoechlijc mede te hoven,
Mer vrouwen gaen hem al te boven
Te prisen in gherechter doecht.
Als die heren sijn onthoecht
Op horen landen, fel ende wreet,
Die vrouwen sijn altoes bereet
Horen volck te staen in staden,
Ende heymelic den heer te raden
Off openbaer der meenten best.
Gaetmen oest off gaetmen west,
Men vint den vrouwen goedertieren,
Want-si en willen niet regieren
Datten heren is bevolen.
Hoe mach Kerstenheit dan dolen,
Oft wel te punten is beheert?
Heb ic mer niet gheleert,
Soe is mijn dichten luttel waert;
Ende die waerheit niet en spaert,
Die sel altoes den vrouwen prisen,
Ende ymmer doecht ende eer bewisen,
Want si sijn van hogher waerde.
Men vint in vrouwen gheen hoveerde,
Daer ondoecht uut can gheleken;
Vrouwen souden node spreken
Dat horen manne waer contraer;
Si leven al in rechten vaer,
Openbaer ende stille,
Om te doen hoers mans wille,

Digitized by Google

Dair sij moghen dach ende nacht.
Al hadden die vrouwen wel die macht,
Sij en willen gheen onminne maken;
Eer si onpunteliken spraken,
Si zweghen liever seven daghe:
Aldus en comter ghene plaghe,
Diemen witen mach den vrouwen.
Sij leven die der werlt bouwen
Mit ghenoechten alte male,
Als een die wandert inden dale,
Daer die Meye staet ghebloemt:
Mer is woort dat luttel vroomt!

Hoe comt meerre dus te werke
Onder pape ende clercke,
Ende onder grote heren machtich?
Is daer yemant soe voerdachtich,
Die mij ontbint ende overspelt,
Hoe meerre crijcht dus groet ghewelt,
Dat mense dicht bi goeden luden?
Hoert, ic sel u twaer beduden:
Meerre maect een weynich dat,
Waer mer an is, hem brect al wat;
Doch die goede is sonder meerre.
Wijsten mi, hi woent noch verre,
Die mer en heeft noch dat enghien;
Mar God is sonder dat alleen;
Wil hi ons helpen ende raden,
So en can ons mer noch dat ghescaden.

Hoogmoed komt voor den val.

Van den Meerblade.

Na dat ick merck in minen sin,
Twisken verlies ende groet ghewin
Is een kenlic onderscheit;
Hoveerde ende oetmoedicheit
Sijn seer onghelijc te pleghen:
Oetmoedicheit is gheneghen
Tot elker doecht diemen beghint;
Die hoveerde is soe ghesint,

Datse die doghet heel benijt,
Ende tieghen reden altoes strijt.
Hoe mach ic dan hoveerde prisen,
Off erghent bij gelyke wisen
In figuren off in reden;
Want sy wil tot elken steden
Die hoochste sijn in hoir begheren,
Off sy benyden diet hoer weren.
Hoe soude ic dan figuren neemen,
Die enighen mensche mochte betemen,
Te liken gyeghen rechte hoveerde?
Mar kinder crijcht sy opter eerde:
Daer vindick wel ghelyke bij
In figuren hoe dat sij.
Dat sijn die gheen die smeken connen,
Enten hoff hebben ghewonnen
Byder clesy, byden heren.
Figuren die ons doechde leren,
Die machmen gherne bringhen voert:
Ic heb allesins ghehoirt
Figuren ende goede exempel.
Men seit ons van vrou Eren tempel,
Wye soe mach dair in regneren:
Die smeken connen ende flatteren,
Dien waer hi seker onbetame.
Die edel goede vrou eersame
Die soude den tempel doen bewaren
Ende regieren mitten haren,
Die den heren dede kinnen,
Hoe dat si ere mochten ghewinnen,
Als plach te sijn bij ouden tijden,
Doe schaemte niet en woude lijden,
Dat die heren scande creghen;
Ten wort verstoppet noch versweghen,
Men laecte den heren hoer misdoen.
Nu en isser nyemant alsoe coen
Die den heren dar castien;
Elck wil mitten brode lyen
Ende leren smeken dair hi mach.
Al lijt die schaemte groot gheclach;

Digitized by Google

Dair en wilmen langher niet off horen:
Sij sijn al doeff mit beyden oren,
Die leren souden ende verstaen
Der rechter eren pat te gaen:
Des heeft die schaemte groten toern.
Node ghift sijt al verloren,
Dorst hoir yemant helpen keren
Die machtich waer al byden heren.
Trouwe, milthede ende oetmoet
Die en hebben langher lijff noch guet:
Dat is yammer an te sien.
Dair comen smekers int ghemien
Ende byden heren also veel,
Dattet gaet ten anderen speel.
Vrou Eren tempel wart ghescoort.
Elckman wil ant hogher boort,
Ende an tnaeste lant can hijt vinden;
Die smeker seylt mit allen winden:
Hoe hi vaert tis hem alleens,
Mitten heren crijcht hi meens
Soe veel datmen daer ontfaet.
Ic waen hi tscrift oec wel verstaet,
Want die clesy houten an
Die smeken ende flatteren can.
Wat node doet hem den hoff te rumen?
Hij strijct den heren van den plumen,
Mitten schalken gaet hi runen:
Al saydement coern buten dunen,
Hij soudt al prisen watmen dede,
Om te crighen mogenthede.
Dat heeft hi langhe tijt gheploghen,
Ende hem selven opghetoghen,
Dat hi boven is an trat,
Ghelyken dattet meerblat
Altoes boven is an tvlot.
Gherechtich man scheltmen zot;
Die tieghen onrecht wil kiven
Selden mach hi boven driven,
Gheliken dat datt meerblat doet,
Gaeter ebbe off comter vloet,

Als die schalke die [gheeft] sijn raet
Ende niet en roect hoet gaet,
Wattie heren nu beghinnen,
Op dat hi hulde mach ghewinnen,
Entaer in bliven voort ghestade,
Gheliken als die meerblade
Altoes boven sijn int rysen.
Wye soude hem tspel verloren wisen,
Die tselve ghewonnen nieten can?
Men ghift der eren nu den ban,
Schaemte en is niet veel gheacht;
Mar hi, die alles dincs hevet macht,
Die selt int leste wel bescheiden,
Al denct hi ons wat lang te beyden,
Tis hier doch een corte tijt.
Die dan van thoghe neder glijt,
Ende ymmer daelt soe lang soe meer,
Die mach sijn clymmen rouwen zeer;
Wanttet doet hem een ende al:
Van bovenen comt die hoochste val;
Die neder opter eerden leyt
Die is te vallen onbereyt,
Want hi en mach niet lagher comen.
Van hoghen wort die val ghenomen:
Hierom selmen tclymmen schuwen,
Soe en darff ons niet voer tvallen gruwen.
Die daelt daermen niet en rijst,
Dat is den meesten val ghewijst,
Want hi slacht nae Lucifeer,
Die om hoveerde viel soe seer.
Hier bij is oetmoedichede
Wortel alre goeder zeede.

Lof des huwelijks.

Een onderscheit van hilic ende van gheestelikcn luden.

Die wil is een al daermen telt,
Ende waerment Duutsch te rechte spelt,
Daer staet die wil alleens ghenoemt,
Daer wonders veel ter werlt uut comt;

Digitized by Google

Want elk heeft sonderlinghe wil,
Ende nymmermeer en staet hi stil,
Hi en werct in desen off in dien;
Ende wat hi biet dat moet gheschien,
Of men salt mit crachte wederstaen.
Die wille blijft wel onghedaen,
Daer die wise hem laet gheraden;
Mar war dat domheit is gheladen,
Daer gaet die wille sinen ganck.
Staet hi vry sonder bedwanck,
Om dat die wille is menichsens
In woerden, wercken ende in ghepens,
Soe wort ter werlt opgheheven
Menigherhande staet van leven;
Want elkman denctet sine goet,
Dair die wil in leven doet.
Dus crighen wy Lollaerts ende Baghinen,
Nonnen die oeck heilich schinen,
Tsaertroysers, Zweesteren ende Bagaerden,
Ende ander gheestelyke harden,
Die ons leren ende wisen,
Soe dat se ons billics staen te prijsen [1];
Want wat sy leren int sermoen
Ons dat ghaen si selve doen:
Dus gheven si goet exempel mede.
Si sijn ghewyet op die bede,
Karmeliten ende Augustinen,
Minrebroeders end Jacopinen,
Ende oec om salicheit gheset;
Want leren si wel, si leven bet:
Dat is int oechschijn openbaer.
Lieghe ic niet, soe seg ic waer;
Brecter yet dat volle God:
Daer wort sulc wijs ghescouden sod.
Al dese heilighe goede lyede,
Die ic roer in mijn bediede,

---

1) Aldus het Brusselsche Hs. Zie Blommaert, Theophilus, 2e druk, bl. 87. Het Haagsche Hs. heeft:

Soe dat wij billics te prisen.

Digitized by Google

Leven sy wel in horen saken,
Wye machse dan mit rechte laken?
Mar sy die heymelyc gaen leren,
Dat man ende wijf van ander keren
Hoir ghenoecht ende horen wil,
Die mochten liever zwighen stil;
Want wederwil ende onghenoecht
En wercken salicheit noch doecht.
Hilic is een salicheit,
Daer veel meerre bate an leit
Dan an die langhe cappe wijt,
Off an hoer gheestelic abijt,
Dat si draghen off visieren.
Dit proeftmen waer in veel manieren;
Want si sijn self van hilic comen,
Hoe heilich dat wire enich nomen.
Waer was ter werlt ye heer soe groot,
Of paeus soe heilich sijn genoot,
Hi en hadde moeder ende vader,
Die vleysscheliken beyde gader
Malc bij anderen mosten wesen,
Eer sij ye ter werlt resen?
Wat sal dan runen ofte raden,
Dat wittachtich hilic doet versmaden?
Willen si goede exempelen gheven,
Dat donct mi talre beste leven,
Tfolc tot doechden mede te trecken.
Hoe soudmen beter leer ondecken
Maechden, knapen, mannen, vrouwen,
Dan si tgoede leven schouwen,
Dattie wise voer hem gaen?
Ghenoechtet hem si nement an,
Wanttie wille staet an hem.
Wat ist anders dan een schem,
Dat ons voerden oghen schijnt,
Schoen ghelaet, alst herte grijnt,
Of van binnen is gheveynst?
Die wise roect wel of hi peynst,
Weder men siet of datmen braet,
Daer [hi] voer by den coken gaet.

Nu moecht ghi vorder vraghen mi,
Wyen ic myen, of oeck waer by
Dat ic spreke sulke woerde:
Ic heb gheweest al daer ic hoerde
Begheven luden, monicken, nonnen,
Die nuwen staet hebben begonnen,
Die niet en was by ouden tyden,
Daer sij hem selven in verblyden,
Ende menen dat si heilich sijn.
Oeck hoop ic inder herten mijn,
Dattet ymmer is alsoe;
Want twifel maect den mensch onvroe,
Wilsij hem ter hoop ontyen.
Si prysen desen, si prysen dien,
Hoer eyghen leven alre meest;
Mar wittachtich hilic ende alsulc feest
Laken si dicwijl ongheprijst,
Daer veel meerre baet uut rijst
Dant van allen desen doet,
Die die werlt ende taerdsche guet
Voerden oghen zere versmaden,
Oeck wat sy heymelyc laden.
Alle dese oorden, die wy tellen,
Cloosteren, clusen ofte cellen,
Die sijn [soe] nuttelijc niet versiert
Als hilic, daerment wel hantiert.
Man ende wijf dat is een oerde,
Die mitten godlijken woorde
Was ghemaect al hier te voren,
Eer Jhesus Cristus wert gheboren
Vijf dusent jaer of daer by;
Mar doe die soen ons maecte vry
Uut die sonden van Adaem,
Doe sette hi voert in sinen naem
Priesters oerde ende tsacrament.
Hi is wijs die wel bekent
Wat hem God gheboden heeft,
Opdat hijt hout entaer nae leeft.
Wise priesters wel gheleert
Die en sijn ter domheit niet ghekeert,

Digitized by Google

Dat si sulke dinc yet laken,
Dat nyemant beter can ghemaken,
Oeck hoe veel wijsheit dat hi conde.
Wy willen tarchste slaen van monde,
Ende prisen dat ons wel behaecht:
Bleven al die vrouwen maecht,
Die mannen priesters ende oec knapen;
Souden dan nonnen ende papen
Die werlt wel staende moghen houden
Onghestraft bij horen scouden,
Soe woud ic noch ter scolen gaen,
Entie oerden laten staen,
Die alre oerden moeder es.
Ghi moecht mi wel gheloven des,
Dat ic tarchste myen te laken,
Opdat ic dbeste can gheraken.
Optie goede en spreke ic niet,
Die doen als hem scriftuer ghebiet,
Of der heiligher kercken ghebode;
Want sij veryenen hem mit Gode,
Ende wye mit Gode hem veryenen,
Die moghen hoghen loon verdienen:
Dien willic laken noch ooc straffen;
Mar man ende wijf, die moghen scaffen
Goeden oirbair nae costume,
Ende nochtan pade vinden rume
Op te gaen in hemelrijcke.
Men loont den menschen niet al ghelike
Inder aerden hier beneden;
God kennet oeck wel reden:
Wye wel doet die sal wel vinden;
Naerre en willics niet ontbinden.
Daer sijn veel woninghen bereyt
Int rijck sijns vaders, heeft hi geseit;
Die int middel wert ghevoecht,
Tis reden dat hem wel ghenoecht,
Of int alre laetste mede;
Want elkerlijc is wel te stede,
Wye van Gode wert gheloont.
Al is een keyser hoghe ghecroont,

Hi besit eens keysers stat;
Die huusman et oec mede sat,
Al en is hi niet soe hoghe gheseten.
Hoe God sijn hemelrijc wil meten,
Of wyen hi hoochste wisen sal,
Dat heeft hi ons verborghen al:
Si sijn oeck sot die daer na lesen.
Hilyck mach wel salich wesen,
Op datment hout na rechten reden;
Want waert een vijftich jair gheleden,
Dat nyemant hilic hadde ghedaen,
Hoe soudt dan inder werlt gaen?
Berecht mi des, wel arme domme,
Die heymelic wilt leyden omme
Den sulken, dat si hoer hilic laten;
Man ende wijf, dat si hem saten
Horen bant te schoren weder.
Ghi selt van hoghen dalen neder,
En doet dat ghi u bet voersiet.
By goeden hilic datter gheschiet
Soe mach die werlt in eren bliven,
Bij hilic letmen menich kiven,
Tfelt ooc nijt van groten heren;
Mar hoe ghi selt te hilic keren,
In wat maten of an wyen,
Dat seldi vraghen of besien.
Die wise man die denct te voren,
Wye. hi is of waen gheboren,
Of hoe sy hoer goet hebben ghecreghen,
Daer hi dat sijn sel menghen teghen.
Dickent vaertet hindervaert
Datmen onnuttelyken bespaert,
Of dat qualyck is ghewonnen;
Hier om soe sijn si wel versonnen,
Die te voren ondervynden,
Eer si in hilic hem verbynden;
Want man ende wijf is quaet te scheiden,
Noot en doetse daer toe leyden,
Of nutscap bij hoers priesters rade;
Anders sellen si vro ende spade

Digitized by Google

Rechtvaerdelyck in reyn ghedacht
Te samen wesen dach ende nacht,
Die in hilic hem verzellen,
Ende tot gheenre sotheit stellen,
Daer si schoren horen ghespan.
Sijn si vrouwen, sijn si man,
Elc sal draghen sinen bant,
Die die stool mit spriesters hant
Ghebonden heeft in waerdicheit,
Soe datmen doeghet van hem seit;
Mar die hoer echtscap qualic houden,
Die worden sot ter werlt gheschouden,
Of mit sonden zeer besmet;
Want God heeft selve hoir oirde gheset,
Tusschen tmiddel ende tbeghinnen,
Dat si malcander sellen minnen,
Ende voert ten eynde van horen daghen,
Ende ghene vreemde minne draghen,
Daer sonde of scande uut can ghespruten:
Hier mede willic dit dicht besluten.

Plichten van den priester, den ridder en den huisman.

Vander drierehande staet der werlt.

Als dat nyeuwe jair beghint,
Die hem te rechte wel versint,
Die mach den hoochsten dancken seer
Van sulker gave, van sulker eer,
Als hi ons doet in alre tijt;
Wanttie werlt wert seer verblijt,
Als dat nuwe jair in staet:
Van vroechden drijftmen groet beraet
Inder werlt, dat ghift natuer;
Wanttie coude winter zuer
Daelt dan vast van daghe te daghe.
Al brenct hi menighe felle vlaghe
Int nieuwe, diemen wel siet blijcken,
Dat vergheetmen lichteliken;

Want die hoop verdrijftet al,
Dattie zomer comen sal,
Die die werlt zeer verhoghet.
Tnyeuwe jaer mit sijnre doghet
Doet die cleyne voghel singhen;
Men siet die sonne hogher dringhen
Dan si daer te voren dade;
An beiden zijden vanden pade
Sprutet gras in corten tyden;
Mit recht moghen si hem verbliden
Voghelkijn ende ander dier.
Hier om peynse ic ende visier,
Dat wy Gode wel dancken moghen,
Ende sijn doecht [hebben] voer oghen,
Die hi in minnen ons bewijst,
Wanttet nyeuwe jaer daelt ende rijst;
Nochtan brencgtet sulke vrucht
Mit soeten douwe, mit ander vucht,
Aldaer die werlt bij wert ghevoet.
Die ons aldus veel eren doet,
Hoe soudwij hem ymmermeer volloven?
Nu is die mensche soe verscoven
Ende versteent int herte binnen,
Dat hijs niet en can versinnen
Overmits des duvels zaet,
Dat onder drierehande staet
Is ghesaeyt hier in aertrycke;
Des willic u toghen een ghelycke,
Ende seghen ons van elken wat.
  Wijlneer was Roem die stat
Boven al der werlt heer,
Ende si stonden in sulker eer,
Men wiste nerghent hoers ghenoet;
Want wat die stat van Rome gheboot
Daer en dorste nyemant overdoen.
Doe ghevielt in een sisoen,
Dat die wijsheit sprac te samen,
Ende ordineerden tonser vrame,
Dat si drie beelden deden maken,
Daer elkerlijc van sinen zaken

Digitized by Google

Goede exempelen mocht an leren:
Beyde papen ende heren,
Entie huusman daer byneven;
Ende elc die wort sijn staet bescreven,
Hoe hi leiden soude sijn tijt:
Daerna vormdmen hoer abijt.
Dat eerste beelde lietmen houwen
Nae enen priester; daer mochtmen schouwen
Ghevormt in priesterlijc ghewade,
Als die wijsheit wert te rade
Dat enen priester toebehoerde,
Ende men screef van woerde te woerde
Boven hem al sonder beyden,
Hoe hi sijn leven soude leyden.
Als dit beelde was volreit,
Doe wort dat ander toegheleit
Als een ridder mit sijn ghesmide,
Ende een zwaert op sinen zyde.
Boven hem soe screefmen daer,
Wat dat rechte ridderscap waer,
Ende hoe hi wapen soud hantieren.
Daer na ghincmen voert visieren
Tderde beelde, in dier ghevoech
Alse een huusman mitter ploech,
Ende oec soe screefmen boven desen,
Wat sijn leven soude wesen.
Als dese drie beelden waren volwracht,
Die wijsheit was doe soe bedacht,
Dat si senden wilden schier
An elken stat een messagier,
Dat sij te hove souden comen,
Ende verstaen tot horen vromen,
Elkerlijc in sinen moet,
Wat binnen Roem bescreven stoet
Boven den beelden, daer ic of seide,
Op dat si alle mit bescheide
Horen staet hantieren souden,
Also als die van Romen wouden.
Aldus so schicten si horen raet,
Ende senden bode an elker staet;

Digitized by Google

Dat si mit vlijt hem souden reyden,
Ende comen te hove sonder beyden:
Dit sprac die bode aldaer hi quam.
  Als elkerlijc die waerheit vernam,
Doe versamenden si tenen stonden
Die alre wijste die si vonden
Van elken staet uut allen landen,
Die si te Rome mochten sanden,
Beyde heren ende papen,
Daertoe anders wise knapen,
Die voorden huusman souden spreken.
Aldus sijnsi te Romen binnen ghestreken,
Om te vernemen trechte waer,
Wat bedude dese nyeuwe maer;
Ende als si Romen dus hebben versocht,
Worden si inden tempel ghebrocht,
Daer dese drie beelden ghehouwen stoeden:
Doe ghincmen elc tsijn bevroeden.
Die gheen die priesters souden sijn
Die lazen daer die letteren fijn,
Die si daer saghen ghescreven staen,
Die beduden sonder waen,
Dat si souden alle gader
Bidden anden hemelschen vader
Voer den staet der werlt al.
Oec waen ic datmen hem beval,
Dat sy gheestelyc souden leven,
Opdat si exempel mochten gheven
Van hoerre woorden mitten wercken,
Om tghelove voort te stercken
Onder tfolc, cleyn ende groot.
Oeck beval men hem al bloot
Gheen hoecheit totter werlt te gheren;
Mar wyen, dopen, absolveren,
Daer souden si horen sin toe zaten,
Tfolc te houden in caritaten
Mit hoerre leringhe, die si wisten
Vanden vier ewangelisten,
Bescreven uten monde ons Heren:
Die souden si predicken ende leren;

Digitized by Google

Ende selve beleven dat si seiden;
Soe mochten si tfolc ten hemel leiden,
Waer si quamen tallen steden.
Al vonden si tfolc van crancken reden,
Die souden si mit exempel dwinghen,
Dat si daer mede tot doechden ghinghen;
Want als si gheen ondoecht en saghen,
Si souden veel te noder waghen
Sonde te doen in horen tyden:
Dus mochtet volc an allen zyden
Comen totter hoger zael,
Aldaer die menighe blijft in dwael
Bij quaden exempele, die si sien
Totter werlt nu gheschien.
Alst dus den priesters was beduut
Int ghemeen al overluut,
Wat horen leven toebehoert,
Doe riepmen daer die ridders voert,
Entie bedudemen onghespaert
Hoe si voeren souden tzwaert,
Dat den keyser toe onverholen
Van Goedes weghen wert bevolen,
Entien van Romen bij ouden tyden.
Tzwaert is scarp an beyden zyden,
Daer om machment mit rechte vresen;
Dit sal voer weduwen ende wesen
Scharpe snyden sonderlinghen;
Tzwaert sel oec den bosen dwinghen,
Die ter doecht is ongheraect:
Hier om soe wortet zwaert ghemaect,
Ende om ander zaken mede.
Tzwaert sel voer gherechtichede
Striden waer dat is te doen.
Een ridder die sel wesen coen
Opten bosen tallen stonden;
Want ridderscap wart eerst ghevonden
Bij groter coenheit die si deden,
Bij doechden ende bij edelheden,
Alsmen van sente Jorijs scrijft,
Die buten schulden wert ontlijft,

Digitized by Google

Ende ghepijnt hier in sijn leven;
Nochtan en wildijt niet begheven,
Hi en hiltet zwaert altoes in eren.
Oec ghincmen den ridders leren,
Dat si die paden souden vryen,
Daer rovers waren ende quadien,
Soe dat die goede mochten wanderen
Sonder vrese tot malcanderen.
Die ridderscap rechte bekennen,
Men cant volscriven mit ghenen pennen
Hoe edel dat hoer wesen es.
Sonder dwanc, sijt seker des,
Hebben si mit vryen wille ghestreden
Voer skeysers zwaert al onvermeden,
Soe datten keyser wert bekent,
Ende dede hem gheven sulc present,
Dat si souden hebben ridders naem,
Ende altoes houden sonder blaem.
Hier bij soe mach een ridder weten,
Ende mitter waerheit daer na meten,
Wat sijn eyghen naem bediet;
Die en can ic proeven anders niet
Dan als een kemp, na mijn verstaen;
Die voer sijn heer wil te crite gaen
Om sijns heren recht te houden.
Soe waen ic dat noch ridders souden
Voer die gherechtichede kiven,
Soe mochten si altoes in eren bliven,
Elc ridder waer hi henen wende;
Ende als hoer leven quaem ten ende,
Soe soudse God hier boven cronen
Ende mit sijn hemelrycke lonen.
Als dus den heren was berecht
Nader scrift die waerheit slecht,
Hoe sijt mochten hier beghinnen
Mitten zwaerde lof te winnen,
Ende nader tijt die hoghe stat,
Soe wert den huusman sinen pat
Naden letter oec bediet,
Hoe hi en treden soude of niet:

Digitized by Google

Dus setmen elc na sijnre waerde.
Den huusman hietmen opter aerde
Mitter ploech den acker bouwen,
Ende sijn God daer toe betrouwen;
Dat hijt wel al vervollen mach.
Die huusman die sel sijn beyach
Soecken in dit aertsche dal,
Alsoe als God Adaem beval,
Doe hi viel bi Yeven rade,
Mitter ploech ende mitter spade
Sel hi die werlt al gheneren;
Hi sel spitten, hi sel eren,
Om sijn zaet ter aerden te bringhen.
Die huusman sel in allen dinghen
Rechtveerdeliken emmer bliven,
Ende in hoveerde niet hogher cliven
Dan sinen staet behoerlic es.
Oec soe las men hem een les;
Dat hi soude oetmoedich wesen,
Ende onderdanich allen desen,
Die priesterscap hadden ontfaen;
Den heren ooc te dienste te staen;
Want si moghen hier op eerde
Voer hem striden mitten zwaerde;
Ende hem staen alsoe in staden,
Dat sise beschermen voerden quaden.
Aldus bewijsde men elc mit reden,
Hoemen wilden dat si deden.
Nu priesters, ridders, ackerman,
Hier moechdi exempel nemen an,
Of elkerlijc weel heeft ghehouden
T Romsche bot, also si souden.
Van desen ghebreke mochtmen maken
Noch veel ander nyeuwe zaken,
Mer Willem en derfs niet wel beghinnen;
Van Hildegaersberch; men wout verzinnen
In doechden of hijt brochte voert:
Soe node heeft hi sijn tael ghestoert.
Ghebrec is eerst int fondament:
Datmen te luttel reden kent;

Digitized by Google

Dat doen die priesters, dat is thoeft;
Daer onse ghelove bi wert verdooft
Ende verblint, dats yammerhede!
Wat gheboot die Roemsche stede
Dat hebdi ghehoert nu wel een deel;
Nu willen si leven mit riveel,
Dat is waer, ic hebt vernomen;
Waermen weet die clesi comen,
Daer wilt al in feesten leven;
Oec heb ic die waerheit beseven;
Datse duerbair cleder draghen,
Daer toe rijden hoghe paghen
In hoveerde, die God verboot.
Sel ict waer ontbinden bloot,
Soe willen si skeysers recht bewaren,
Dat siedi dicwijl openbaren;
Want si sijn der heren raet:
Dat hoort wel tot horen staet.
Willen si den heren tscrift ondecken,
Ende nader waerheit te doechden trecken,
Alsoot behoorde thoren leren,
Soe souden si duecht voerwert keren,
Ende buten banen niet te rollen.
Regieren si wissel ofte tollen,
Dat hout die scrift voer onrecht goet;
Want God die maectet selve vroet
Sinte Matheeus, dien hi sach
Tollen bewaren om sijn beyach.
Nu moechdi antwoerden optie stede,
Dat ic roerde die heerlichede:
Dan doe ic niet; condijt ghegronden,
Ic heb die rechte waerheit ontbonden.
Waer die huusman niet verladen,
Dat hi sijn goet mochte gheraden,
Soe worde alder werlt ghenoech;
Wat sal meer dan int ghevoech?
Ende most die coopman onbelet
Varen daermen tollen set,
Soe worden al die heren rijc,
Ende die landen des ghelijc;

Digitized by Google

Want wat die huusman trect te samen;
Dats oec [1] den heer tot sinen vramen
Hoeneer hi wil, tis wel recht,
Want si sijn alder heren knecht.
Nu heeft die ghiericheit ghewelt
Die clesi alder eerst bedwelt,
Die sel int eynde luttel vromen;
Nu is si onder die heren comen,
Want si wil alder werlt verdoven.
Een havic, die hem gheneert mit roven;
Voeren die heren op hoer hant;
Des ghelijc word sij becant,
Dat si den havic slachten som;
Want sijn bec is voren crom,
Hi mach schoren ende breken.
Oec willen die heren tsamen reken
Groten schat, alsmen ons seit,
Bij concent der ghiericheit,
Dat ymmer is die selve sake,
Daermen bi comt ter helscher wrake;
Want si is voer Gode onmaer.
Die huusman claecht al openbaer,
Dat hem die heren luttel comen
Tenigher bate ofte vromen,
Diese van rechte souden beschermen:
Oeck wat si claghen ofte kermen,
Die huusman moetet lach betalen.
Nu die heren dus verdwalen
Entie cleysi buten pade,
Nu glijt die huusman vanden grade
Menichwerf mit onbescheide,
Ende hi dwaelt meer dan dander beide.
Waer die huusman also vroet,
Dat hi regierde sijn eyghen goet,
Die mit reden waer te custen,
Die heren lieten wel gherusten.
Nu is die huusman alsoe dol:
Gheen en doet den anderen vol

---

1) Haagsche Hs. *Dat ocht.*

Digitized by Google

In reden noch in voerwaerden;
Mar si climmen mit hoveerden,
Ende elc wil anders beter sijn:
Dat is den huusman alden pijn,
Dat hi hem selven dus verghet.
Tsoude int eynde hem lonen bet,
Dat elc den anderen reden dede:
Die heren soudents hem onnen mede.
Nu wil deen den anderen schaden,
Ende voerden heren helpen verraden,
Opdat hi en brengt in laste zwaer.
Die huusman volcht den heren nae
Om schout te wesen ofte baeliu:
Deen is echt, dander nu,
Ende elc doet onrecht ende ghewelt:
Dus comt die heer an shuusmans ghelt.
Wouden die huusman tsamen spreken,
Daer en waer paep nochte deken,
Diese tonrecht soude beschatten;
Nu is die huusman goet te matten,
Want hi selve verziert die zaeck.
Wat baet dat ic die heren laec?
Die huusman heeft die meeste schout,
Want hi selve troeder hout
Ende dat schip laet omme seilen.
Soe wye die rechte waerheit wil deilen,
Die sel den rechten sin verstaen:
Wye mach hier tfat bet ommeslaen
Dan diet selve heeft in die hant?
Tis den huusman wel becant,
Dats die clesij hout op yen;
Al valtet dat die heren twien,
Si en houden ewich gheen contraer;
Want si zoenen wel daer naer,
Ende doen malcander doecht ende eer:
Dit en acht die huusman min noch meer;
Die een die slaet den anderen doot,
Ende sulc wil boven sijn ghenoot
Clymmen in sijn overmoet,
Ende brengt hem selven ondervoet:

Digitized by Google

Dit weet hi wel, al en laet hijs niet.
Dit ghebrec ende dit verdriet
Heeft in die werlt ghespraeyt;
Die nymmermeer gheen doecht en zaeyt,
Dat is die vyant vander helle.
Wat baet dat ic u langhe telle?
Tis best dat elcman wederstaet
Dit ghebrec, dat is mijn raet.

DIRC POTTER.

Der minnen loep.

D[r]. Jonckbloet, Gesch. der Mnd. Dichtk. III$_{II}$, 453—467.

P. Leendertz, Wz. Der Minnen Loep. (Werken der Vereeniging ter bevordering der oude Nederl. Letterkunde.)

Dirc Potter, uit een adelijk geslacht en een der meest gegoede edelen van Holland, komt sints 1406 als 's graven geheimschrijver voor, welk ambt hij niet alleen onder Willem VI, maar ook bij vrouwe Jacoba en haar gemaal Jan van Brabant, later bij Jan van Beyeren, en eindelijk bij Philips van Bourgondie bekleedde, en schijnt het vertrouwen al zijner meesters in hooge mate genoten te hebben, daar hij voortdurend tot allerlei kommissien en gezantschappen werd gebezigd. Onder deze was zelfs eene zending naar Rome, waar hij tusschen de jaren 1410 en 1412 moet vertoefd hebben. Zijn werk, eene soort van Ars Amandi en waarschijnlijk een tegenhanger der Rose, handelt over vierderhande liefde: de „ghecke minne", „van der goeder reynre minne", „van de ongeoirlofde minne", en „van der gheoerlofder minne", en is doorweven met allerlei met zorg bewerkte verhalen, waarmede hij zijne lessen opheldert. Hij voltooide het na zijn verblijf in Italie in 1417, en misschien is Boccaccio's Decamerone er niet zonder invloed op geweest. Hij stierf den 30[sten] April 1428.

LIEFDE VAN VROUWEN TOT DWAZEN.

B. I. vs. 723—1022.

Groet ghebrec daer dicke of coemt;
Dat den menschen luttel vroomt,

Ende worter alinghe mede gheschent,
Als daventuir ten quaetsten went,
Dats een haestich anevanc
Ter minnen. Ach! wat quader ganc
Gaet die menighe mit sienden oghen,
Dat hi him brinct in scharpen doghen,
Ende meynt te bouwen enen sconen gaert;
Daer dicke een netelbusch of waert.
Mit oirloff spreke ic tot den vrouwen;
Want ic doet in goeden trouwen,
Om die te waernen van onghelimpe.
Menich vroukijn spreect in schimpe
Tot enen jonghen geckelijn:
»Vrient! du moets mijn boelkijn sijn
Desen Mey ende langher niet."
Soe is den liever wael gheschiet.
Wanneer si heeft enen somer gheck,
So gaet sijn lijff al queck, al queck,
Ende bringhet hoer dan een meyen rijs,
Recht off hi seide: »Wildijs? wildijs?".
So gaet hi, als die jonghen plien,
Ende wil sijn nuwe vrienden sien.
Hem is tot sinen nuwen heemde
So lieve, ende him is so vreemde,
Dat hi den boel ghecreech so wel.
So heeft hi dan een heel ghesel,
Die van Sottighem is gheboren,
(Want ic heb dicke segghen horen,
Dat ghelike mint ghelike.)
Den seit hi dan al heymelike,
Hoe dat hi een boel heeft,
Die al na sinen wille leeft.
So wil hi darwaert hene gaen,
Off hise erghent mach sien staen,
Die harde weynich na him waeckt.
Siet hise dan, soe ist wael ghemaect,
Dan isser alte wael ghepepen.
So sal hi dan sijn ghesélle gaen slepen
Inden wijn; daer ghaen si sitten.
Die wile hi zweeft in deser hitten,

So werpt hi sijn arm in die lucht
Ende maect een heerlic gherucht:
»Wy hou! ic heb minen boel ghesien!
Huden en mach mi niet misschien!".
Vrolic is hi mit ghesanghe.
So vraghen die ander also langhe,
Dattet die heelghesel al seit,
Wair dat Hannen sin op steit.
Des wondert den ghesellen dan
Ende segghen: »Is Hannen alsulken man?".
Ende dat hoert Hannen alte gaern,
Dat die ghesellen der taveerne
Weten van sijnre minnen staet,
Dat hi so sconen boel haet.
Dit gaet dan voert doer alle die stadt.
Hoe luttel weet die joncfrou dat,
Die mit boerteliken woerden
Ghecomen is in sulker oerden,
Dat si int gherucht moet staen.
Nu moet sijt ymmer hebben ghedaen,
Weder si schulde heeft ofte gheen.
Dus wortet na ghekeert in ween,
Dat sij lachende heeft ghesproken,
Ende wort an hoer te recht ghewroken,
Dat si mit doren ommegaet.
O eerbaer wiven! dat verstaet:
Wye him neder werpt inden slijck,
Hi wart vul slikich bij ghelijck;
Wye mit zwinen wil ommegaen,
Daer leert hi wael gnorren aen;
Wye mit ghecken leven wil,
Die moet hantieren ghecken spil;
Wye mit kynder levens pliet,
Kintscheit brinct hem int verdriet.
Slaet die doren van uwer hant,
Wildi behouden der eren pant:
Die gheck en wil niet sijn ghedoret.
Loefdi him wat ende hi dat horet,
Dat suldi moeten houden vast,
Of hi brinct u daer om in last.

Digitized by Google

Versiet u wel ende volcht mijn scriven.
Ic hebt ghehoert van goeden wiven,
Die daer sorchlic over claechden,
Ende mi oick om raet vraechden,
Hoe sij der ghecken worden quijt;
Want si volchden talre tijt
Ende en lieten nymmermeer af,
Om een goetwoert datmen him gaf,
Dat sij him billicx niet en souden
Aentrecken noch aen houden.
Die gecken sijn lichtelic aen te vaerden;
Mer quijt machmense qualic waerden.
Daer om so wilt die ghecken scuwen
Ende den wisen u eer betruwen.
Watmen mit ghecken wil bestaen
Moet ymmer gheckelic vergaen.
Dat scheen wael an die schone Perne,
Die alte zonderlinghe ghaerne
Mit enen gheck te boerden plach,
Daer ic u af sal doen verslach.
  Men spreect ghemeenlic onverholen:
Mit stercken sotten is quaet folen.
Dat suldi weten ende niet wanen;
Want wijlneer was in Tuskanen
Een schone maghet, seer bequaem,
Perna was horen rechten naem,
Van edeler aert ende rijck van guede,
Lustelich ende frisch van moede.
Een gheck, gheheten Thirobinus,
Verkeerde veel tot horen huus
Ende plach die joncfrou boel te heten.
In schimpe deedsi him oec weten,
Dat hi alleen hoer boelkijn waer,
(Des si doch niet en meynde een haer).
Dus hadde Perna hoer solaes
Mitten groten jonghen dwaes.
Het viel, dat Perna was ghegaen
Afterwaert om hoir hoeft te dwaen.
Die gheck quam daer ende vantse alleyne.
Tehant sprac die goede reyne,

Digitized by Google

Die gheen arch noch quaet en dacht:
»Wane, boel? wye heeft u hier ghebracht?
Wye seyde u dat ic was alhier?
Sit hier neder bijden vier
Ende dient my thent ic hebbe ghedaen."
Mittien is hi hoer toeghegaen
Ende druetse vast in sinen arm.
Die goede joncfrou dacht: »Wacharm!
Hoe vaer ic nu mit desen sotte?"
Trouwen het ghinc daer uten spotte.
Mit crachte swanch hise totter aerden:
Dair is die maghet wijf ghewaerden.
Si riep ende dreeff groot gheluut;
Ten bate niet, die boert ghinc uut.
Die joncfrou heeft een kint ontfanghen
Ende die doer is wech gheganghen.
Daer bleeff si sitten in groten leyde.
Ten lesten ghinc si in Goeds gheleyde
Ende streeck wech mit droevigher list,
Dat niemant vanden huse en wist,
Wairwaert datsi nam een eynde.
Langhe doelde si in ellende,
So si in vreemde lande was,
Ter tijt toe dat si skinds ghenas.
In enen woude si ghelach,
Dairt nyemant en wiste noch en sach;
Ende als si denckende wart omtrent,
Hoe si hoer selven hadde gheschent
Ende so lastelic was voirdoert,
So heeftsi eersten tkint versmoert
Ende hoir selven na verhanghen:
Dus ist hoir mitten dwaes verganghen.
Hadsi den gheck niet anghelocket,
So en waer dat speelkijn niet gherockent.
O salighe wive! denct daer an,
Ende ghi, magheden sonder man,
Ende wacht u wel voer Thirobuus,
Dat ghi niet en wart confuus!
Laet die stompe doren lopen,
Dat ghi niet en derft wanhopen;

Als die guede Perna dede,
Die starff in onverduldichede.
Wanneer dat ghi ten danse gaet,
So siet wail om, wye bi u staet,
Ende neemt den ghenen bijder hant,
Die in doechden is bekant
Ende u mach leren off ghi dwaelt.
Van him so wordi wael betaelt
Ende crijchter eer ende vreude bi.
Seg ic u recht, so volghes my.
  Men mach mercken ende versinnen
Wat van ghecker lude minnen
Ghecomen is ende hoe menich leit
Ghesciet is bijder haesticheit.
Hadde Paris, die jonghe man,
Enen wisen rock ghetoghen an,
Doe hi sijn ghecke sporen spien
Ende ymmer Helena woude sien,
Soe waer Troeyen, die edele stadt,
Onverderft ende onghemat;
Sijn vader ende oick sijn moeder,
Hector ende alle sijn broeder
Ende ander menich vorste guet,
Die daer om hebben ghestort hoer bloet,
Die waren alle te live ghebleven.
Het was him doch te voren ghescreven,
Voer hi tot Menelaus ran
Ende naem Helena van horen man,
Dat Troyen daer om soude vergaen;
Mer sinen ghecken dommen waen
Woude hi daer om niet laten aff
Ende en achte nyemants raet een caff.
Alsoe en willen die dwase jonghe,
Die sijn in horen eersten spronghe,
Om nyemants wille laten bliven,
Si en willen horen wille driven.
Si en sorghen niet daer voren,
Ofs die vrouwen ghecrighen toirn
Of dat si in onvrede leven:
Dat coomt him al ghelijck ende even.

Digitized by Google

Weder si schanden hebben off eer;
Des en ruecken si min noch meer,
Op datsi werven dat si jaghen.
Salmen die rechte waerheit saghen,
Het valt dicke bider vrouwen schulde,
Dat si leven in onghedulde;
Want ic kenne, die wijflijck list
Soect alle weghe dat spillic ist,
Jonck ende schoen van aenghescouwe.
Weder si guet sijn off ontrouwe,
Doren ofte wijs van sinne,
Huefsch off van loser minne,
Dorper ofte schamel man,
Dat en siet die wijflicheit niet an.
Sint dat sijt, leyder, niet an èn sien,
Soe moet bij wilen daer gheschien,
Dat beter after waer ghebleven.
Wes daer bij tijden wert gheweven,
En weten die van Delf niet al.
God gheve him heyl ende goet gheval,
Die heymelic, huefsch ende schamel sijn,
Wanneer him boert der minnen schijn.

Niemant en straffe mine sprake,
Dat ic die jonghe doren lake,
Om dat ic van daghen sij.
Ic bin doch aller minnen vrij:
Wes ye gheleefde, dat is doch doot
In mi; mer doe die tijt gheboot
Dat ic mede ter heyden ghinc,
Doe dede ic als een jonghelinc.
Mi docht, ic maectet alte wale;
Mer had ic gheconnen dese tale,
Die ic mit jaren hebben gheleert,
Ic woudet wel bet hebbe ghekeert.
Dus weet icket bij naturen,
Hoe die jonghen den tuyn bemuren;
Want die twee weghen heeft bestaen,
Die weet wail welc best is gheghaen.
Daer om en verstatet niet in toern.
Ic hebbe ghelaect den jonghen doren,

Op dat hoer elc guet salich wijff
Daer voren hoede ende houde stijff.
Die jonghe wise en lakic niet;
Want het is dicke ghesien ende gheschiet,
Dat een guet eerbaer jonghe
Meer wijsheit hadde in sin ende in tonghe;
Dan sulc die ouder was van daghen.
So moghen dan die vroukijn vraghen,
Hoe sy die jonghen sullen kennen,
Die guet sijn ende out van sinnen.
Trouwen, daer om is voer ghesproken,
Dat haesticheit heeft dicke ghebroken,
Dat wael gheheel hadde ghebleven,
Haddet sinnicheit bedreven
Mit goeden sinnen ende sacht.
Mit heymeliken vrienden wael bedacht
Salmen wijslic zoecken raet
Ende vernemen eens mannes staet.
Niet verre van huus en salmen riden;
So machmen weten tallen tijden
Ende vernemen van sinen ghevaerde,
Van sijnre coomst, van sinen aerde,
Weder hi goet si ofte boes,
Weder hi truwe si ofte loes,
Weder hi listich is off ront,
Ende off hi heeft enen hoefschen mont
Of hi enen gueden adem heeft,
Of hi in lieften heeft gheleeft,
Of hi die vrouwen gaerne eert,
Ende wes dat hi meest heeft gheleert.
In gheselscap ende in spele
Salmen horen sinen kele,
Of si hevet goet gheclanc,
Ende off hi lijden mach bedwanck,
Of bi milde ende eerbair si
Ende off hi helen can daer bi.
Niet lichtelic salmen anegaen,
Voir datmen claerlic heeft verstaen,
Of hi wetende is off geck
Of dat hi hevet enich ghebreck.

Digitized by Google

Wairmen dan tghestant sulck vint,
Dat hi billic sal sijn ghemint
Van vrouwen ende van goeden man;
Den salmen vriendelic nemen an
Ende herberghen den waerden gast
Ende sluten inder herten vast,
Ten ware of hi worde onstedich,
So suldi u des maken ledich
Ende gheven hem vrilic sinen sack:
Soe doedi u selven groot ghemack;
Want soudi quelen ende leven onsacht
Om enen die uwer niet en acht,
Als vele der vrouwen hebben ghedaen;
Dat soude u te leyde vergaen,
Als ghi van Fillis hebt ghehoert
Ende van anderen sult horen voert,
Die him lijfs ende goeds verdorven
Ende in wantroiste storven.

Hero en Leander.

B. II. vs. 119—402.

Voirmaels, inder ouder stont,
Upter zee van Ellespont,
Soe woende een coninc van Abiden.
Over die zee, ter ander zijden,
Woende die coninc van Sestoen.
Die van Abijden had enen zoen,
Scoon, starck ende wael gheraect,
In doechden zedich ende volmaect:
Leander was hi gheheten.
Die ander coninc, suldi weten,
Had een dochter suverlijck,
Doerluchtich, schoon ende doechdentlijck.
Dese twee waren so ghesint,
Dat elc anderen heeft ghemint
Mit ziele ende mitter ganser doecht:
Elck was van anderen zeer verhoecht.

Digitized by Google

Sij branden beyde van groter minne,
Die sy droeghen in haren sinne.
Die liefte en mocht niet beter sijn,
Alsoe sy deden wael aenschijn.
Die zee was diep ende niet te wijt,
Ende Leander, des zeker sijt,
Was so machtich inden leden,
Dat hij die zee tot sulken steden
Mit sinen armen overzwam,
So dattet nyemant en vernam,
Dat die liefte in beyden was.
Want twas een ghemeen repas,
Vandaen mit schepen over te varen;
Tvolck plach daer mit groten scharen
Te vergaderen op dat zant
Ende voeren over in Zesten lant.
Leander en wort daer nye ghesien;
Dat hi overvoer mittien
Of mit desen teniger ure.
Die schone wijflike creature,
Die van veel doechden hadde prijs;
Hadde enen knecht, gheleert ende wijs.
Als hoir die minne maecte banghe,
Ende die ridder merrede langhe,
Dat hij niet en quam tot haer,
Sende si den bode aldair
Mit eenre bootscap die sy maecte,
(Dat konde wael die waelgheraecte)
Ende als hij den bode vernam,
Des nachts hi dan overzwam
Tot sijnre minnentliker vrouwe,
Die hi minde in ganser trouwe,
Sonder enigherhande fael.
Des zo ghetruwede sy hem wael
Ende dede hem alles des ghelijck,
Wes hi oick gheerde op eerdenrijck.
Na dat sy vermocht in eren
Deed sy him guetlic sonder weren;
Want hoir meninghe ende die sijn
Die stonden in gheliken schijn,

Digitized by Google

Ende alle hoer zaken waren goet
Ende onverscheyden inden moet.
Nu ghevielt eens, dat dat meer
Van stormen was verbolghen zeer
Ende wayde een onverdrachlic wijnt,
Soe dat hi niet en was ghesint
Over te waden in dier noot,
Want hi beyaghen mocht die doot.
Doch duyerde die storm so langhe,
Dat him sijn herte wert so banghe,
Dat hi szwemmens woude bestaen;
Want sijn herte docht him ontgaen,
So zeer beghonde him te verlanghen.
Sijn armen liet hi int water hanghen:
Al naect spranck hi in die baren bloot.
Die storm was zwaer, die stroem liep groot.
Haddet gheweest ghevuechlic weder,
Hi haddet ghezwommen ghins ende weder;
Mer nu en condijs niet ghelengen:
Die stroom en woudes niet ghehenghen.
Die waghen sloeghen hem inden mont,
Ende hij verdranck in corter stont.
Hier binnen wert dat water linde
Ende tweder stillede vanden winde.
Die maecht mit hoerre zoeter hant
Screeff een brieff ende heeft ghesant
Horen trouwen bode over tmeer
Tot Leander den groten heer.
Den brieff, dien sij hem oversende,
Also Ovidius hoer legende
In epistolen heeft bescreven,
Die hout aldus ghelijck ende even,[1]
Die sin daer off is recht aldus:
»Den minnentliken Abydeus
Sende ic, Adonis van Zesten rijck,
Dusent grueten guetelijck.
Du alre liefste salich man,
Hoe moechstu wesen nu daer an,
Dattu so langhe hebs ghebeyt
Te comen daer dijn herte leyt,

Daer du dijn ruste plaghes te zoecken?
Als du comeš uut dinen hoecken,
Als alle dijn leden sijn moede ende mat,
Ende du van twater bist worden nat,
Ghedenck hoe ic dan plach te comen.
Als ic dijns zwemmens hebbe vernomen,
Dattu biste comen ant lant,
So come ic lieflic alte hant
Bereyt mit drueghen blancken laken,
Dijn zuete leden druuch te maken;
Ic druck di vriendelic in minen armen,
Dijn schone lijff te verwarmen;
Goede cleyder, te maten heit,
Heb ic di alle weghe bereyt.
Soe gaen wy op die camer schoon,
Ghechiert als een conincx troen.
Twe lieve minnentlike monde
Versamenen him wel menighe stonde.
Al die ghenuechte, gunst ende vrede,
Die ye wijff enen goeden man dede,
Doe ic mit zueter lusten di,
So deestu lieflic weder my:
Die ene borst verwarmt den ander.
Waer blivestu, mijn trute Leander,
Dattu nu dus langhe marres
Ende my dijn waerde lijff ontverres,
Daer alle mijn troost ende toeverlaet
Ende alle mijn salicheit an staet?
Ach, wat mach die sake sijn,
Dattu verghetes die havene mijn,
Die du tot so menighen sommen
Manlic over hebs ghezwommen?
Off di dijn vader aldaer lettet
Om enighe saken die hem ansettet?
Off toern, off siecte, off enich verdriet?
Off nuwe minne? des en ghelove ic niet.
Die stede ongheveynsde truwe
Ende vast ghelove, die ic buwe
In dy, ende du oick in my,
Die blive ghedurich sonder sij,

Sonder ymmermeer te breken.
Nu en weet ic meer wat spreken.
O Leander, liefste man,
Du mach wel wesen bet daer an
Dan ic allene onsalich wijff;
Ghi, mannen, hebt doch tijtverdrijff:
Ghi rijdet mitten honden jaghen,
End mitten voghelen tallen daghen;
Nu sidi inder oefeningh der wapen;
Isset mit leyen ofte papen,
Ghi stichtet ymmer een ghelach,
Daer ghi mede verdrijft den dach:
Ende ick, scamel jonghe deerne,
Soude bij wilen lachen gheerne;
Mer sint my niet ghebueren en mach,
Dan stille te sitten alle den dach,
Soe en weet ic niet beters op eerden,
Dan minne te draghen, macht mi weerden,
Als ic hope dattet zal;
Want mijn ghetruwen settic al
In di, Leander, zonder wanch,
End oick en gheer gheen wissel ganch.
So en doestu oick, dat weetic wael.
Des nachts sit ic in onser zael
Mit onser moeder Romadis,
Die onser minnen heelster is.
Si helpt mi waken alden nacht,
Als ic dijnre coomste wacht;
Si troest my, als ic mismoedich bin.
Bij wilen coomt my inden sin,
Dat my donckt dat ic wat hore:
So lopic gherade totter dore
Ende meyne dattu bist ghecomen.
Als ic dan niet en hebbe vernomen,
So valt mijn hert in drucke zwaer,
Ende alle weghe heb ic vaer,
Dat di leyde mach gheschien;
Ende om dattu teyken moghes sien,
Soe doe ic altoes sonder letten
Opten toerne een kaerse setten;

Digitized by Google

Alsoe ic hebbe van ghewoent,
Op dattu blives onghehoont.
Als my die vake dan bestaet
Ende twater an die mure slaet,
Soe waen ic alle weghe dan,
Dattu daer biste, mijn liefste man.
Wat ic lope en vinde niet.
O wy! wat is my gheschiet!
Ic wachte, ic wake, twort my zuyer;
Ic sitte dromende bijden vuyer:
My donct dan dattu by mi bist,
Dat alle gader niet en ist.
Als ic dan weder wakende werde,
So sitte ic noch bijden haerde
Ende droghe die schone sachte doecken.
O wy! ic mach dat water vloeken,
Dat so onstuyer heeft gheweest
Van groten storme ende tempeest.
Du, soete lieve waerde ridder,
Al soud my vallen noch so bitter
Ende so hert dat langhe beyden,
Soe en wil doch vanden lande niet scheyden,
Eer die zee saftmoedich wordt;
Want al valt my tbeyden hart,
Ic beyde liever noch een jaer,
Dan di misschiede van een haer.
Mijn lijden waer een lijdelic noot;
Mer dattu werven souds den doot,
Daer waer ic ymmer bij bederft.
Mij donct al rede mijn herte sterft
Van anxte dat ic des ghewaghe.
O mensche liefst! verwacht die daghe,
Thent die waghen sijn ghezoetet.
Mijn herte di dusent stonde grutet.
Ic bidde dijnre waerder manheit,
Sint du mij gheves cont ende leyt,
Dat goede antwoerde worde my
Ende dat Leander die bode sy."
Dit was die sin van horen brieve,
Die si sende horen lieve.

Digitized by Google

Daer mede toech die bode vandaen;
Mer nyemant en heeft den brief ontfaen.
Doe die bode overquam,
Van Leander hi niet en vernam.
Tot Abyden ghinc die maer,
Dat Leander verloren waer.
Si meynden, dat ene Godinne
Aen hoer hem ghetoghen had bij minne,
Om dat hi soe goedelijck was.
Elck man truerde int pallas.
Die vader dreef oic groten rouwe.
Hier en binnen is die joncfrouwe
After uuten hove ghegaen
Wanderen op des meres baen,
Ende Roemadis hoir voetster mede.
Daer quamen sy op ene stede,
Daer hi doot was anghecomen.
Als dat die juffrou heeft vernomen,
Die yammer screy, die sij daer teelde,
Dat zuete lieflike beelde,
Ende dien rou dien sy daer dreeff,
Die wanic dat nye clerck en screeff.
Die leyde claghentlike woerde,
Die sy sprac eer therte schoerde,
Dat onverduldich hande wriven,
Dat waer veel te lanc te scriven.
Tgheclach was groot ende over groot.
Si sprac: »O wy! du hebs den doot
Om mijnre liefden wil beyaecht,
Dat allen Goden si gheclaecht;
Hoe soude mijn herte nu ghedoghen,
Dat ic voert soude leven moghen
Sonder di in deser tijt!
O wy, o wy! mijn herte splijt!"
Sprac die roede suete mont.
Si custen meer dan dusent stont
Den doden lichaem, daer hi lach.
Dicke riep sy: »O wy! o wach!
Wat sal ic doen? off waer? off hoe?"
Der moeder sprac si truerlic toe,

Digitized by Google

Om dat sise quyt woude wesen,
(Want mit sterven woud sy ghenesen)
Ende beval hoer op te gaen,
Ende den luden te doen verstaen,
Dat si quamen sonder falen
Om den lichaem in te halen.
Die moeder volchde hoir gheboden.
Te hant nam sy den doden
Ende droechen, als een rasende wijff,
Daer die stroom was diep ende stijff.
Daer spranc sy mit hem in dat meer
Ende loonde hem mit gheliker weer.
Also si hadden ghelijc ghemint,
Ende altoes waren ghelijc ghesint,
So woudsy ghelijc hem sterven
Ende nymmermeer nuwe minne werven.
Die rouwe, die daer wert ghedreven,
Die en is hier niet bescreven;
Want elk mach dencken wel,
Wat rouwe in dat lant ghevel.
O edel vrouwe ende goede man,
Hier salmen truwelic deyncken an:
Hier liet truwe truwe bliken;
Der truwen en woude sy niet bezwiken.
Die wile si leefden waren sy
Onverscheiden ende wandels vry:
Dus sijn sy inder lesten noot
Ongheschеiden ghebleven doot.

OPWEKKING TOT BEMINNEN.

B. II. vs. 4125—4268.

O edel reyne wijfflick aert,
Louter bloeyende, schone gaert,
Daer alle lusten comen uut,
Daer vreuchde menichfoldich spruut!
O lieve, suete, waerde vrouwen,
Laet die minlike oghen schouwen.
O salighe wonnentlike beelden,

Die alle die werlt hout in weelden,
Al sijdi alre eren weerdich,
Weest op tvoerdeel niet hoveerdich.
Ic bidde u voir desen jonghen,
Die leven inder yuechden spronghen,
Want mijn tijt is veel gheleden,
Dat ghise setten wilt in vreden
Dien ghi weerdich vind der wonnen.
Daer op weest altoes versonnen
Mit list, mit wijsheide ende mit rade,
Also ic u hier mit gueder stade
Van punte te punte heb bescreven.
Helpt die tijtlike luden leven
Die wile ghi staet inder tijt.
Weest vriendelic, guetelic ende zonder nijt;
Ondect die lieflike aenghesichten,
Ende wiltse niet te duen bezwichten,
Datmen die zoete wangskijns root;
Schouwen mach in liefden noot.
Laet die luchtende carbonkel
Schieten vuerighe langhe vonkel,
Dat dat ganse lant ontsteke,
Ende een yghelic hert in vroechden queke:
Daer willic vrilic raden toe,
Op datmen der eren niet misdoe.
Een meester van groter leren konstich,
Die van rechter herten is so wangonstich,
Dat hi nyemant voert en leret,
Wat is hi van sijnre consten vermeerret?
Hi sal sijn kunst breyden ende widen,
Soe wort hi vermeert in allen sijden.
Jonghe rosen inden knoppen,
Frissche maechden, die hem bestoppen
Ende bewimpelen mit een cleyt,
Wyen gheven si vruechde off lusticheit?
Och, laet die zoete luchteren queynken,
Ende wilt trouwen vrienden ghedencken;
Gheeft troest die wijl ghi machtich sijt,
Ende verdrivet mitten tijden den tijt;
Weest ontfarmich ende ghenadich,

Weest troestsamich ende gheradich;
Laet u niet so langhe volghen,
Dat dat zuete werde verzwolghen.
Wildi lieven, so gaet aen,
Off latet mit allen staen.
Blijft op u woert ende hout ghestede,
Bannet wanckel uuter stede.
Mochtet na minen willen ganghen,
Wanckel die waer langhe ghehanghen.
Laet goede mannen u gunste werven,
Dat sij van leyde niet en sterven,
Ende ghij oic u leven hout.
Deynct al omme hoe menichfout
Dat sy bescreven staen hier inne,
Die sijn ghestorven doer die minne.
Weest tru ende guetelic enen vriende,
Also die zoete Amelye diende
Den edelen Willem van Brabant,
Stout, vroem ende wail bekant,
Die stom was ende wort ghesteken.
Sij dede hem meesterlike spreken,
Ende tyser, dat vanden spere brac,
Dat him langhe int herte stack,
Toech si uut bijden enden
Mit horen lieven witten henden,
Daer hi ganselic off wort ghenesen.
Dus suldi alle meysters wesen,
Ende gheven rijcke medecijn
Teghen alle wantroestes pijn,
Die menich hert ten dode jaecht.
Sigonne, die duerluchtighe maecht,
Die beter was dan sommich ander,
Troeste den Symiate lander
Mit allen guetesten die si mucht.
Wat dede Ysalde, die edel vrucht,
Die Tristram trooste in alre noot,
Ende bleeff selve mit hem doot?
Zybelye van Zweden zuverlijck
Troeste Aetsert minnentlijck
Ende ghinc der rechter minnen pat.

Digitized by Google

Wat bate Anazartes dat,
Dat Ysus hem selven verhinck?
Het was een onghenadich dinck,
Sint si hem tlijff had moghen behouden,
Dat sij des niet en woude ghewouden.
Wat baet is an een stueren sin,
Daer heil, salicheit noch ghewin
Noch gheenre leye goet off en comt,
Ende gheen hoirre beyden en vroemt?
Het valt bij wilen ende duck,
Datter veel vallen op een stuck.
Veel goeder mannen ringhen rive
Nader minnen van enen wive,
Si salt hem allen wederseggben;
Ten lesten sal si liefte legghen
Anden snootsten van hem allen,
Ende sal daer mede inder asschen vallen:
Dit sien wy daghelicx gheschien.
Sulken onwille moet ghi vlyen,
Ende houden u altoes ant beste.
Een yghelijc mijn lessen veste,
Die ic hier voren hebbe ghescreven,
So suldi altoes in vroechden leven,
Die wijl ghi u ter minnen keert.
Wael ghevest is wael gheleert.
Nyemant en eppe dat voir onneer,
Dat ic den luden van minnen leer,
Die ter minnen sijn ghestelt.
Een schaepharder leert op tfelt,
Ende leert fleuyten ende pypen maken;
Een smit spreect van sinen saken;
Een paep leert sijn ghetide lesen;
Mer een minre is ducke in vresen,
Die hem der dinghen niet en verstaet.
Datmense lere donct mij goet raet;
Want vrouwen minne is altoes durich,
Si heeft altoes gheweset vuerich
Seder der werlt eerste beghinnen,
Ende altois salmen draghen minne,
Ende sal staen in hogher weerden

Digitized by Google

Also langhe als menschen sijn op eerden.
Ic blive daer bij, als dat vergaet,
Dat dan die werlt niet langher en staet
Noch in eren noch in doechden,
Noch in schaemten noch in vroechden,
Ende manheit, wil ic vrilic segghen,
Moet dan emmer neder legghen.
Sal minne vergaen, dat waer wonder,
So laghen alle die wise tonder;
Want si segghen sonderlinghe,
Dat minne verwinnet alle dinghe.
Sal sijt dan al verwinnen even,
Soe moet sijt emmer alle verleven.
Daer om seg ic u, wael versint,
Dat minne alle dinc verwint,
Wes is off ye was off wesen sal;
Mar Goeds minne gaet boven al.

LEGENDEN.

Gillis de Wevele.

LEVEN VAN ST. AMAND.

Dr. **Jonckbloet**, Gesch. der Mnd. Dichtk. III^{II}. 467—473.

Mr. Ph. **Blommaert**, Leven van Sinte Amand. Dichtstuk der XIVe eeuw, 2 Dn.

Het diepe verval der kunst blijkt duidelijk uit de ascetische rijmelarij en legendenbewerking, welke ook voor de geschiedenis hoegenaamd geen belang oplevert, en enkel een treurig tafereel ophangt van de schroomelijkste mystiekerij, die in de platste en vaak belachelijkste wonderhistorien zich uit.

Een duidelijk voorbeeld geeft ons hiervan het leven van Sinte Amand, Patroon der Nederlanden, in 1366 door Gillis de Wevel te Brugge voltooid, die om het „loon der mogenthede Gods van hemelryke" te verkrijgen, in een dor, langwijlig verhaal het leven des heiligen heeft beschreven, dat als eenige verdienste duidelijkheid van stijl en gemoedelijken eenvoud bezit.

Digitized by Google

ST. AMAND TE ROME.

I. vs. 1904—2073.

Hoe Amand sine bedinghe dede in Sente Pieters kerke ende hoene die costre meshandeldc.

Het es een teekin der wijsheden,
Dat een si van sulker sede,
Dat sine gheweerke ende sine woorde
Altoos sijn van eenen acoorde:
Dit doen ons die vroede verstaen.
Nu laet ons up Amande gaen,
Ende merken wel ende besien
Oft hi yewers falt in dien,
Dat sine woorde ende sine daden
Niet en sijn even ghestade.
Seker ja sy, in allen keere,
Dies es hi te prisene seere;
Want hine predicte noynt dat woort,
Hine settet in ghewerke voort,
Als men van hem heeft vernomen.
Nu es hi te hoghen Roome comen,
Omme penitencie te doene claer,
Ende in peelgrimagyen vorwaer.
Hi es rechte voort ghegaen
Te Sente Pieters, hebbic verstaen,
In de kerke met devoticheden;
Daer viel hi in sine ghebede
Met neerensticheden also groot,
Dat hi hem vergadt al bloot,
Ende mids ghedochten in sinen sinnen,
Want hi wert ontsteken van minnen
Van Gode, onsen lieven Heere,
So dat hi recht in allen keere
Alle eerdsche dinc daer bi vergadt.
Hoort een deel hoe ende wat
Desen helighen vader ghesciede.
Die kerke rumeden alle die lieden,
Ende de costre die es comen,
Ende hevet sine slotele ghenomen,

Digitized by Google

Om de kerke te slutene vaste,
Als die en begheerde gheene gaste,
Ende clopte lude ende riep mede:
»Esser yement in, ga uut met vreden.'
Daer ne heeft hi niemende ghesien,
Ende hi sloot die duure met dien
Vaste toe, ende daer naer
Ghinc hi al omme souken voorwaer
In allen houcken, ende hevet vonden
Sente Amande, die noch ten stonden
Van hemselven niet ne weet;
Want hi lach in sine bedinghe so heet,
Als ic u seide hier te voren,
Dat hi sine sinne hadde verloren.
Die costre wert verwoet van sinne,
Ende seide: »Dief, waendy hier inne
Hebben ghebleven desen nacht,
Ende uwen tijt te stelene ghewacht;
Dies moetti hebben quaden dach."
Amand, die in bedinghen lach,
Die en verporrede een let niet,
Dies de costre hadde zwaer verdriet,
Ende peinsde quaet in sinen moet,
Ende wert slaende den man goed
So seere over al sinen lichame,
Dat hi hem dede groote mesquame,
Ende emmer riep: »Dief, truwant!
Het was gracie dat ic u vand,
Maer ghi sullet ontghelden seere."
Ootmoedelike sprac die heere,
Ende boot sine onsculden groot;
Maer die costre, door dat hi bloot
Van cleederen stont ende naect,
Heeft hi hem pijnlic ghemaect,
Ende slouchene langhe ende onsochte,
Dat hine bi der duere brochte,
Ende stackene daer ute onwaerde,
So dat hi viel up daerde
Ende quetste hem sonderlinghe;
Maer danckende Gode alle dinghen

Digitized by Google

Es hi ghereet upghestaen,
Ende sinen wech och ghegaen,
Ende die costre riep na hem altoos:
»Hoordijt, truwant, dief ende loos,
Valsch curliaen, hoe gheerne souddi
Dieftelic hebben bedroghen mi.”
Menighe groote onweerdichede
Dat hi tote den helighen man seide,
Ende daernaer keerdi in de duere,
Ende wildese sluten, maer up die uere
Ghemoette hi Sente Pieteren saen,
Die hem vraghede, twi hi ghedaen
Hadde sulke overdaet ende last,
Die Gods vrient was vercoren vast.
Voort so seidi hem al bloot,
Dat die maledictie groot
Up hem soude vallen schiere,
Of hine vonde den goedertieren
Man ende bade hem ghenade,
Ende hijt ooc wilde ghestaden
Te verghevene met ootmoede.
Die costre seide: »Ay, heere goede,
Waer soude ickene moghen vinden,
Of ickene te soukene wilde bewinden?”
Sente Pieter seide met dien:
»Ic ga toot hem, volghet mien,
Ende wes dies wel becant,
Dat es die heilighe Amand,
Die met Gode meer es ghemint
Dan yement die men nu levende kint.”
Aldus sprekende, hebbic vernomen,
Sijn si tote Amande comen,
Daer sprac sente Pieter dus:
»Amand, broeder, die soete Jhesus
Moet u gesterken in die duecht,
Met rechte ben ic zeere verhuecht,
Dat ghi mi doet so groote eere,
Ende u ghemoyt hebt so seere,
Om te visenteerne mine kerke.
God, die loon es van goeden ghewerken,

Digitized by Google

Sal u wel ghelden daert u bedaerft.
Nu biddic u, broeder, dese waerf,
Dat ghi wilt hooren mine bede,
Ende desen costere, die u mesdede,
Wilt vergheven sine mesdaet,
Want hine kende niet uwen staet."
Amand, diene sach, behende,
Also hem de Helighe Gheest insende,
Viel neder over sine knien,
Ende hi seide aldus mettien:
»O Prince der apostelen allen,
Hoe mach dese sake ghevallen,
Dat ghi u vernedert so seere
Mi te biddene, lieve heere?
Beveelt ende ghebiet over mi,
Ende wat uwen wille sy,
Dat ne moet in mi niet bliven."
Vele woorden mochtic scriven,
Beede van talen ende wedertalen,
Maer hoort dien slotele altemale.
Gracie ende ootmoedicheit vulcomen
Mochte men in hem beeden nomen;
Maer die costre badt ghenade
Amande van allen sinen mesdaden,
Dat hi hem vergaf vriendelike
Door den Heere van Hemelryke,
Ende door Sente Pieters bede,
Diene bider hand nam te diere stede,
Ende leedene in die kerke weder,
Ende bleef met hem hier neder,
Troostende vriendelike toten daghe;
Ende onse Heere, al sonder saghe,
Sende hem manna, hemelsch broot,
Mede te blusschene sinen noot,
Ende vele inghelen quamen daer,
Ende brochten licht scone ende claer,
Ende songhen ende dreven melodie:
Dus daden sy solaes ende vye,
Tote dat die dach upquam.
Mettien Sente Pieter orlof nam,

Digitized by Google

Ende ooc alle de inghelen mede
Voeren met hem ter heliger stede,
Daer boven int soete hemelryke;
Maer eerst bevolen sine heghelike.
In deser manieren es Amand bleven
In Roome, ende heeft hem ghegheven,
Te behalene alle die pardoene
Entie aflate, om rechte soene
Te ghecrighene van moeder ende vader;
Ende hi, die vul minnen was al gader,
Ende van alder duecht fondament,
Wart bi den costre daer bekend,
Want hijt uut jonsten dede al,
Hi sach die maeltiden smal,
Ende die groote aermoede mede,
Die hi ghedoghede in de stede.

Broeder Geraert.

LEVEN VAN SINTE KRISTINA.

D^{r}. Jonckbloet, Gesch. der Mnd. Dichtk. III^{II}. 477—483.

J. H. Bormans, Leven van Sinte Christina.

Een krachtig staaltjen van hyperromantischen waanzin geeft ons het leven der Heilige Kristina de Wonderbare, wier mirakelen ons aan eene krankzinnige doen denken, en wel verre van kunstgenot te schenken, hier „eene komische werking" hebben, daar „weerzin en walging" verwekken. Dit werk is geschreven door zekeren Broeder Geraert, een minderbroeder, op verzoek van Femine van Hoye, waarschijnlijk priorin van het klooster van Mielen, bij St. Truien, en hoogstwaarschijnlijk in de eerste helft der XVe eeuw vervaardigd. Het is vooral daarom van waarde, omdat het Hs., zooals door Prof. Bormans bewezen is, het eigenhandige werk van den schrijver is.

KRISTINA'S WONDEREN.

VS. 495—660.

Wie suptijl dat haer heileghe lichame was.

Haer lichame was oec so sunderlinghe
Suptijl ende licht, dat hi op dinghe,

Digitized by Google

Die hoghe ende nauwe waren, ginc;
Dat si oec als een musche hinc
Aen den suptilen riseren van bomen:
Dies heeft men selden meer vernomen.
Als si woude beden, de maghet vrome,
So vlau si op die hoghe bome,
Ocht op torene ocht ander dinghe,
Die hoghe waren sonderlinghe,
Om dat si haer van den lieden woud verren,
Daer mense nien moght stoeren noch erren,
Ende daerse raste vonde aen den geeste;
Dat was haer boven al dat meeste.
Als si noch woud beden weder,
Ende in haer de gracie sturte neder,
Ya de godleke, spreec ic, gracie,
Ende de suete contemplacie,
So worden haer lede al, cleine ende groet,
Te gader gedruct in enen cloet,
Als geheit was dat loept in een;
So dat haer lichame niet anders en sceen,
Noch dat men niet els en wart geware
Dan enen ronden lichame aen hare.
Maer als die geestelec dronkenscap
Verteert was, ende dat suete sap
Dat haer scincte de godleke fonteine,
Die suete, suver es ende reine;
Ende als haer lede weder quamen,
Ende haer ierste vorme namen,
Die als een igel waren in een
Gecluntert, alst aen haer wel sceen,
So worden haer lede utegerect,
Die te voren waren bedect
Ende onder een onvormlec materie besloten,
Ende temale te gader gevloten,
Ende haer lichame quam weder saen
Tsier vormen. Dat had al God gedaen!
Maer na dat dit sus was vergaen,
So ginc si menechwerf, al sonder waen,
Opte tuunstaken al rechte staen,
Daer si met groter devocien haer

Psalme sanc; want weetd dat voer waer,
Datd haer was pijnlec ende swaer,
Dat si der erden soude geneken,
Als si haer gebed soude spreken;
Want sien sochte engeen gemac
Als si haer gebedeken sprac.

Wiedewijs dat haer scene was gebroken.

Om dese dinghe ende deser gelike,
So scaemden hen haer vriende arm ende rike,
Ende oec haer sustre scaemdens hen sere;
Want het dochte hen groet onere,
Dat de liede hielden van hare,
Dat si vol van vianden ware.
Doen huerdense enen starken man,
Die alte quaet was ende starc, die ran
Ende liep haer na, ocht hise mocht vaen
Ende binden met isere banden saen.
Als hise dus jaeght, dese quade man,
Ende hise niet gevaen en can,
Gevielt te lesten dat hise gereen
Ende brac haer met eer colven haer been.
Doen droechmense tehueswert ter selver uren;
Haer sustre ginghen enen meester huren,
Die haer scene soude achterwaren.
Also deedmense te Ludeke wert varen
Op enen wagen. Maer als di
Ersetere wart geware, dat si
So starc was in den geeste, deed hise
In enen kelder legghen van prise,
Wel gemuert in allen sinnen,
Ende daer besloot hise vaste binnen,
Ende bantse met iseren banden aen ene
Columme vaste, de maghet rene.
Ende als hi haerre scenen toe ginc,
Ende daer op leide alrehande dinc,
Dat sienre meestrien behoerde toe,
Ende hi ewech ginc, — nu hoert hoe
Dat si toet haerre scenen sach; —
Si tract al af dat daer op lach,

Ende dat hi daer op had gebonden;
Want haer had onwert dat haer wonden
Soud achterwaren anders ieman,
Dan die den sieken genesen kan,
Ende die met enen woerde gesont
Maect die sijn toter doet gewond.
Daer om die Here, die als heeft macht,
Die en bedroeghse niet; maer op enen nacht,
Als in haer viel de geest ons Heren,
Wart si verloest met groten eren
Van banden daer si met was gebonden,
Ende gegenst van allen wonden.
  Als si der bande was los ende quite,
So steet daer gescreven in haer vite,
Dat si ginc wandelen daer tusschen die moere,
In den kelder over den vloere,
Vroleke, ende loefde van herten sere
Ende gebenedide dien Here,
Dien si bevolen had sterven ende leven,
Ende die haer dleven had gegeven.
  Als si sus van den banden was vri,
Ende dan haer geest gevoelde, dat hi
Noch was besloten binnen den moere,
Gegreep si enen steen uten vloere
Van den keldere, ende warp den moer
Met sturen geeste, dat hi voer
Van een, so dat men daerdoer mocht gaen.
Nu moeghdi dit bi gelikenes verstaen:
Men neme gescut in enen boghe,
Ende spanne so men alder stijfst moghe,
So menne stiver spant ende dwinct,
So hi starcleker sciet ende swinct:
Also waest met haren geeste slecht:
Hi was bedwonghen boven recht,
Daer omme moest hi so stuerlec ut springhen;
Want Gods geest en mach nieman dwinghen:
Daer Gods geest es, daer es vriheit.
Daer om so vloegh si sonder arbeit
Met haren lichame doer de locht,
Recht als een vogel die niet en docht.

Wiedwijs dat olie vloyde van haren borsten.

Nochtan dat dit al was ghescied,
Soen laten noch sustre noch vriende af niet;
Maer als si quam weder ginghen sise vaen
Ende in een hultenen bloc vaste slaen,
Ende ginghense met banden vaste binden,
Om dat si de cracht haers geestes kinden,
Ende gaven haer tetene, als meneghen was cont,
Broet ende water als enen hont.
Ende om dat God woud tonen sijn macht,
Ende inder miraclen de groetheit sier cracht,
Ende dat mens vermanen soud verre ende wide,
So liet hise doghen tenen tide,
Als hi al sinen vrienden doet,
Alst hem dunct tijt end hen es goet,
Want het geviel also daer mede,
Dat scoudren, linden ende ander haer lede
Verweerden ende verherden als een hout,
Verrotten ende hadden leet menechvout;
So dat si daer af leet wee so groet,
Dat si nien conste geeten haer broet.
  Als haers sus nieman en woud ontfarmen,
Ontfarmde de gene haers, die den armen
Es ter noet een toeverlaet.
Hi dede aen hoere een lijflic daed,
Ende toende aen hoere dat teken ende die
Miracle, dies gelijcs dat nie
Op ertrike en was vernomen te voren,
Sint dat Cristus was geboren:
Haer maeghdelec borste, die droeghe waren,
Begonsten te vloeyene van alte claren
Olien, daer si met doer de noet
Cundde ende weicde haer droghe broet.
Dat was haer salve, daer si mede
Bestreec haer wonden ende haer lede,
Die verrotden; ende oec was dat
Pulment ende spise die si at.
  Als dit saghen beid sustre ende vriende,
Dat hare hoer God so wonderlec diende,

Digitized by Google

Begonstense te wenene ende maecten groet seer;
Ende en wouden Gods wille niet meer
In haren miraclen wederstaen;
Maer loestense van den banden saen,
Ende vielen neder op haer knien,
Ende baden haer genade van dien,
Dat si haer pijlecheit hadden gedaen,
Ende lietense vri ende ledech gaen.

LYRISCHE POEZIE.

Dr. Jonckbloet, Gesch. der Mnd. Dichtk. IIIii. 491—505.

Willems, Oude Vlaemsche Liederen.

Hoffmann von Fallersleben, Horae Belgicae. Pars II, X, XI.

Oudvlaemsche Liederen en andere Gedichten der XIVe en XVe eeuwen, (Maetsch. der Vlaemsche Bibliophilen.)

De liederen, hetzij zuiver lyrisch, hetzij meer episch, zijn de uitdrukking van den frisschen volksgeest, en als zoodanig zeer belangrijk. Oude liederen bezitten wij slechts weinig, daar de meesten, hoe oud dan ook de stof moge zijn, niet dan in latere omwerkingen uit de XIVde, XVde en XVIde eeuw tot ons zijn gekomen. De uitsluitend didactische richting der letterkunde in de XIIIde en XIVde eeuw is zeker mede eene oorzaak, dat zuiver lyrische kunstvoortbrengselen zoo uiterst schaarsch zijn.

MINNEZANGEN VAN JAN I. HERTOG VAN BRABANT. († 1294.)

Deze liederen, negen in getal, zijn niet dan in den Zwabischen tekst, naar eene vertaling uit het Vlaamsch bekend, en door Willems wederom zoo goed mogelijk in hunne oorspronkelijke gedaante overgebracht.

I.

Minlike ende goet,
Hovesc, rein van sinne
Essi ende wel gemoet,
Die ic mit trouwen minne.
Si es coninghinne
In mire herten gront,

Digitized by Google

Daer si es vaste inne,
Nu ende taller stont.
Vriendelike bevangen
Heeft mi een rode mont,
Ende twee blosende wanghe,
Daerbi een kele ront.
Noch so werdic gesont,
Troestte mi die minnelike,
Die mi hevet gewont.
Ay, genade, doghederike!
Ic moet sekerlike
Sterven in corter stont,
Mine werde genadelike
Dan uwer goetheit cont.
Vriendelike bevangen
Heeft mi een rode mont,
Ende twee blosende wanghe,
Daerbi een kele ront.
Lichtende oghen claer,
Minnelike een lieflike kinne
Doen mi sorgen openbaer.
Ay, genade, coninghinne!
In swinender noet ic brenne
Na u in aller stont,
Helpt mi dat ic ghewinne
Troest van mire swaerre wont.
Vriendelike bevangen
Heeft mi een rode mont,
Ende twee blosende wanghe,
Daerbi een kele ront.

II.

Joncfrouwe edel goedertieren,
Wel gheraket van manieren,
Als ghi ghebiet so sal ic vieren
Vernoy, daer ic bem inne.
Dat ic dus moete quelen,
Dat doet mire liefste minne;
In cans mi niet ghehelen:
Ghewaerlike ic ontsinne.

Digitized by Google

U eighijnman willic wesen.
Wet vorwaer, in cans ghenesen,
Het en si also, dat ic in desen
Troest mocht an u ghewinnen.
Dat ic dus moete quelen,
Dat doet mire liefste minne;
In cans mi niet ghehelen:
Ghewaerlike ic ontsinne.

III.

Eens Meien morgens vroege
Was ic upghestaen;
In een scoen boemgardekine
Soudic spelen gaen.
Daer vant ic drie joncfrouwen staen,
Si waren so wale ghedaen.
Dene sanc vore, dander sanc na:
Harba lori fa, harba harba lori fa, harba lori fa!

Doe ic versach dat scone cruut
In den boemgardekijn,
Ende ic verhoorde dat suete gheluut
Vanden magheden fijn,
Doe verblide dat herte mijn,
Dat ic moeste singhen na:
Harba lori fa, harba harba lori fa, harba lori fa!

Doe groette ic die alrescoenste,
Die daer onderstont.
Ic liet mine arme al omme gaen
Doe ter selver stont;
Ic woudese cussen an haren mont;
Si sprac: »Laet staen, laet staen, laet staen;
Harba lori fa, harba harba lori fa, harba lori fa!"

IV.

Ongelike staet ons die moet,
Mi ende den cleinen woutvogelkinen,
Als si verhogen dor den bloet,
Die si ten asten ute sien scinen,
Daeronder si willen rasten in desen coelen Meie,

Digitized by Google

Ende verniewen haer ghesanc ende haer ghescreie.
Emmer dienen sonder lone, dat jammerlic.
Wetti wie dat dede? siet, dat bem ic!

Ic wil emmer bliven ghestade,
Ende en wille van hare niet wanken,
Lonet si mi mit onghenade,
Owi, wes sal ic ghedenken?
Neen, ver Venus, laet erbarmen di,
Ende sech die liefste dat si troeste mi.
Emmer dienen sonder lone, dats jammerlic.
Wetti wie dat dede? siet, dat bem ic!

Ic moet emmer draghen quale,
Nacht ende dach ende tallen stonden:
Dat doet mi haer minnestrale,
Die ververschet mine wonden:
Si staen onverbonden, dats al te haert,
Nu alrerst jaghic up die wedervaert.
Emmer dienen sonder lone, dats jammerlic.
Wetti wie dat dede? siet, dat bem ic!

Minnepijn.

Alse ons de linten wert gheboren,
Soe es men scoenre tijt in waen,
Dat bloyen sal gars ende coren,
Daer de meneghe op mach vervaen;
Selc hevet op toeverlaet ghedaen,
Dies hem bleef int herte toren;
Maer die minnen met minnen wilt bestaen,
In comt te sinen best te voren.

Oec bloyen in den somer bloemen
Vele, daer cleine aen es belanc:
Wi willen ons ter minnen noemen,
Die nie gherechte minne en dwanc.
Selc maket van minnen nuwen sanc,
Ende wilt hem gelucs van hare beroemen:
Die minne doet goet, hi weets haer danc;
Van hare hebbic el cleine dan doemen.

Digitized by Google

Ay nadien dat die minne ghehinget,
Dat ic clage doemen ende herten noot,
Sone hebbic voer haer gheen ghedinghe:
Mijn recht es cleine, haer recht es groot.
Men zeget: de zwane alse hi de doot
Ghesmaken sal, dat hi dan singhet;
Want soe ye minne van mi ghebood,
Dat willic dat si al volbringhe.

Ay minne, al houddi mi dus swaer,
Dat mi de tijt verswaret al,
Ghi gevet uwen caren openbaer
Uwe clare wondere al openbaer.
Ay dicke en wetic wat ic sal,
Alse ghi mi houdet soe wee in vare.
Wie met clemt, ik blive int dal:
Mi gruwelt dicke hoe icke vare.

Ay minnen, die toch mochte vergheten
Dat grote leet dat ghi ons doet,
Ende wat ghi den meneghen hebt geweten,
Den enen wreet, den anderen goet:
De zelke besitti in uwe woet,
Dat hi van binnen al wert gheten;
Die selke sijn sachte van u ghevoedt,
Ende sijn van u toch onbeseten.

Van minnen mach men wonder spreken,
Haers wonders werken wat dat si;
Si toent met liste den selken hare treken,
Alse ic al di ende du al mi;
Si comt den zelken zaen soe bi,
Dat sine gherijnt op therte breken,
Ende selken laetse haer al vri:
Dus canse ontweghen ende weder reken.

Te niete werden al in minne:
Dat es, dat es dat beste dattic weet
Van al den werken die ic kinne,
Al wetict mi wel onghereet;
Ende die de minne met niede dan besteet;

Al sonder herte ende sonder sinne,
Ende minnen dan niet met nieden versleet,
Dats cracht daer men bi minnen ghewinne.

Voert ane meer, wien lief, wien leet,
Die de minne met niede con ontghinnen,
Sine can verweren die stoerme heet,
Sine wone ghelijc met haer daer binnen.

Zoete Slavernij.

Trouwe, ere, goet, zin, herte ende moet,
Reine vrauwe, es eighin dijn.
Ic weinsche u eere vor enich goet,
Contrarie hem die wroughers sijn.
Eighin dijn
Es therte mijn,
Wat ghi mi doet.

Troost van u, vrouwe, dats mijn behoet,
Troost mi alleyn uut zorgen pijn;
In u so rust mijns herten bloet
Claerre dan der zonnen scijn,
Eighin dijn
Es therte mijn,
Wat ghi mi doet

Toocht mir ghenaden, beilde zoet,
Recht blivic stede in trauwen fijn.
Ic meene al goet, des wilt zijn vroet;
Comt mi in hulpen, vrouwe mijn.
Eighin dijn
Es therte mijn,
Wat ghi mi doet.

Drinklied.

Scinc her den wijn;
Gheselle mijn,
Wi willen vroilic leven;
Het mach sulc sijn
Noch up den Rijn,
Die ons gheluc mach geven,
Al moeten wi nu sneven.

Digitized by Google

Wat saelt ghetruert;
De sulc bezuert,
Een ander moet bezoeten;
Wat nu ghebuert,
Ic willecuert.
God saelt noch tjaren boeten,
Dat wi nu trueren moeten.

In vruechden vro
Sine wi also,
Wi willens ons verbliden.
'Wine achtens jo
Een averstroo;
Die ons daer om beniden,
God geve hem al ons liden.

God geve hem heil
Met vruechden geil,
Wie metten vrauwen hoven;
Al heeft een veil
Den wint int zeil,
Hi mach hem wel beloven,
Es hi des nijts te boven.

Wel op, wel aen,
Laet niden staen,
Ende leven wi metter eere;
Met niders gaen,
Onnere ontfaen;
Van haren bozen kere
Elc man hem hoeden lere.

Scheiden.

So wie bi lieve in rusten leit,
Van niders clappen onbedwonghen,
Hi mach wel zinghen vroilicheit,
Tote dat de wachter heift ghesonghen:
»Stant up, hets dach!" Owi, owach!
    Dats hier gheclach,
Met handen vast ghewronghen!

Menich hertze doet dan ghesceit,

Die also minlijc sijn ontsprongben;
Sceiden es hem tzaen bereit.

So wie bi lieve in rusten leit,
Van niders clappen onbedwonghen,
Hi mach wel zinghen vroilicheit.

Ic weinsche hem, die daer aerch of zeit,
Ghebrec van oghen ende van tongen;
Want gheen solaes daer voren gheit,
Maer dat de wachters niet ne clonghen:
»Stant up, hets dach!" Owi, owach!
Dats quaet verdrach,
Met ouden ende met jonghen!

Verlangen.

Egidius, waer bestu bleven?
Mi lanct na di, gheselle mijn;
Du coors die doot, du liets mi tleven.
Dat was gheselschap goet ende fijn,
Het sceen teen moeste ghestorven sijn.

Nu bestu in den troon verheven
Claerre dan der zonnen scijn;
Alle vruecht es di ghegheven.

Egidius, waer bestu bleven?
Mi lanct na di, gheselle mijn,
Du coors de doot, du liets mi tleven.

Nu bidt vor mi, ic moet noch sneven,
Ende in de weerelt liden pijn:
Verware mijn stede di beneven,
Ic moet noch zinghen een liedekijn;
Nochtan moet emmer ghestorven sijn.

Egidius, waer bestu bleven?
Mi lanct na di, gheselle mijn,
Du coors die doot, du liets mi tleven.

Aan haar.

Neemt das vor goet,
Lief beilde zoet,

Digitized by Google

Das ich dir gheve
Sin, hertze ende moet,
In dijn behoet,
De wile ic leve.

In dijn bedwanc,
Mine rouc wiens danc,
So moetic bliven,
Mijn leven lanc,
Mijn hoochste aenvanc
Vor alle wiven.

Een troostelic meein
Van dir allein
Maect mi verhueghet:
Dinc anders ghein,
No groot, no clein,
Mich els ghenueghet.

Trout vrauwe mijn,
Doet mir anscijn
Din gonst met trauwen.
Vor alle pijn
Es medicijn
Dijn lieflic scauwen.

El gheen ghedacht,
No dach, no nacht,
Dan di alleine.
Met ganser macht
Mijn liden zacht,
Troutzaerte reine.

De leeuwerik.

Aloeette, voghel clein,
Dijn nature es zoet ende rein,
So es dijn edel zanc.
Daer dienstu met den Here allein
Te love om sinen danc.

Daer omme bem ic met di ghemein;
Ander voghel willic ghein
Dat di, mijn leven lanc,

Digitized by Google

Aloeette, voghel clein,
Dijn nature es zoete ende rein,
So es dijn edel zanc.

Nider boos, onreine, vilein,
De rouc die es wel dijn compein,
Neimt dien in u bedwanc.
Laet minlic hertzen sijn bi eyn
Sonder loos bevanc.

Aloeette, voghel clein,
Dijn name es zoete ende rein,
So es dijn edel zanc.
Daer dienstu met den here allein
Te love om sinen danc.

Zoet gedenken.

Onder der linden
Uptie weide,
Waer ons tweër bedde was,
Daer moochdi vinden,
Scone beide,
Ghebroken bloemen ende gras,
Vore dat wout altemael,
Tandaradei!
Scone sanc die nachtegael.

Ic quam ghegaen
Ter groener ouwe;
Daer was mijn trute comen eer;
Doe wart ic ontfaen,
Maria vrouwe!
Dat ic salich bem sintmeer:
Hi custe mi wel dusent stont,
Tandaradei!
Sich, hoe roet mi es die mont.

Doe maecti mi sachte,
So rikelike!
Van bloemen ene ruste stat;
Des menech lachte
Innechlike,
Quam hi up dat selve pat;

Digitized by Google

Biden rosen datti mach,
Tandaradei!
Merken waer mijn hovet lach.

Dat wi tsamen laghen,
Wistet iemen,
God woudts, so scaemdic mi.
Wes wi daer plaghen,
Nemmeer niemen
Vreiscet alse ic ende hi,
Ende een clein voghelkijn,
Tandaradei!
Twaren dat sal ghetrouwe sijn.

Nimmer rust.

Ghequetst ben ic van binnen,
Doorwont mijn hert so seer,
Van uwer ganscher minnen
Ghequetst so lanc so meer.
Waer ic mi wend, waer ic mi keer,
Ic en can gherusten dach noch nachte;
Waer ic mi wend, waer ic mi keer,
Ghi sijt alleen in mijn ghedachte.

Verlaat mij niet!

Mijn hert altijt heeft verlanghen
Naer u, die alderliefste mijn,
Uw liefde heeft mi omvanghen,
Uw eighen wil ic sijn.
Voor al die werelt ghemene,
So wie dat hoort oft siet,
Hebdi mijn herte allene:
Daerom, lief, en begheeft mi niet!

Heil den goeden waard.

God gheve ons eenen bliden wert,
So sijn de gasten vroilic jo!
Die altoos blidelic ghebert,
So mooch wi ganslijch wesen vro;
Ach, lieve her wert, nu doe also.

Digitized by Google

Waer dranc nye man so goet ghelach,
Updat die wert es zorghen quijt;
So wilwi comen alden dach
Van nuchtens toter vespertijt.
Dese wert moet sijn ghebenedijt,
Hine acht des truerens niet een stroe.

God gheve ons eenen bliden wert,
So sijn de gasten vroilic jo!
Die altoos blidelic ghebert,
So mooch wi ganslijch wesen vro;
Ach, lieve her wert, nu doe also.

Wael op, laet ons dan vroilic sijn;
Want ons die wert veil vruechden gan.
Wi drinken hier so goeden wijn,
Wat souden wi noch besceiden dan?
God gheve hem heil, diet ons vorwan,
Sijn leven lanc, met vruechden ho.

God gheve ons eenen bliden wert,
So sijn de gasten vroilic jo!
Die altoos blidelic ghebert,
So mooch wi ganslijch wesen vro;
Ach, lieve her wert, nu doe also.

Scinc in, scinc in den duitschen traen,
Die luden doet so suetzen clanc.
Wi willen truerens avelaen;
Ach vruechden, nemmermeer verganc.
Die ons benijdt, hi hebbe ondanc;
Ic wilde hi zate in Jerico.

God gheve ons eenen bliden wert,
So sijn de gasten vroilic jo!
Die altoos blidelic ghebert,
So mooch wi ganslijch wesen vro;
Ach, lieve her wert, nu doe also.

Och gedinck mijns!

Hi sprac: »Lief, wiltu mijns ghedincken,
Dinen orlof willic ontfaen;
Mijn hertebloet willic u scincken,

Digitized by Google

Dijn guetlicheit willic di laen.
Och, ghedinck mijns!"

Si sprac: »Hebbic dat wel verstaen?
Ach leider! moetwi ghesceiden sijn?
Dijn hertebloet willic ontfaen,
Ende leggent nevens dat herte mijn.
Och, ghedinck mijns!"

Hi sprac: »En mach niet langher beiden
Van dies ic in mijn herte doghen."
Wel droefelic ghinc si doe screien,
Die tranen spronghen haer uten oghen:
»Och, ghedinck mijns!"

Doen hise so droefelic sach screyen,
Doen droefde hem sijn herte binnen;
Doen en wilde hi niet langher beiden,
Hi sprac met enen droeven sinnen:
»Och, ghedinck mijns!"

Hi nam een mesken in sijn hant,
Hi sprac: »Hout van den bloede mijn!
Soe waer ghi comt in enech lant,
Dat u ghedincke waeraf dat si,
Och, ghedinck mijns!"

Doen si dat mes ghetoghen sach,
Si sprac: »Saltu di selven steken?
Wat salic doen, o wi, o wach!
Mi dunct mijn herte sal mi breken,
Och, ghedinck mijns!"

Die joncfrouwe bleef in groten sorghe:
Dat was in also corter stont.
Hi nam aen hare sint Janne te borghe:
Die tranen vielen haer in den mont.
»Och, ghedinck mijns!"

Si stac hem een vingherlijn aen der hant,
Dat was al van finen goude,
So waer hi quame in enech lant,
Dat hi haers ghedincken soude.
»Och, ghedinck mijns!"

Digitized by Google

Die joncfrouwe was van hem ghescheiden,
Ende si bleef in groten rouwe.
Si sprac: »Onse here God moet u gheleiden,
Ende u beschermen onse soete Vrouwe!
Och ghedinck mijns!"

Die joncfrouwe ghinc op hare camer saen,
Haer selven ghinc si daer ontcleiden,
Een suver cleet heeft si aneghedaen,
Een heilech leven ghinc si doe leiden.
»Och, ghedinck mijns!"

Lied van den hoed.

»In een prieel quam ic ghegaen,
Aldaer ic bloemkine scone vant staen.
Daer pluctic minen lieve saen
Van violetten desen hoet.
Steet hi mi wale,
Draghiken wale,
Dunct hi u goet?"

»Joncfrouwe, dien hoet
Die staet u wale.
Wel overcuusche, scoene smale,
Gheeft mi den hoet,
Soe doedi wale:
Gheeft mi den hoet!"

»Ic en wille, hi es soe fijn,
Den hoet sal draghen mijn minnekijn.
Dat ghi mi bidt gheeft mi onmare;
Te biddene sone hebdi ghenen spoet.
Steet hi mi wale,
Draghikem wale,
Dunct hi u goet?"

»Gherechte minne es een scarp sweert,
Dat God den jongelinge gheeft ghebaert.
Dat ic u bidde heeft u onmare?
Te biddene sone hebbic ghenen spoet?
Wel overcuusche, scone smale,
Gheeft mi den hoet,

Digitized by Google

Soe doedi wale,
Gheeft mi den hoet!"

»Jonchere, u woerde sijn onghetrouwe."
— »Si en sijn niet, wel scone joncfrouwe!"
»Jonchere, soe doet minen raet,
Ende noempt u lief sonder baraet."
— »Ghenade, joncfrouwe, hoet mi vergaet,
Ghi sijt mijn troest, mijn toeverlaet,
Ghenade, lief, al doer oetmoet!
Ic blive hier doet,
Ine hebbe den hoet."

»Seker soe dadic sonde groet,
Sloeghic mijn lief aldus te doot!
Nu staet op, wi selen gaen
Blidelike al sonder waen."
— »God gheve ons tonser minnen spoet!
Nemmermeer en moet
Quaet dorper weten,
Wat die minne
Ons beiden doet."

De kerels.

Wi willen van den kerels singhen,
Si sijn van quader aert;
Si willen de ruters dwinghen,
Si draghen enen langhen baert.
Haer cleedren die zijn al ontnait,
Een hoedekin up haer hooft ghecapt,
Tcaproen staet al verdrayt;
Haer cousen ende haer scoen ghelapt.
Wronglen, wey, broot ende caes
Dat heit hi al den dach;
Daer omme es de kerel so daes,
Hi etes meer dan hijs mach.

Enen groten racghinen cant
Es arde wel sijn ghevouch,
Dien neimt hi in sijn hant,
Als hi wil gaen ter plouch.
Dan comt tot hem sijn wijf, de vule,

Spinnende met enen rocke,
Een sleter omtrent haer mule,
Ende gaet sijn scuetle brocken.
Wronghele ende wey, broot ende caes
Dat heit hi al den dach;
Daer omme es de kerel so daes,
Hi etes meer dan hijs mach.

Ter kermesse wille hi gaen,
Hem dinct datti es een grave;
Daer wilhijt al omme slaen
Met sinen verroesten stave.
Dan gaet hi drincken van den wine,
Stappans es hi versmoort;
Dan es al de werelt zine,
Stede, lant ende poort.
Wronghele ende wey, broot ende caes
Dat heit hi al den dach;
Daer omme es de kerel so daes,
Hi etes meer dan hijs mach.

Met eenen zeeuschen knive
So gaet hi duer sijn tassche;
Hi comt tote zinen wive,
Al vul brinct hi sine flassche.
Dan gheift soe hem vele quader vlouke,
Als haer de kerel ghenaect;
Dan gheift hi haer een stic van den lijscouke,
Dan es de pays ghemaect.
Wronghele ende wey, broot ende caes
Dat heit hi al den dach;
Daer omme es de kerel so daes,
Hi etes meer dan hijs mach.

Dan comt de grote cornemuse,
Ende pijpt hem turelureleruut;
Ay, hoor van desen abuze;
Dan maecsi groot gheluut.
Dan princsi alle al over hoop,
Dan waecht haer langhe baert.
Si maken groot gheloop,
God gheve hem quade vaert.

Digitized by Google

Wronghele ende wey, broot ende caes
Dat heit hi al den dach;
Daer omme es de kerel so daes,
Hi etes meer dan hijs mach.

Wi willen de kerels doen greinsen,
Al dravende over tvelt,
Hets als quaet dat zi peinzen,
Ic weetze wel bestelt.
Men salze slepen ende hanghen,
Haer baert es al te lanc;
Sine connens niet ontganghen,
Sine dochten niet sonder bedwanc.
Wronghele ende wey, broot ende caes
Dat heit hi al den dach;
Daer omme es de kerel so daes,
Hi etes meer dan hijs mach.

Ochtendafscheid.

«Den dach en wil niet verborghen sijn,
Het is schoon dach, dat dunket mi.
Mer wie verborghen heeft sijn lief,
Hoe node ist dat si scheiden!"

»Wachter, nu laet uw schimpen sijn,
Laet slapen die allerliefste mijn!
Een vingherlinc root sal ic u schinken,
Wildi den dach niet melden."

»Och meldic hem niet, rampsalich wijf,
Het gaet den jonghelinc aen sijn lijf;
Hebdi den schilt, ic hebbe die speer:
Daer mede maket u van hier!"

Die jonghelinc sliep ende hi ontspranc,
Die liefste hi in sijn armen vanc:
»En latet u niet so nae ter herten gaen,
Ic come noch tavont weder."

Die jonghelinc op sijn vale ros trat,
Die vrouwe op hogher tinnen lach,
Si sach so verre noortwaert inne
Den dach door die wolken op dringhen.

Digitized by Google

»Haddic den slotel van den daghe,
Ic weerpen in gheender wilder Masen,
Oft vander Masen tot inden Rijn,
Al en soude hi nemmer vonden sijn."

Naar oostland.

Naer Oostlant willen wy ryden,
Naer Oostlant willen wy mee,
Al over die groene heiden,
Frisch over die heiden,
Daer isser een betere stee.

Als wy binnen Oostlant komen
Al onder dat hooge huis,
Daer worden wy binnen gelaten,
Frisch over die heiden,
Zy heeten ons willekom zijn.

Ja willekom moeten wy wezen,
Zeer willekom moeten wy zijn,
Daer zullen wy avont en morgen,
Frisch over die heiden,
Noch drinken den koelen wijn.

Wy drinken wijn er uit schalen,
En tbier ook zoo veel ons belieft;
Daer is het soo vrolijc te leven,
Frisch over die heiden,
Daer woent er mijn zoete lief.

Zangerloon.

»Ic sie die morghensterre,
Mijns lievekens claer aenschijn,
Men salse wecken met sanghe
Die alderliefste mijn."

»Wie isset die daer singhet
Ende mi niet slapen en laet?
Hi sal sijn singhen laten,
Voorwaer segghe ic hem dat."

»Dat ben ic ridder coene,
Een ridder wel ghemeit.

Digitized by Google

Wanneer suldijs mi lonen
Alle mijn sanghes arbeit?"

»Coomt noch tavond spade
Al voor mijns vaders hof;
Aldaer sal ics u lonen,
En secht daer niemant of!"

Den dagh die nam een einde,
Die jonghelinc quam aldaer,
Met sinen blanken armen
Woude hise ombevaen.

»Nu staet, joncheer, stille,
En rijdt mi niet te nae!
Ic moet noch eerste weten
Wat loon ic soude ontfaen."

»Berghen ende lant, schoon joncfrouwe,
Sal u vri eighen sijn,
Ende boven alle die daer leven
Suldi die alderliefste sijn."

»Sal ic boven alle joncfrouwen
Dijn alderliefste sijn,
So suldi, ridder coene,
Mijns lijfs gheweldich sijn."

Si namen daer malcander,
Si ginghen enen ganc
Al onder een lindeken groene,
Die nachtegael daer op sanc.

Hi liet sijn mantel glijden
Beneden in dat gras,
Om dat sijn sporen vanden douwe
Niet en souden werden nat.

Daer laghen si twee verborghen
Die lieve langhe nacht,
Vanden avont totten morghen,
Tot dat scheen den lichten dach.

Digitized by Google

Steeds de uwe.

Ic sech adieu, wi twee wi moeten scheiden,
Bi u laet ic dat herte mijn;
Al waer ghi sijt, daer salt oec sijn,
Tsi vrow of pijn,
Altoos sult ghi die liefste sijn.

Adieu, adieu, adieu, tmoet immer wesen,
Adieu, adieu, alst wesen moet.
Ic ben ghewont, ic secht u bloot,
Mijn hert lijdt noot,
Ghi sijt mijn medicijn.

Cost ic u eer of doocht bewisen,
Dat sal ic doen nae mijn vermach,
Bi u te bliven nacht ende dach
Sonder verdrach,
Sonder besweer te sijn.

Och weerde boel, ic moet u altijt eren
Ende dienen u in al mijn tijt,
So worde ic alles trurens quijt,
Ende lief, in jolijt
Uw eighen dienre wil ic sijn.

Belieft u wat, soet lief, dat laet mi weten,
Ghi sult mi vinden altoos bereet,
Met u te liden goet ende leet,
Als ghi wel weet,
Gi sult die liefste bliven.
        Ewig uw eighen,
        Stadich sonder scheiden.

De gestorven geliefde.

»Het daghet in den oosten,
Het lichtet overal;
Hoe luttel weet mijn liefken
Och waer ic henen sal,
    Hoe luttel weet mijn liefken!

Och warent al mijn vrienden
Dat mijn vianden sijn,

Digitized by Google

Ic voerdi uten lande,
Mijn lief, mijn minnekijn!
Ic voerdi uten lande."

»Dats waer soudi mi voeren,
Stout ridder wel ghemeit?
Ic ligghe in mijns liefs armkens
Met groter waerdicheit,
Ic ligghe in mijns liefs armkens."

»Lichdi in uws liefs armen?
Bilo! ghi en secht niet waer:
Gaet henen ter linden groene,
Versleghen so leit hi daer;
Gaet henen ter linden groene!"

Tmeisken nam haren mantel,
Ende si ghinc enen ganc
Al totter linde groene,
Daer si den doden vant,
Al totter linde groene.

»Och lichdi hier verslaghen,
Versmoort al in uw bloet!
Dat heeft ghedaen u roemen
Ende uwen hoghen moet,
Dat heeft ghedaen uw roemen.

Och lichdi hier verslaghen,
Die mi te troosten plach!
Wat hebdi mi ghelaten
So menighen droeven dach!
Wat hebdi mi ghelaten!"

Tmeisken nam haren mantel,
Ende si ghinc enen ganc
Al voor haers vaders poorte,
Die si ontsloten vant,
Al voor haers vaders poorte.

»Och is hier enich here
Oft enich edel man,
Die mi nu minen doden

Digitized by Google

Begraven helpen can?
Die mi nu minen doden —"

Die heren sweghen stille,
Si en maecten gheen gheluut;
Dat meisken keerde haer omme,
Si ghinc al wenende uut,
Ende si ghinc wederomme.

Si nam hem in haren armen,
Si custe hem voor den mont
In eender corter wilen
Tot also meneghen stont,
In eender corter wilen.

Met sinen blanken swaerde
Dat si die aerde op groef,
Met haer sneewitten armen
Ten grave dat si hem droech,
Met haer sneewitten armen.

»Nu wil ic mi gaen begheven
In een clein cloosterkijn,
Ende draghen swarte wilen
Ende worden een nonnekijn,
Ende draghen swarte wilen."

Met hare claerder stemme
Die misse dat si sanc,
Met haer sneewitten handen
Dat si dat belleken clanc,
Met haer sneewitten handen.

De Koningskinderen.

Het waren twee conincskinderen,
Si hadden malcander so lief,
Si conden bi malcander niet comen,
Het water was veel te diep.

Wat deed si? Sy stac op drie keersen,
Als savons het dagelicht sonc:
»Och liefste comt, swemter over!",
Dat deed sconincs sone, was jonc.

Digitized by Google

Dit sach daer een oude quene,
Een also vileinich vel;
Sy ghinker dat licht uutblasen,
Daer verdronker dien jonghen helt.

»Och moeder," seidese, »moeder!
Mijn hoofjen doet mijnder so wee,
Mocht icker een cort half uertje
Spanceren al langhes de see?"

»Och dochter," seidese, »dochter!
Alleen en meucht ghi niet gaen;
Wect op u joncste suster,
Ende later die met u gaen."

»Mijn alderjoncste suster
Dat is also cleinen kint,
Si pluct naer al de roosjens,
Die si in haer weghen vint.

Si pluct maer al die roosjens,
En die bladertjens laet si staen:
Dan segghen maer alle de lieden:
Dat hebben conincs kindren ghedaen."

»Och dochter," seidese, »dochter!
Alleen en meucht ghi daer niet gaen:
Wect op u joncsten broeder,
Ende later die met u gaen."

»Och moeder, mijn joncste broeder
Dat is also cleinen kint,
Hy loopter naer al de voghels,
Die hy in sijn weghen vint."

De moeder ghinc nae de kerke,
De dochter ghinc haren ganc,
Tot sy er by twater een visscher,
Haers vaders visscher vant.

»Och visscher," seidese, »visscher
Mijn vaders visscherkijn!
Woudt ghi een weinich visschen,
Tsoud u wel ghelonet sijn."

Digitized by Google

Hi smeet sijn net int water,
De lootjens die ghinghen te gront.
Hoe haest was daer ghevisschet
Sconincs sone, van jaren was jonc.

Wat troc si van haer hande?
Een vingherlinc root van gout:
»Hout daer, mijns vaders visscher!
Dees vingherlinc root van gout".

Si nam hem in haer armen,
Si custen hem voor sijn mont:
»Och mondeken, cost ghi spreken,
Och hertjen, waert ghijder ghesont!"

Si nam hem in haer armen,
Si spronker mee in de see:
»Adieu, mijn vader en moeder!
Ghi siet mi nemmermee.

Adieu, mijn vader en moeder,
Mijn vriendekens alle ghelijc,
Adieu, mijn suster en broeder!
Ic vaerder nae themelrijc."

Heer Daniel.

Wildi horen een goet nieu liet?
Ende dat sal ic ons singhen,
Wat heer Danielken is gheschiet
Al met vrou Venus minne.

»Oorlof," sprac hi, »vrouwe waert!
Ende ic wil van u scheiden,
Ic wil gaen trecken te Romen waert
Al om des paus gheleiden."

»Heer Daniel, wilt ghi oorlof ontfaen,
Ic en wil u niet begheven:
Laet ons in die camer gaen
Die hoochste minne pleghen."

»Dat en doe ic niet, vrouwe fier!
Mi dunct in alle minen sinne,

Digitized by Google

Uw oghen bernen al waert een vier,
Mi dunct ghi sijt een duvelinne."

»Heer Daniel, wat ist dat ghi secht?
Ghi en dort u niet vermeten,
Coomt ghi noch weder in den berch,
Dat woort en sal ic niet vergheten."

»Trouwen neen ic, joncfrou stout!
Nu noch te ghenen stonden
En peise ic om dinen roden mont,
Die en achte ic niet tot allen stonden."

»Daniel, wilt gi oorlof ontfaen,
Neemt oorlof aen die grisen;
Werwaert dat ghi henen keert,
Onsen lof sult ghi altijt prisen."

Hi nam een staf al in sijn hant,
Ende hi streec te Romen binnen:
»Nu biddic Maria, die moeder Gods,
Dat ic den paus mach vinden."

Doen hi quam voor den paus ghegaen,
Voor onsen eertschen vader:
»Here, ic soude mi biechten gaern,
Ende roepe op God ghenade.

Ic soude mi biechten seer bevreest
Met alle minen sinne,
Ic heb seven jaer in den berch gheweest
Met vrou Venus die duvelinne."

»Hebdi seven jaer in den berch gheweest
Met vrou Venus die duvelinne,
So sult ghi bernen ewelijc
Al in die helsche pine."

Die paus nam enen droghen stoc,
Ende stac hem in die aerde beneven:
»Wanneer desen stoc rosen draecht,
Dan sijn uw sonden vergheven."

Vermaledijt moeten die pausen sijn;
Die ons ter hellen driven!

Digitized by Google

Si hebben Gode so menighe siele ghenomen,
Die wel behouden mochten bliven.

Hi tooch te Ronsen op thoghe huus
Om drie sijnder suster kinder,
Die nam hi al metter hant,
Ende leidese bi Venus sijnder vriendinne.

Al doen den derden dach ommequam,
Dien droghen stoc droech rosen;
Men sant bode ende wederbode
Om heer Daniel te soeken.

Doen hi voor den berch quam,
Vrou Venus die quam hem teghen:
» Secht mi, secht mi, Daniel fijn!
Hoe is die reise gheleghen?"

» Hoe nu die reise is gheleghen,
Daer toe is mi so leide:
Die paus heeft mi sulken troost ghegheven,
Ewelic van God te sijn ghescheiden."

Si sette hem enen stoel,
Daer in so ghinc hi sitten,
Si haelden hem enen vergulden nap,
Ende wilde Danielken schinken.

Hi en wilde eten noch drinken,
Si wilde enen raet visieren,
Hoe si in die camer soude comen
Met seven camenieren.

Mer doen si uter camer quam
Al lachende ende al spelende,
Al hadde si ewelic ghespeelt,
Heer Daniel die hadde ghesweghen.

Mer die dit liedeken eerstwerf sanc,
Sijn harte lach hem in dolen,
Hi was liever in Venus bedwanc
Dan in helsche scholen.

Digitized by Google

De jonge Coenraet.

Het was die jonghe Coenraet,
Woude metten balle slaen:
In der joncfrouwen sale die balle vlooch;
Die jonghelinc ghinckene vaen.

In der joncfrouwen sale die balle vlooch
Die jonghelinc ghinckene vaen,
Ende vore hi ùter salen quam
Haddi rouwe int herte bevaen.

»Ay hore, jonghe Coenraet,
Werpe niet den balle te mi;
Werpne naer die scone joncfrouwe,
Dié minnestu mere als mi!

Dune sulst ghenen slape slapen
No ruste vinden altoes,
Ghine loest die scone joncfrouwe:
Si lijt ja commer so boes."

Het was die jonghe Coenraet,
Den mantel hi ommehinc,
So ghinc hi die camere binnen,
Ende trat vor der riddere rinc:

»Hier sit ghi, edel riddere!
Ghi drincket bier ende wijn,
Ende ic moet clemmen ten berghe up,
Ende wecken die moeder mijn."

Het was die jonghe Coenraet,
Ten berghe sach hi ter stont:
Daer spleet ende mure ende maerbersteen,
Te dale seech die gront.

»Wie es hi die mi wecket,
Twi wecstu mi moede ende mat;
Mach dan niet met vreden rusten
Inder erde mijn crancke vat?"

— »Het es die jonghe Coenraet:
So heet die name mijn;
Hi haddi so gherne helpe ende raet
Van der lieven moeder sijn."

Digitized by Google

»Ic gaf di mere selver ende gout,
Mere als dijn wille was groet,
Machic niet met vreden dan rusten
In der erde coelen scoet?"

— »Mine suster ende mine stiefmoeder
Mijn herte met rouwen bevaen,
Si seiden: ic en mochte niet slapen
Ofte emmer ruste ontfaen.

Si seiden: ic en mochte niet slapen
Ofte emmer ruste ontfaen,
Eer ic loeste die scone joncfrouwe,
Die in dwanghe lanc was ghevaen."

»Mire orse ghevic di den besten,
Die di sal draghen so goet,
Al rijdstu bi daghe ende bi nachte,
Hi voert di met vroiliken moet.

Di ghevic dat swert, dat goede,
Dat bi namen Adelrinc heet,
Ende dune vaerst nemmer ten stride,
Die seghe en si di ghereet!"

Het was die jonghe Coenraet,
Sijn swaert hi ter side ghort,
Hi steech up dat ors van prise,
Dat beiden maecte hi cort.

Het was die jonghe Coenraet,
Sijn ors hi met sporen sloech:
So reet hi dor twout ende over die see,
Dattem therte van vrouden loech.

So reet hi over die wilde see
Ende dore dat donckere wout,
Onthier ent hi quam an den selven burch,
Waer die slumer die joncfrouwe hout.

»Ay hore, goede wachter,
Wat ic hier segghe te di:
Es hier joncfrouwe upten burghe,
So en heles niet vor mi.

Digitized by Google

Es hier joncfrouwe upten burghe,
So en heles niet vor mi:
Werdic coninc in desen lande,
Tenen here so makic di."

— »Die muren van harden yser,
Van stale die porten sijn;
Het sijn wel achtien winter sint
Sine sach der sonnen scijn.

Die leewen entie beren wilt
Si hoeden haer bachten die gracht;
Wat lijf ende siele heeft comt nemmer daerin,
Jonghe Coenraet allene si wacht."

Het was die jonghe Coenraet,
Hi sette hem op sijn pert,
So coenlic reet hi upten mure toe,
Gheen oghenwinc hi en mert.

Het was die jonghe Coenraet,
Metten sporen pordi sijn paert;
Doe spranc hi bendelijc sere
Den vrijthof in metter vaert.

Doe spranc hi bendelijc sere
Den vrijthof in metter vaert;
Die leewen entie beren wilt
Si quispelden metten staert.

Die leewen entie beren wilt
Si lectene metter mont,
Die linde met haren bladen van gout
Si neech hare toter gront.

Die linde neech hare toter gront
Met haren bladen van gout;
Daer stoet die scone joncfrouwe up
Met lachender roder mont.

Het was die scone joncfrouwe,
Si horde met sporen slaen:
»Helpmi, Gods moeder, du reene!
Mine pine es vor emmer ghedaen.

Helpmi, Gods moeder, du reene!
Vri machic sijn vanden dwanc,
Te scanden come die stiefmoeder mijn,
Die mijn jonghe lijf maecte so lanc."

Het was die jonghe Coenraet,
Vor die dure hi daer blidelijc stoet;
Het was die scone joncfrouwe,
Si quam hem daer int ghemoet.

Die jonghe Coenraet hi binnen trat
So stoutelijc sonder wanc.
Hi sach die scone joncfrouwe;
Haer vroude si cume bedwanc.

»Welcomen jonghe Coenraet,
O edel here mijn!
Danc hebbe die God van hemelrijc,
Verloest sijn wi vander pijn."

Het hadde die jonghe Coenraet
Verwonnen beide anxt ende noot;
So lievelike ghinc hi nu rusten
In sire joncfrouwen scoot.

Het hadde die scone joncfrouwe
Verwonnen beide anxt ende smert;
So lievelike ghinc si nu rusten
An jonghen Coenraets hert.

Hildebrant.

»Ic wil te lande riden,"
Sprac meester Hillebrant,
»Die mi den wech wil wisen
Te Barnen in dat lant!
Si sijn mi onbekent gheweest
So menighen langen dach,
In driendertich jaren
Vrou Goedele ic niet en sach."

»Wildi te lande riden,"
Sprac hertoch Abelaen,
»Ghi vinter op der merken

Digitized by Google

Den jonghen helt, is coen;
Ghi vinter op der merken
Den jonghen Hillebrant:
Al quaemdi onder twaelven,
Van hem wordi aengherant."

»Soude hi mi daer aenranden
Met enen evelen moet,
Ic doorhouwe hem sinen schilt;
Ten doet hem nemmermeer goet.
Ic doorslae hem sinen schilt
Met enen schermenslach,
Dat hijt siner vrou moeder
Een jaer wel claghen mach."

»Dat en suldi niet doene,"
Sprac joncheer Diederic,
»Ic heb den jonghen Hillebrant
Met goeder herten lief.
Ghi sult hem sere groeten
Al door den wille mijn,
Ende dat hi u laet riden,
So lief als ic hem mach sijn."

Al metten selven woorden
Hi die groene gaerde opran
Tot in des merken pleine
Hillebrant die oude man,
Tot in des merken pleine,
Daer hi den jonghen vant.
»Wat doet desen ouden grise
Hier in mijns vaders lant?

Ghi voert een harnas louter,
Al waerdi eens conincs kint;
Ghi maecter mijn jonghe herte
Met sienden oghen blint;
Ghi sout tsoheime bliven
Ende houden uw ghemac."
Met enen hupschen ghelude
Die oude loech ende sprac:

»Soude ic tsoheime bliven

Digitized by Google

Ende houden mijn ghemac?
Van striden ende van vechten
Daer is mi af ghesacht,
Van striden ende van vechten
Al op mijn henenvaert;
Dat segghic u wel, jonghen helt,
Daer wert af grijs mijn baert."

»Den baert sal ic u afrucken
Ende daertoe sere slaen,
So dat u dat rode bloet
Over uw wanghen sal gaen;
Uw harnas ende uwen schilt
Moet ghi mi ghevende sijn,
Ende bliven mijn ghevanghen,
Behoet God dat leven mijn."

»Mijn harnas ende schilt
Daer heb ic mi met gheneert,
Ic en was noit mijn daghen
Van enen man verveert."
Si lieten daer haer woorden,
Si ghinghen met swaerden slaen,
Ende wat si daer bedreven,
Dat suldi wel verstaen.

Die jonghe brocht den ouden
Een also swaren slach,
Mer dat hi van al sijn daghen
Nie so seer vervaert en was;
Sijn paert dat spranc te rugghe
Wel twintich vademen wijt:
»Den slach, die ghi daer sloeghet,
Heeft u gheleert een wijf!"

»Soude ic van vrouwen leren,
Dat waer mi grote schande:
Ic heb noch ridders ende heren
Binnen mijns vaders lande,
Ic heb noch ridders ende cnechten
Al in mijns vaders hof;

Digitized by Google

Wes ic niet gheleert en hebbe;
Daer over lere ic noch."

Het quam so dat den ouden
Liet sinken sinen schilt,
So dat hi den jonghen Hillebrant
Sijn swaert al onderghinc;
Hi nam hem in sijn middele,
Al daer hi smaelste was,
Hi worp hem neder te rugghe
Al in dat groene gras.

»So wie hem selven aen den ketel wrijft,
Hi heeft gaerne van den roet:
So hebt ghi ghedaen, ghi jonghe helt!
Hier teghen uwen wederspoet,
Spreect nu uw biechte,
Uw biechtvader wil ic sijn,
Dats, sidi van den wolven,
Ghenesen moocht ghi sijn."

»Wolven dat sijn wolven,
Si lopen door dat wout:
Ic ben een jonghen deghen
Gheboren uut Grieken stout;
Mijn moeder hiet vrou Goedele,
Een hertoghinne fijn,
Ende den ouden Hillebrant
Dat is die vader mijn."

»Hiet uw moeder vrou Goedele,
Een hertoghinne fijn,
Was Hillebrant dijn vader,
So bistu die sone mijn."
Hi schoot op sinen helme,
Hi custe hem aen sinen mont:
»Nu danc ic God den here,
Dat ic u sie ghesont."

»Och vader, lieve vader!
Die wonden, die ic heb gheslaghen,
Wil ic al mijn leven lanc
In mijnder herten draghen."

Digitized by Google

— »Nu swighet, sone, stille!
Der wonden weet ic wel raet;
Wi willen van hier scheiden:
God sterc ons op die vaert!

Nu nemet mi ghevanghen
Als men enen ghevanghen doet;
Vraghen u dan die lieden,
Wat man dat ghi daer voert,
So suldi hen dan segghen:
Tis een die quaetste man,
Die oit op deser werelt
Van moeder lijf ghewan."

Het viel op enen Saterdach
Omtrent der vespertijt,
Dat die jonghe Hillebrant
Die groene gaerde op reet,
Hi voerde op sinen helme
Van goude een cranselijn,
Ende neven siner siden
Den liefsten vader sijn.

Hi voerde hem ghevanghen
Al sonder arghelist,
Hi sette hem bi sijnder moeder
Boven haer aen haren disch.
»Sone, wel lieve sone!
Dat gheeft mi al te vri,
Waer om ghi desen ghevanghen
Hier settet boven mi?"

»Moeder," seide hi, »moeder!
Die waerheit sal ic u saghen:
Aen gheender groender heiden
Had hi mi bi nae verslaghen;
Het is Hillebrant die oude,
Die liefste vader mijn:
Nu neemt hem in uwen armen,
Ende heet hem willecom sijn!"

Si nam hem in haren armen,

Digitized by Google

Si custe hem aen sinen mont:
»Nu danke ic God den here,
Dat ic u sie ghesont.
Wi willen van hier scheiden
Ende varen in ons lant;
Te Barnen binnen der steden
Daer sijn wi wel becant."

GEESTELIJKE LIEDEREN.

Stabat Mater.

Die moeder stont vol van rouwen,
Weenende onder tcruis met rouwen
Daer haer lieve sone aen hinc,
Wiens siele suchtende ende bevende,
Seer bedruct in swaerheid levende
Metten sweerde des rouwen doerghinc.

O hoe droeve ende hoe onblyde
Was die suetste ghebenendide
Moeder van den eenighen sone,
Die welke weenede ende rouwede,
Die weerde moeder als si aenschouwede
Sijn pine swaer ende onghewoene!

Wie es die mensche hi en dede claghe,
Als hy Cristus moeder aensaghe
In sulken swaren druck sijnde?
Wie en soude niet weenen moeghen
Sulck moeder siende in sulken doeghen,
Soe droevich als men haer kijnt soe pijnde?

Om sijns volcs sondeghe ghewenten
Siende[ne] also tormenten
Ende den gheeselen soe onderdaen,
Sy sach haer kint seer ghenoest
Ontfermelijc sterven ende onghetroest
Met saechter sielen deerlijc uutgaen.

Eya moeder, fonteyne der minnen,
Doet my dien druc bevoelen binnen,

Digitized by Google

Dat ic met di doch weenen mach,
Doet dat mijn herte berne seere
Inder minnen Cristi onsen here,
Dat hem believe mijn bejach!

Heileghe moeder, doet dat lyden
Ende sijn wonden tot allen tyden
In mijn herte vaste ende vry.
Doet dat sijn passie ende wonden,
Sijn smadeghe crucinghe om onse sonden
Deelachtig met my sondare sy.

In my vesticht dijn lyden alteenen,
Doet my die crucinghe dijns soens beweenen,
Die ben in dese alleynde geduerlijc;
Doet my waerlijc met di beclaghen
Die crucinghe seer swaer om verdragen
Ende met begheerten beweenen truerlijc.

Doet my met di ondert cruce staen,
Met di ghesellende gherende te gaen,
Ende met begherten in my gheplant.
Desen druc maect my ghemeyne,
En laet in my niet wesen cleyne
Die begherten uus lydens onderstant.

O maghet der maechden boven al!
En sijt my niet wreet in mijn misval,
Doet my met di weenen ghenadelijc!
Doet my draghen Cristus doot,
Sijn passie ende lyden groot,
Ende dencken om sijn wonden ghestadelijc!

O maghet soet, maghet goedertieren,
Maria, sachtmoedich in alle manieren,
Aenhooret roepen des dienaers dijn!
Maect die wonden met my ghewont
Ende tcruice te draghen in alre stont
Ter liefden van den sone dijn.

Ontsteect my vierichlijc in desen,
Bi dy, o maghet, beschermt te wesen
Inden daghe sijns oerdeels wreet;

Digitized by Google

Doet dattet cruce behoede my,
Ende Cristus doot bi my sy;
Ende met gracien maect my ghecleet!

Met Cristo doet my verscheyden,
Ende gheeft my te comen nae dit beleyden
Te lidene der victorien!
Wanneer dlichaem sal laten dleven,
Doet dat die siele dan sy ghegheven
Ten paradyse der glorien.

Dies est Laetitiae.

Het is een dach van vrolicheden
In des conincs hove,
Want daer heeft gewonnen heden
Een maecht van groten love
Een kynt gemaect al wonderlijc
Ende altemael geruchtelijc
Nae zijnre menschelicheden.
Dat dair is onuutsprekelijc
Ende dair toe onbegripelijc
Na zijnre godlicheden.

Die moeder is dochter wonderlijc
Dies zoens, hij is hoor vader.
Waer hoord yeman des ghelijcs?
Hy is God ende mensch to gader;
Hy is knecht ende daertoe heer,
Hy is overal, dats meer,
Onbegripelic te vynden;
Hy is teghenwoordich ende veer,
Tis groot wonder ende meer,
Ten can gheen mensch verzinnen.

Doe voortquam die Godes zoen
Vander maget pure,
Ghelijc der lelyen bloeme schoon
Verwondert der natuere,
Dat die jonghe maghet wan
[Dat] was eer ye dinc began,
Mensch na zijn behagen,

Digitized by Google

Dat die borsten der reynicheit
Gaven melck der kyntscklijcheit
Den ouden van daghen.

Ghelijc dat niet en quetst dat glas,
Daer die sonne schiint dore,
Ghelovet dat sy maghet was
Na der dracht als vore.
Die moeder is gebenedijt,
Door wies besloten lichaem lijt
Die Gods zone geboren;
Die borsten oec wel heylich waren,
Die God in sine jonghe jaren
Te zugen hadde vercoren.

In den duuster wan die maecht
Der zonnen verlichter;
Die prins wert inden stal gelaecht,
Alder werelt stichter;
Men bant hem mit een wieghe bant,
Die de sterren maecte mitter hant,
Doe hy den hemel wrachte;
Hy weende als een kindekijn mede,
Die donren inden wolken dede,
Doe hy opvoer mit crachte.

God den harderkiin ontboot
Des nachts al by hooren beesten
By den engel blyscap groot
Al vandes conincx feesten,
Dat gewonnen had een maecht,
In eenre krebbe was hy gelaecht,
In doekelkijn gewonden;
Hy is alder werelt heer,
Van gedaente scoenre meer
Dan ye mensche was vonden.

Doe men al die werelt bescreef,
Doe ghinc die maecht met kynde;
Te Bethleem dair sy doe bleef
Ende wan dat kynt dair ynne,
Die ons moet scriven in dat hof,

Digitized by Google

Dair die enghelen singhen lof
  Van zijnre waerdicheden:
Heer God van hemelrijc,
Gheeft ons allen op aertrijc
  Van goeden willen vrede!
Amen.

Kerstlied.

Ons ghenaket die avontstar,
Die ons verlichtet also claer:
Wel was haer doe.
Susa ninna susa noe,
Jesus minne sprac Marien toe.

Dat huus dat hadde so menich gat,
Daer Cristus in gheboren was:
Wel was haer doe.
Susa ninna susa noe,
Jesus minne sprac Marien toe.

Si sette dat kint op haren schoot,
Si cussedet voor sijn mondekijn root;
Het was so soet.
Susa ninna susa noe,
Jesus minne sprac Marien toe.

Si sette dat kint op hare cnien,
Si sprac: »Groot eer moet u gheschien!"
Wel was haer doe.
Susa ninna susa noe,
Jesus minne sprac Marien toe.

Si sette dat kint op haren aerm,
Mit groter vrouden sach sijt aen;
Het was so soet.
Susa ninna susa noe,
Jesus minne sprac Marien toe.

Die moeder makede den kinde een bat,
Hoe lieflic dattet daer inne sat!
Wel was haer doe.
Susa ninna susa noe,
Jesus minne sprac Marien toe.

Digitized by Google

Dat kindekijn pleterde mitter hant,
Dattet water uten becken spranc:
Wel was haer doe.
Susa ninna susa noe,
Jesus minne sprac Marien toe.

Die os ende ooc dat eselkijn
Die aenbeden dat soete kindekijn:
Wel was haer doe.
Susa ninna susa noe,
Jesus minne sprac Marien toe.

Marialied.

God groet u coninghinne,
Maria soet gheluit,
Ghi sijt een vat vol minnen,
Altoos ghebenedijt!
O weerde bruut der weelden,
U lof is ewich lanc,
Fonteine des ewighen levens,
Schenket ons der minnen dranc!

God groet u, alreclaerste,
Die ic aenschouwen mach!
Maria onse bewaerster
Si is een ewich dach
Vol schoonheit sonder verdrieten,
Vol alre doochden groot:
Och mocht ic haer ghenieten,
Die edele rose root!

God groet u, merghensterren,
O spieghel sonder smit,
Schoonheit sonder meren,
O lelie onbesmit,
Maria edele sonne,
Ic mach u gheven prijs,
Ghi sijt een suver bloeme,
Een rose des paradijs!

God groet u, suver maghet,
O peerle der joncfrouwen schoon!

Digitized by Google

Ghi schijnt ghelijc der sonnen
Al in des hemels troon;
Daer is si uutvercoren
Een spieghel al volmaect,
Als een vercierde rose,
Och moeder ende maecht!

God groet u, suver maghet,
O soete medecijn,
Och dach die ewich daghet,
Hoe gheerne waer ic dijn!
En wilt mi niet vergheten,
Wel edel honichroot,
Als mi mijn herte sal breken
Al in der uren mijns doods.

Het hemelsch vaderland.

Och waer ic in mijns vader lant,
So en durfte ic niet meer truren!
Den enghen wech heb ic bestaen,
Hi wort mi dicwijl sure.

Den enghen wech den moet ic gaen
Ende ic moet immer sterven.
Ghenoechte, solaes ende alle vroude
Die moet ic leren derven.

Ic heb so langhe ghenoechte ghesocht
In minnen der creaturen:
Dat heb ic also duur becocht,
Haer vroude en mach niet duren.

Si moeten al ghelaten sijn
Mit herten ende ooc mit sinnen,
So blivestu vri ende onghevaen
Van hare valscher minnen.

O lieflic leet, een heimelic troost,
Ic wil mi tot u voeghen
Ende minnen onbecant te sijn:
In di is mijn vernoeghen.

Och enich een ende anders gheen;

Digitized by Google

Wanneer wildi mi troosten?
Ic doghe so menich hertenwee,
Och woudi mi verlosen!

Och edele siele, verweende bruut,
Laet staen u weenlike truren!
Den ewighen troost is u belooft,
Hi comt in corter uren.

Och herte vri, hoe wel is di!
Condijt te rechte besinnen,
Lief ende leit ghetroost te sijn
Ende God alleen te minnen.

Der minnen quael is wee ende wael:
Och mocht ic hem beschouwen,
Ic worde ghesont in corter stont,
In hem is mijn vertrouwen.

Jerusalem, mijns vader lant,
Nae di verlanghet mi sere!
Hier is so menighe bitterheit;
Dat doet mi dijns begheren.

Daer is so groten loon bereit
Nae desen corten arbeit.
Een blide ghesicht, een claer aenschijn,
Wat mach den salighen soeter sijn?

Die borghers sijn so seer verblijt
Van buten ende ooc van binnen:
Si drinken uter minnen vloet,
Si moghen wel vrolic singhen.

Si loven alle soetelic,
Ten is niet uut te spreken;
Haer bliscap is so menichfout,
Den rouwe is al vergheten.

Digitized by Google

DRAMATISCHE POEZIE.

D[r]. Jonckbloet, Gesch. der Mnd. Dichtk. IIIu. 506—569.
Hoffmann von Fallersleben, Horae Belgicae. P. VI.

Terwijl de middeneeuwsche letterkunde over het algemeen arm aan dramatische voortbrengselen is, maakt hierop de Middelnederlandsche eene gunstige uitzondering. Het geestelijk drama dat aanvankelijk in de kerken werd gespeeld, en de oorsprong van het tooneel in de middeneeuwen is geweest, is ten onzent slechts door een enkel mysteriespel vertegenwoordigd, terwijl van de wereldsche tien zijn tot ons gekomen, waarvan drie *abele spelen* of ernstige stukken, een *zinnespel* in den trant der latere rederijkers: *Van den winter ende van den somer*, en zes *sotternien*, die na de ernstige stukken werden opgevoerd.

De drie abele spelen zijn kennelijk van denzelfden dichter en in het begin der XIV[e] eeuw geschreven, en toonen in vergelijking met de zwakke proeven in Frankrijk uit dat tijdperk eene veel grootere kunstwaarde, terwijl ook de sotternien tintelen van een levendigen volkshumor, een frischheid van kleuren, waarmede tooneelen uit de lagere volksklasse ons worden geschetst.

EEN ABEL SPEL VAN ESMOREIT SCONINCS SONE VAN CECILIEN.

Horae Belgicae. P. VI. p. 3—39.

God die van der maghet was geboren,
Omdat hi niet en woude laten verloren
Dat hi met sinen handen hadde ghemaect,
So woude hi al moedernaect
Die doot sterven in rechter trouwen.
Nu biddic u, heren ende vrouwen,
Dat ghi wilt swighen ende horen.
Het was een coninc hier te voren,
In Cecilien was hi gheseten,
(Verstaet, so moghedi wonder weten,)
Ende ghecreech een kint bi sijn wijf;
Maer bi hem hielt hi enen keitijf,
Sijns broeder sone, hiet Robbrecht,
Die dat conincrike na recht
Altemale soude hebben verworven,
Haddie coninc sonder oor ghestorven.

Digitized by Google

Maer nu wert daer een cnecht gheboren,
Dies Robbrecht hadde groten toren
Ende int herte groten nijt.
Nu seldi hier sien in corter tijt
Wat dat den jonghelinc gheschiet,
Ende hoe hi ghebracht was in swaer verdriet,
Ende enen Sarrasijn es vercocht,
Ende in groten ellende brocht,
Ende ooc die moeder diene droech,
Dat si daer na noit en loech
In twintich jaren, daer si lach
Ende noit sonne noch mane en sach:
Dat beriet her Robbrecht al.
Nu swijcht ende merct hoet beghinnen sal.

Robbrecht.

Ay mi! ay mi der leider gheboort,
Die hier nu es comen voort
Van Esmoreit den neve mijn.
Ic waende wel coninc hebben ghesijn,
Als mijn oom hadde ghelaten tlijf.
Nu heeft hi al bi sijn wijf
Een kint ghecreghen, die oude viliaert.
O Cecilien, edel bogaert,
Edel foreest, edel rijc,
Ic moet bliven ewelijc,
Edel foreest, van di bastaert:
Dies mijn herte also beswaert,
Dat mi inbringhen sal de doot;
Maer bi den Here die mi gheboot,
Ic sal daer omme pinen nacht ende dach,
Hoe ic dat wicht verderven mach;
Ic saelt versmoren oft verdrenken:
Daer sal ic nacht ende dach om denken,
Al soudic daer omme liden pijn.
Ic sal noch selve de coninc sijn
Van Cecilien den hoghen lande.
Ic sal ooc pinen om haer scande,
Der coninghinne, mijns ooms wijf,
Dat hi nemmermeer sijn lijf

Digitized by Google

Met haer en sal delen die wigant.
Aldus so sal mi bliven tlant,
Mach ic volbringhen dese dinc.

—

Meester.

Waer sidi, hoghe gheboren coninc
Van Damast, gheweldich heer?
Mijn herte es mi van rouwen seer
Van saken die ic hebbe ghesien.

De coninc.

Platus meester, wat sal gheschien,
Daer ghi aldus om tachter sijt?

Meester.

Her coninc, te nacht te mettentijt
Was ic daer buten op dat velt.
Daer sach ic die lucht also ghestelt
Ende die planeten ant firmament,
Dat in kerstenrijc een kint
Gheboren es van hogher weerde,
Dat u sal doden metten sweerde,
Her coninc here, ende nemen tlijf,
Ende uw dochter sal sijn sijn wijf,
Ende kerstenheit sal si ontfaen.

De coninc.

Meester, nu doet mi verstaen,
Wanneer so was dat kint gheboren?

Meester.

Te nacht, her coninc, als ghi mocht horen;
So wert gheboren dat jonghelinc.
Sijn vader es een hoghe coninc
Van Cecilien in kerstenlant.

De coninc.

Meester, nu so doet mi becant,
Selen dese saken moeten sijn?

Digitized by Google

Meester.

Jaes, her coninc, bi Apolijn!
Ofte en doe cracht van groter hoeden.
Maer wildi werken na den vroeden,
Ic sal u enen raet visieren,
Hoe ende in wat manieren
Dat ghi selt bliven in uwen staet;
Want enen goeden scarpen raet
Waer hier goet toe gheordeneert.

De coninc.

Ay, nu so ben ic ghescoffeert!
Van der saken die ghi mi telt
Es mijn herte also ontstelt,
Dat ic mi niet gheraden en can;
Maer ghi sijt so wisen man,
Platus meester, lieve vrient,
Ende hebdi mi langhe met trouwen ghedient;
Ende meneghen wisen raet ghegheven,
Dat ic in eren altoos ben bleven:
Nu biddic u, meester ghetrouwe ende goet,
Dat ghi al metter spoet
Wilt hulpen vinden enen raet,
So dat ic blive in minen staet
Ende van den jonghelinc onghequelt,
Daer ghi mi dus vele af telt,
Dat ic sijns mach wesen vri.

Meester.

Her coninc here, so hoort na mi,
Edel baroen, edel wigant:
Ghi selt mi gheven altehant
Enen scat met mi te vuren,
Ende ic sal in corter uren
Daerwaert riden onghespaert;
Den jonghelinc van hogher aert
Sal ic ghecrighen met miere const.
Ic bidde Mamette om sine onst,
Dat icken ghewinnen moet met eren;
Want nemmermeer en menic te keren,

Digitized by Google

Ic salne u bringhen in uwer ghewout.
Daer omme seldi mi silver ende gout,
Her coninc, gheven in miere ghewelt.
Ic salne stelen of copen om ghelt
Ofte ghecrighen met enegher list:
Aldus hebbic den raet gheghist.
Dan sal hi u vri eighen sijn,
Hi sal werden een goed payijn,
Na onser wet selen wine leren:
Aldus so seldi bliven in eren.
Hi sal wenen dat ghi sijn vader sijt
Nu lichtelijc. Hets meer dan tijt,
Ic wil gaen varen metter spoet.

De coninc.

Platus meester, desen raet es goet.
Gaet henen ende haest u metter vaert,
Ic wille dat ghi niet en spaert.
Nemt scats ghenoech in uwer ghewelt
Metter ghischen ongetelt,
Ende brinct mi den jonghelinc:
Dies biddic u boven alle dinc,
Ende en spaert daer ane ghenen cost;
Want ic hebbe so groten lost,
Dat ic den jonghelinc soude bescouwen.

Meester.

Her coninc here, in rechter trouwen!
Ic sal daer omme pinen dach ende nacht.

—

Robbrecht.

Entrouwen! ic hebbe so langhe ghewacht,
Dat ic ghecreghen hebbe mijn begheert.
Dese jonghelinc die es so weert
Met minen oom den ouden grisen
Ende metter moeder, dien so prisen,
Dat si nie sconer kint en saghen:
Dese bliscap sal ic hen verjaghen,
Want het gheeft miere herten pijn.

Vermalendijt moestu sijn
Ende die u ooc ter werelt bracht!
Want ic nie sint, dach noch nacht,
Bliscap int herte en conde ghewinnen.
Al souden si beide daer omme ontsinnen,
Dijn lijf dat heefstu nu verloren:
Ic sal di in enen put versmoren
Ofte sterven doen een ergher doot.

Meester.

O vrient, dat ware jammer groot:
Het dunct mi sijn so scone kint.
Ghi sijt emmer te male ontsint,
Dat ghi wilt doden dese jonghe gheboort;
Maer ghi sijt daer op ghestoort,
Dat horic wel ane uw ghelaet.
Ic bidde u, vertrect mi uwen staet,
Waer omme sidi daer op so gram?

Robbrecht.

Vrient, doen hi ter werelt quam
Ende van siere moeder wert gheboren,
Quam mi in minen slape te voren,
Dat hi mi nemen soude mijn leven:
Dies ben ic in sorghen bleven,
Dat ic noit sint en conste gheduren,
Ende ic hebbe ghewacht van uren turen,
Ende hebben ghestolen der moeder sijn.
Ic meine dat ic nu sinen fijn
Doen sal, eer hi mi ontgaet.

Meester.

Vrient, ic sal u beteren raet
Gheven, wildi na mi horen.
Secht mi: wanen es hi gheboren?
Dies biddic u door Apolijn.
Hi mochte van selker gheboorten sijn,
Ic salne copen altehande,
Ende voerene met mi uten lande
In heidenesse, des sijt wijs,

Digitized by Google

In ene stat, heet Balderijs,
Die door Torkien es gheleghen.

Robbrecht.

Vrient, wildi den jonghen deghen
Copen, ic sal u segghen dan,
Wiene droech, ende wiene wan
Sal ic u segghen altegader:
Die coninc van Cecilien es sijn vader,
Een wigant hoghe gheboren,
Ende sijn moeder, als ghi moget horen,
Es conincs dochter van Hongherien.

Meester.

Vrient, es hi van dier paertien,
So es die jonghelinc mijn gherief,
Ic salne copen, eest u lief.
Nu sprect op, hoe gheefdine mi?

Robbrecht.

Vrient, dies moochdi wesen vri,
Om dusent pont van goude ghetelt.

Meester.

Hout, vrient, daer es ghelt,
Ende gheeft mi den jonghelinc;
Maer berecht mi ene dinc:
Hoe es sijn name, doet mi becant.

Robbrecht.

Esmoreit heet die jonghe wigant,
Also es die name sijn.

Meester.

So sal hi ewelijc payijn
Bliven, dies moochdi wesen vroet;
Mamet die mi bewaren moet,
Ende ic vare wech met minen gast.

—

Robbrecht.

Entrouwen! nu es mijn herte ontlast

Digitized by Google

Van dies ic stont in groter sorghen;
Want ewelijc blijft hi verborgen
In heidenesse, dies ben ic wijs;]
Want die stede van Balderijs
Leghet door Torkien in verren lande.
God die moet hem gheven scande!
Hoe sere hadde hi mi ontstelt!
Nu willic gaen ende doen dit ghelt
Heimelic in miere ghewout,
Want het es al edel gout.
Al en bleve mi nemmermeer
Tlantscap, nochtan waric een heer
Met desen ghelde, dat ic hebbe ontfaen.
Ic hebt na minen wille wel ghedaen,
Want ooc sal mi nu bliven tlant.

Meester.

Waer sidi, hoghe gheboorne wigant,
Van Damast gheweldich coninc?
Nu comt ende siet den jonghelinc,
Die gheboren es van edelen bloede.

De coninc.

Nie en was mi so wel te moede
Alst es van desen hoghen prosint.
Ic salne ophouden voor mijn kint;
Miere dochter sal icken bevelen.

Meester.

Wattan! her coninc, ghi selt helen
Voor uwe dochter algader,
Wie sijn moeder es ende sijn vader:
Dat en seldi haer vertrecken niet,
Want u mochte daer af verdriet
Comen hier namaels over lanc;
Want vrouwen sijn van herten wanc.
Seidi hare sijn hoghe gheslachte,
Ende dan Venus in haer wrachte,
Ende worde minnende den jonghen man,

So mochte si hem segghen dan,
Hoe dat hi ware comen hier;
Want, her coninc, der minnen vier
Mochte in uwer dochter openbaren,
Als hi ware comen te sinen jaren.
Daer omme en secht haer ghene dinc
Dan dat hi es een vondelinc;
Te min so salder haer gheligghen an.

De coninc.

Platus, Platus, bi Tervogan!
Het dunct mi goet dat ghi mi secht.
Laet ons dit ewelijc ghedect
Sijn, dese sake voor die dochter mijn,
So machics in vreden sijn. —
Waer sidi, dochter Damiet?
Comt tot mi onghelet,
Ic moet u spreken, bi Mahoen!

Damiet.

Vader, dat willic gherne doen.
Nu secht mi, wats uw ghebot?

De coninc.

Damiet, bi minen God!
Anesiet hier desen roden mont,
Desen jonghelinc, dit es een vont;
Mamet heeften mi verleent.
Ic hoorden daer hi hadde gheweent;
Daer ic in die bogaert wandelen ghinc,
Daer vant ic desen jonghelinc
Onder enen cederenboom.
Damiet, nu nemes goom,
Ende houten op als uwen broeder:
Ghi moet sijn suster ende moeder.
Esmoreit heet dese jonghen man.

Damiet.

Vader here, bi Tervogan!
Noit en sach ic sconer kint.

Digitized by Google

Heeften ons Mamet ghesint;
Dies willic hem danken ende Apolijn:
Ic wil gherne suster ende moeder sijn.
O uutvercoren jonghe figure!
Du best die scoonste creature,
Die ic met oghen nie ghesach.
Met rechten ic Mamet danken mach,
Dat ic sal hebben enen broeder:
Ic wil gherne sijn suster ende moeder.
O Esmoreit, wel scone jonghelinc,
Hoe sere verwondert mi dese dinc,
Dat ghi waert vonden sonder hoede;
Want ghi dunct mi van edelen bloede
Biden ghewaden, die ghi hebt an.
Nu comt met mi, wel scone man,
Ic sal u als minen broeder doen.

—

De kersten coninc.

Waer sidi, Robbrecht, neve coen?
Comt tot mi, ic moet u spreken.
Mi dunct dat mi mijn herte sal breken
Van groten rouwe die mi gaet an.

Robbrecht

Ay oom, hoghe gheboren man,
Waer bi sidi aldus ontstelt?

De k. coninc.

Van rouwen ben ic also ghequelt,
Ic duchte dat mi mijn herte sal scoren.
Mijn scone kint hebbic verloren,
Esmoreit den sone mijn!
Ay, ic en mochte niet droever sijn!
Al haddic verloren in dier ghelijc
Mijn goet ende ooc mijn conincrijc,
Daer omme en woudic droeven twint,
Haddic behouden mijn scone kint.
Ay mi! ay mi! den bitteren rouwe
Die ic nu lide ende ooc mijn vrouwe!

Digitized by Google

Ic duchte het sal mi costen tlijf,
Ochte mijn vrouwe dat edel wijf,
Si heeften rouwe int herte so groot.
Mi dunct, ic ware mi liever doot
Dan ic soude liden dit torment.

Robbrecht.

Ay! edel oom, wide bekent,
Nu en wilt u aldus niet mesbaren!
Ic weet wel hoe daer es ghevaren:
Al drijft mijn moeje den rouwe so groot,
Sine heeft daer af ghene noot,
Dat weet ic te voren wel.
Haer herte dat es tuwaert fel,
Om dat ghi out sijt van daghen:
Ic hebt haer dic wel horen claghen,
Dat si van mi niet en wist.
Ic duchte, si u noch met hare list,
Her coninc oom, sal nemen tleven;
Si sal u seker noch verghevèn,
Dat weet ic te voren wale.
Ic hebbe so menichwerf haer tale
Ghehoort in heimeliker stont,
Nochtan en ghewoechs nie mijn mont
Meer dan nu te deser ure.
Ic weet wel, si heeft die creature
Selve ter doot ghebrocht;
Want si u noit wel en mocht,
Om dat ghi hebt enen grauwen baert.
Si es op ene ander vaert,
Si mint seker enen jonghen man.

De k. coninc.

Bi den vader die mi ghewan!
Robbrecht neve, wistic dat,
Haer en soude ghehulpen bede no scat,
Ic en soutse doden, dat felle wijf!

Robbrecht.

Oom, daer settic vore mijn lijf,

Digitized by Google

Dat ic u segghe, en eest niet waer.
Ic hebt gheweten over menich jaer,
Dat si u niet en es van herten vrient.

De k. coninc.

O wi! ende waer hebbic dies verdient?
Met rechte ic dat wel claghen mach.
Mi dochte dat ic enen inghel sach,
Als ic anesach haer edel lijf,
Ende es so wreet dat felle wijf?
Seker, neve, dat wondert mi.
Nu gaet henen ende haeltse mi,
Ic moetse emmer spreken horen.

—

Robbrecht.

Waer sidi, vrouwe hoghe gheboren?
Comt toten coninc minen oom.
Och edel vrouwe, nemt sijns goom,
Want hi staet al buten kere.

De vrouwe.

Ay her coninc, edel here!
Wie sal ons nu hulpen claghen
Den bitteren rouwe die wi draghen,
Dat wi hebben verloren ons kint?

De k. coninc.

Swijch, van Gode so moeti sijn gheschint,
Felle pute, quade vrouwe!
Al den druc ende den rouwe
Dat hebdi mi altemale ghedaen,
Dat sal u te quade vergaen;
Want ict algader hebbe vernomen
Hoe die saken toe sijn comen:
Ghi hebt die moort allene ghewracht,
Mijn scone kint hebdi versmacht:
Dat sal u seker costen tlijf.
Ghi sijt wel dat quaetste wijf,
Die nie ter werelt lijf ontfinc.

Digitized by Google

De vrouwe.

Och edel here, edel coninc!
Hoe soudic dat vinden in mijn herte,
Dat ic hem doen soude eneghe smerte,
Die ic te miere herten droech?

De k. coninc.

Swijch, quade vrouwe! hets ghenoech
Ghesproken, ic en wils nemmeer horen;
Ic sal u in enen put versmoren.
Robbrecht, leitse mi ghevaen!

De vrouwe.

God, die hem ane ene cruce liet slaen,
Die so moet mi nu verdinghen
Ende te miere onscout bringhen,
Want ic hier af niet en weet.

Robbrecht.

Seker, vrouwe, hets mi leet.

De vrouwe.

Ay God! ontfermt u dit swaer torment,
Daer ic in ben, want ic hebbe mijn kint
Verloren ende men tijcht mi ane die daet.
Ay gheweldich God, daer al an staet!
Ghi waert sonder verdienste ende sonder scout
Vaste ghenaghelt ane een hout,
Ootmoedich God, met naghelen dri,
Ontfermhertich God, nu biddic di,
Dat die waerheit noch werde vernomen,
Ende ic te miere onscout moet comen:
Dies biddic u, hemelsche coninghinne!
Ay! sal ic nu in minen sinne
Bliven, dat sal wonder sijn.
Ay God! wie heeft sijn venijn
Aldus swaerlike op mi ghescoten?
Ay God! uut u so comt ghevloten
Alle recht ende alle waerheit:

Digitized by Google

Nu helpt mi noch te minen bescheit,
Dat ic ontsculdich moet vonden sijn.

De jonghelinc

O Tervogan ende Apolijn!
Hoe mach mijn suster, dat edel wijf,
Ghehebben also reine lijf,
Dat si ghenen man en mint,
Noch in heidenesse neghenen en kint
Dien si woude hebben tenen man!
Bi minen god Tervogan!
Si heeft emmer een edel nature,
Ofte si mint ene creature
Heimelike, daer ic niet af en weet;
Want si en es emmer niet bereet
Tot eneghen man die nu leeft.
Ic waent haer Mamet al ingheeft,
Dat si heeft so edele aert.
Dit es miere liever suster bogaert,
Hier plecht haer wandelinghe te sijn.
Bi minen god Apolijn!
Ic wilder mi ooc in vermeiden gaen,
Want die vaec comt mi aen;
Ic wil hier slapen ende nemen rast.

De jonghe vrouwe Damiet.

Ay mi! ay mi! hoe groten last
Draghic al stille int herte binnen!
Ic ben bevaen met sterker minnen,
Die ic heimelijc in mijn herte draghe.
O Apolijn! ic u dat claghe,
Dat mijn herte enen man so mint,
Nochtan dat sijs niet en kint
Sijn gheboorte noch sijn gheslacht;
Maer het doet der minnen cracht,
Si heeft mi vast in haren bant.
Ay! doene mijn vader vant
Ende bracht mi den jonghelinc,

Digitized by Google

Hi gaffen mi als vondelinc,
Dat ic soude sijn suster ende moeder.
Hi waent dat hi es mijn broeder,
Maer hi en bestaet mi twint;
Nochtan hebbickene ghemint
Boven allen creaturen;
Want hi es edel van naturen
Ende ooc van enen hoghen moede,
Hi es coenlijc van edelen bloede;
Al was hi te vondelinghe gheleit,
Mijn herte mi van binnen seit,
Dat hi es hoghe gheboren.
Esmoreit uutvercoren,
Edel ende vroom, scone wigant,
Doen u mijn lieve vader vant,
Dies es leden bi ghetale
Achtien jaer, dat weet ic wale,
Hebdi gheweest mijn minnekijn.
O uutvercoren deghen fijn,
Ewelijc blivic in dit verdriet;
Want ic en wils u ghewaghen niet:
Dadict, mijn vader name mi tlijf.

De jonghelinc.

O uutvercoren edel wijf,
Ende ben ic dan een vondelinc?
Ic waende mijn here de coninc,
Edel wijf, hadde ghesijn mijn vader,
Ende ghi mijn suster, dat waendic algader,
Ende beide gheweest van enen bloede.
Ay! mi es nu also we te moede:
Bi minen gode Tervogan!
Ic ben wel die droefste man,
Die nie ter werelt lijf ontfinc.
Ay mi! ben ic dan een vondelinc,
Op erde nie droever man en waert.
Ic waende sijn van hogher aert,
Maer mi dunct ic ben een vont.
Nu biddic u, edel rode mont,
Dat ghi mi algader secht

Digitized by Google

Van inde toorde ende al ontdect
Hoe dat mi uw vader vant.

De jonghe vrouwe Damiet.

O Esmoreit, wel scone wigant,
Nu ben ic wel also droeve als ghi.
Ic en wist niet dat ghi mi waert so bi,
Doen ic sprac die droeve tale.
O edel wigant, nu nemet wale:
Het quam mi uut groter minnen vloet.

De jonghelinc.

O edel wijf, nu maect mi vroet,
Hoe die saken comen sijn.
Ic plach te segghen suster mijn,
Maer dat moetic nu verkeren,
Enen anderen sanc moetic nu leren,
Edel wijf, ende spreken u an
Ghelijc enen vremden man;
Nochtan so moetic ewelijc bliven
Uw vrient ende ghetrouwe boven allen wiven,
Die op der erden sijn gheboren.
Och edel wijf, nu laet mi horen
Ende secht mi waer ic vonden waert.

De jonghe joncfrou Damiet.

Och edel jonghelinc van hogher aert,
Na dien dat ghi hebt ghehoort,
So willict u vertrecken voort,
Waer dat u mijn vader vant:
In sinen bogaert, scone wigant,
Daer hi hem verwandelen ghinc.

De jonghelinc.

Och edel wijf, berecht mi ene dinc:
En hoordi daer na noit ghewaghen
Vrouwe oft joncfrou horen claghen,
Dat iemen een kint hadde verloren?

De jonghe joncfrou Damiet.

O edel jonghelinc uutvercoren
Daer af en hebbic niet ghehoort

Digitized by Google

De jonghelinc.

Ay! so ben ic van cleiner gheboort,
Dat duchtic, oft uut verren lande.
Mamet late mi noch die scande
Verwinnen, dat ic weten moet
Wie mi desen lachter doet,
Dat ic te vondelinghe was bracht.
Nu en willic nemmeer den enen nacht
Ten anderen verbeiden, ic en hebbe vernomen
Van wat gheslachte dat ic ben comen,
Ende wie dat mijn vader si.

De jonghe joncfrou Damiet.

O Esmoreit, nu blijft bi mi!
Ic bits u in die ere van allen vrouwen.
Storve mijn vader, ic soude u trouwen,
Edel wigant, tot enen man:
O Esmoreit, so moochdi dan
Sijn van Damast gheweldich here.

De jonghelinc.

O edel vrouwe, die onnere
En sal u nemmermeer ghescien;
Dien lachter moet verre van u vlien,
Dat ghi sout nemen enen vondelinc.
Uw vader es een hoghe coninc,
Ende daer toe sidi so scone,
Ghi moocht met rechten draghen crone
Voor elken man die nu leeft.
Mijn herte van groter scande beeft,
Dat ic aldus hebbe ghevaren.

De jonghe joncfrou Damiet.

O Esmoreit, laet uw mesbaren!
Dies biddic u, edel wigant.
Al waest dat u mijn vader vant,
Dan wert u nemmermeer verweten.
Met groten vrouden onghemeten
Selen wi leven, ic ende ghi.

Digitized by Google

De jonghelinc.

O edel wijf, dies moetic mi
Ewelijc van u beloven;
Maer nemmerme en willic hoven
Met enighen wive die nu leeft
Ofte die de werelt binnen heeft,
Ic en sal tierst, bi Tervogan!
Den vader kennen die mi wan,
Ende ooc die moeder die mi droech.
O rode mont, ic hebbe ghenoech
Hier ghelet, ic wille gaen varen.

De jonghe joncfrou Damiet.

O wi! nu mach ic wel mesbaren:
Ic blive allene in dit verdriet.
Vele spreken en dooch emmer niet,
Dat so hebbic ondervonden;
Vele spreken heeft in meneghen stonden
Dicwile beraden toren;
Bi vele spreken es die meneghe verloren.
Haddic gheswegben al stillekijn,
So haddic in vrouden moghen sijn
Bi Esmoreit al mijn leven,
Dien ic met spreken hebbe verdreven.
Met rechte mach ic roepen olas!
O wi! dat ic niet stom en was,
Doen ic sprac dit droeve woort.

De jonghelinc.

O edel wijf, nu willic voort.
Mamet beware uw reine lijf!
Nu biddic u, wel edel wijf,
Groet mi den coninc minen here;
Want ic en sal keren nemmermere,
Ic en hebbe vonden mijn gheslacht
Ende ooc den ghenen die mi bracht,
Daer ic te vondelinghe was gheleit.

De jonghe joncfrou Damiet.

O scone jonghelinc Esmoreit,

Digitized by Google

Nu biddic u door ootmoet,
Als ghi van uwer saken sijt vroet,
Dat ghi dan wederkeert tot mi.

De jonghelinc.

O scone joncfrouwe van herten vri,
Dan sal ic laten nemmermeer,
Ic en sal met enen corten keer,
Edel wijf, tot u comen,
Als ic die waerheit hebbe vernomen,
Bi minen god Tervogant!

De jonghe joncfrou Damiet.

O Esmoreit, nemet desen bant:
Hier in so waerdi ghewonden,
Esmoreit, doen ghi waert vonden:
Edel jonghelinc, dies ghelooft.
Ghi selten winden omtrent uw hooft
Ende voerten also openbaer
Op aventure, of iemen waer
Die u kennen mochte daer an,
Ende peinst om mi, wel scone man;
Want ic blive in groter sorghen.

De jonghelinc.

Mijn God, die niet en es verborghen,
Die moet nu mijn trooster sijn!
O Mamet ende Apolijn,
Mahoen ende Tervogan!
Dese scone wapen die hier staen an,
Mochten si toebehoren mi,
So waer ic int herte wel vri,
Dat ic ware van edelen bloede.
Mi es emmer also te moede,
Om dat ic lach daer in ghewonden,
Doen ic te vondelinghe was vonden,
Ic bender seker af gheboren:
Mijn herte seghet mi te voren,
Want ic daer in ghewonden lach.

Digitized by Google

Ic nemmeer vroude ghewinnen en mach,
Ic en hebbe vonden mijn gheslachte
Ende die mi ooc te vondelinghe brachte,
Ic souts hem danken, bi Apolijn!
Ay! mochtic noch vader ende moeder mijn
Scouwen, so waer mi therte verclaert,
Ende waren si dan van hogher aert,
So waer ic te male van sorghen vri.

Sine moeder.

O edel jonghelinc, nu comt tot mi
Ende sprect jeghen mi een woort,
Want ic hebbe u van verre ghehoort
Jammerlijc claghen uw verdriet.

De jonghelinc.

O scone vrouwe, wats u gheschiet,
Dat ghi aldus licht in dit prisoen?

Sine moeder.

O edel jonghelinc van herten coen,
Aldus moetic ligghen ghevaen,
Nochtan en hebbic niet mesdaen,
Want mi verraderie al doet.
O scone kint, nu maect mi vroet,
Hoe sidi comen in dit lant,
Ende wie gaf u dien bant?
Berecht mi dat, wel scone jonchere.

De jonghelinc.

Bi Mamet minen here!
Vrouwe, dan sal ic u weigheren niet.
Wi moghen mallic anderen ons verdriet
Claghen, want ghi sijt ghevaen,
Ende groot verdriet es mi ghedaen;
Want ic te vondelinghe was gheleit,
Ende desen bant in gherechter waerheit
Daer so lach ic in ghewonden,
Lieve vrouwe, doen ic was vonden,
Ende voeren aldus openbaer

Digitized by Google

Op aventure, oft iemen waer,
Die mi kennen mochte daer an.

Sine moeder.

Nu secht mi, wel scone man,
Wetti iet waer ghi vonden waert?

De jongheling.

O lieve vrouwe, in enen bogaert
Te Damast in ware dinc,
Daer so vant mi die coninc,
Die mi opghehouden heeft.

Sine moeder.

Ay God, die alle doochden gheeft,
Die moet sijn ghebenedijt!
Van herten ben ic nu verblijt,
Dat ic gheleeft hebbe den dach,
Dat ic mijn kint anescouwen mach.
Mijn herte mochte wel van vrouden breken:
Ic sie mijn kint ende ic hoort spreken,
Daer ic om lide dit swaer tormint.
Sijt willecome, wel lieve kint,
Esmoreit, ic ben uw moeder
Ende ghi mijn kint, dies sijt vroeder;
Want ic maecte metter hant,
Esmoreit, selve dien bant:
Daerin so haddic u ghewonden,
Esmoreit, doen ghi waert vonden
Ende ghi mi ghenomen waert.

De jongheline.

O lieve moeder, secht mi ter vaert,
Hoe heet die vader die mi wan?

Sine moeder.

Dates van Cecilien die hoghe man
Es uw vader, scone jonghelinc,
Ende van Hongherien die coninc
Es die lieve vader mijn:

Digitized by Google

Ghi en moocht niet hogher gheboren sijn
Int kerstenrijc verre noch bi.

De jonghelinc.

O lieve moeder, nu secht mi,
Waer omme lichdi aldus ghevaen?

Sine moeder.

O lieve kint, dat heeft ghedaen
Een verrader valsc ende quaet,
Die uwen vader gaf den raet,
Dat ic u selven hadde versmoort.

De jonghelinc.

O wi der jammerliker moort!
Die dat mijn vader den coninc riet
Bracht mi ooc in dit verdriet,
Dat ic te vondelinghe was gheleit.
Ay! ende of ic die waerheit
Wiste, wie dat hadde ghedaen,
Die doot soude hi daer omme ontfaen,
Bi minen god Apolijn!
Ay lieve moeder mijn!
Nu en willic langher beiden niet,
Ic wil u corten dit verdriet;
Aen minen vader den hoghen baroen,
Dat hi u bringhe uut desen prisoen,
Dat sal mine ierste bede sijn.
Danc hebbe Mamet ende Apolijn,
Ende die scheppere die mi ghewrachte,
Dat ic hebbe vonden mijn gheslachte
Ende ooc die moeder die mi droech.
Mijn herte met rechte in vrouden loech,
Doen ic anesach die moeder mijn.

Sine moeder.

Ootmoedich God, nu moeti sijn
Ghelooft, ghedanct in allen stonden!
Mijn lieve kint hebbic nu vonden,
Die mi nu verlossen sal

Digitized by Google

Want die vroude es sonder ghetal,
Die nu mijn herte van binnen drijft.

—

Robbrecht.

O wi! enen dief dien men ontlijft
En mochte niet so droeve ghesijn,
Als ic nu ben int herte mijn,
Want ic duchte grote scanden.
Haddickene doot met minen handen,
Doen ickene vercocht, so waer hi doot.
Ay! ic hebbe den anxt so groot,
Dat mi daer af sal comen toren;
Want comet uut, ic ben verloren,
Dat icken vercochte den Sarrasijn.

De kersten coninc.

Gaet henen, Robbrecht neve mijn,
Tot miere vrouwen die coninghinnen,
Die ic ewelijc met herten moet minnen
Ende ooc bliven onderdaen,
Want icse ghehouden hebbe ghevaen
Sonder verdiente ende buten scout:
Dat rout miere herten menichfout,
Dat ic haer hebbe gheweest so wreet.
Gaet henen ende haeltse mi ghereet,
Ende laetse haer scone kint anscouwen.

Robbrecht.

Her coninc here, in rechter trouwen,
Dat willic al te gherne doen.

—

Comt, edel vrouwe, uut desen prisoen,
Daer ghi dus langhe in hebt gheleghen;
Ghi selt anesien den jonghen deghen
Esmoreit den jonghelinc.
Mijn herte van binnen vroude ontfinc,
Doen ic anesach den sconen wigant.

De kersten coninc.

O edele vrouwe, gheeft mi uw hant,
Ende wilt mi dese mesdaet vergheven;
Want ewelijc al mijn leven
So willic uw dienere sijn,
Want die scouden die sijn mijn:
Dat hebbic nu wel vernomen;
Want Esmoreit ons kint es comen
Een scoon volwassen jonghelinc.
Ic bidde u om Gode, die ontfinc
Die doot van minnen, verghevet mi.

De vrouwe.

O edel here van herten vri,
Ic wils u al te gherne vergheven,
Want alle minen druc es achterbleven
Ende al mijn toren ende al mijn leit.
Waer es mijn lieve kint Esmoreit?
Roepten mi voort ende laten mi sien.

Robbrecht.

Och edel vrouwe, dat sal u gheschien.
Waer sidi, Esmoreit, neve mijn?

De jonghelinc.

Ic ben hier bi Apolijn!
O Mamet ende Mahoen,
Lieve vader, hoghe baroen,
Die moet u gheven goeden dach,
Ende ooc miere moeder die ic noit en sach
Meer dan nu te deser tijt!
Ic ben al miere droefheit quijt,
Die ic in mijn herte ontfinc.
Doen ic vernam dat ic een vondelinc
Was, doen waert ic die droefste man,
Die nie ter werelt lijf ghewan,
Maer het es mi al ten besten vergaen.

De kersten coninc, sijn vader.

O Esmoreit, doet mi nu verstaen
Ende secht mi, waer hebdi ghewoont?

Digitized by Google

De jonghelinc.

Met enen coninc die es ghecroont
Te Damast, her vader mijn.
Hi es een edel Sarrasijn,
Die vant mi in sinen bogaert,
Ende hi heeft een dochter van hogher aert,
Die mi so blidelijc ontfinc:
Doen mi haer vader die coninc
Vant, doen waert si mijn moeder,
Ende hielt mi op als haren broeder,
Daer icse ewelijc om minnen moet;
Die heeft mi al ghemaect vroet,
Hoe dat mi haer vader vant,
Ende dat ic lach in desen bant,
Doen haer vader mi haer brachte.

De vrouwe.

Dits die bant die ic selve wrachte,
Esmoreit, wel scone man.
Ic setter uws vader wapen an:
Men macht noch sien in drie paertien,
Ende ooc die wapen van Hongherien;
Omdat ghi daer uut sijt gheboren
So haddic u so uutvercoren,
Dat icken maecte tuwer eren,
Dat mi ter droefheit moeste verkeren,
Esmoreit, doen ic u verloos.
Ic bidde Gode die sijn cruce coos,
Dat hijt hem te recht wille vergheven,
Die mi anedede dat bitter leven,
Daer ic so langhe in hebbe ghesijn.

De jonghelinc.

O lieve moeder, bi Apolijn!
En was nie ondaet noch moort
Si en moeten comen voort,
Ende int inde werden si gheloont.

Robbrecht.

Bi den Here die was ghecroont

Digitized by Google

Met eenre cronen dorenijn!
Esmoreit neve mijn,
Wistict wie dat hadde ghedaen,
Die doot soude hi daer omme ontfaen,
Ofte hi ontsonke mi in die eerde,
Ic soudene seker met minen sweerde
Doden ofte nemen tlijf.
Ay mi! oft ic den keitijf
Wiste die u den lachter dede,
Hi en soude mi niet in kerstenhede
Ontsitten, hi ware seker doot.

De vrouwe.

Nu willen wi loven in vrouden groot,
Ende alle droefheit willen wi vergheten,
Want met vrouden onghemeten
So es mijn herte nu bevaen.

De coninc.

Esmoreit sone, nu laet ons gaen
Ende laet ons met vrouden sijn;
Maer Mamet ende Apolijn
Dies so moeti nu vertien,
Ende gheloven ane Marien
Ende ane God den oversten vader,
Die ons ghemaect heeft alle gader,
Ende al dat in die werélt leeft
Met siere const ghemaect heeft;
Die sonne ende mane, dach ende nacht
Heeft hi ghemaect met siere cracht,
Ende ooc hemel ende ertrijc,
Ende loof ende gras in dier ghelijc:
Daer so moeti gheloven an.

De jonghelinc.

Vader here, so biddic hem dan
Den oversten God van den trone,
Dat hi Damiet die scone
Beware boven al dat leeft,
Want si mi opghehouden heeft:
Daer omme eest recht dat icse minne

Digitized by Google

Van Damast die edele coninghinne,
Damiet dat edel wijf.
Ay God, bewaert haer reine lijf!
Want si es nojael ende goet;
Met rechte dat icse minnen moet
Boven alle die leven op ertrijc.
En dadics niet, so haddic onghelijc,
Want si es mi van herten vrient.

Robbrecht.

Esmoreit neve, dats goet verdient.
Nu willen wi alle droefheit vergheten;
Met bliden moede willen wi gaen eten,
Want die tavel es bereit.

De jonghe joncfrou Damiet.

Ay! ende waer mach Esmoreit
Merren, dat hi niet en coomt?
Ic duchte dat hi es verdoemt
Ochte ghestorven quader doot,
Ofte hi es in vrouden groot,
Dat hi mi dus heeft vergheten.
Ic sal nochtan die waerheit weten
Hoe die saken met hem staen,
Al soudic daer om die werelt doorgaen.
Waer sidi, Platus, meester vroet?

De meester.

Edel vrouwe, ghetrouwe ende goet,
Tot uwen dienste ben ic bereit.

De jonghe joncfrou Damiet.

Meester, nu willic Esmoreit
Gaen soeken van lande te lande,
Al soudic daer omme liden scande
Ende hongher ende dorst ende jeghenspoet.
Het es een dinc dat wesen moet:
Gherechte minne dwinct mi daer tu.
Lieve meester, nu biddic u,

Digitized by Google

Dat ghijs mi niet af en gaet,
Ghi en blijft bi mi ende gheeft mi raet,
Hoe dat wine vinden moghen.

De meester.

Vrouwe, nu sijt in goeden hoghen!
Na dien dat ghijs begheert
Ende ghi den jonghelinc hebt so weert,
So willen wi soeken den hoghen man.

De jonghe joncfrou Damiet.

Platus meester, gawi dan
Ghelijc of wi waren pilgherijn.

Ay! en sal hier niemen sijn
Die ons beiden iet sal gheven
Twe pilgherijms die sijn verdreven
Ende van den rover afgheset?

De jonghelinc.

Ay! daer horic Damiet
Spreken; hoordicse nie?
O weerde maghet sente Marie!
Ende hoe ghelijc so sprect si hare,
Damiet der sconer care,
Van Damast die scone coninghinne,
Die ic boven alle vrouwen minne
Die op der eerden sijn gheboren.
Nu sprect op ende laet mi horen,
Ghi sprect haer boven maten ghelijc.

De jonghe joncfrou Damiet.

Waer ic te Damast int conincrijc,
Esmoreit wel scone man,
So soudic haer bat gheliken dan;
Maer nu sta ic als een pilgherijn.

De jonghelinc.

O Damiet, vrouwe mijn,
Ende sidi dit, wel edel wijf?

Digitized by Google

Mijn herte, mijn siele ende mijn lijf
Met rechten in vrouden loven mach;
Want ic nie liever gast en sach,
Die noit op eertrike was gheboren.
Och edel wijf, nu laet mi horen,
Hoe sidi comen in dit lant?

De jonghe joncfrou Damiet.

O Esmoreit, wel scone wigant,
Mi dochte ic hadde u gherne ghesien,
Maer en mochte mi niet geschien,
Ic en moeste daer omme liden pijn.
Doen maectic mi als een pilgherijn,
Ende come aldus ghedoolt doort lant,
Ende nam Platus metter hant,
Dat hi soude mijn behoeder sijn.

De jonghelinc.

Waer sidi, lieve vader mijn?
Comt tot hare, ghi moetse scouwen,
Die vol minnen ende vol trouwen
Haer herte tote miwaert draecht.
Het es recht dat si mi behaecht:
Si heeft so vele door mi ghedaen.

De coninc.

So willicse met blider herten ontfaen.
Sijt willecome, Damiette wel scone!
Ghi selt in Cecilien crone
Draghen boven al die leven.
Ic salse minen sone opgheven,
Ende ghi selt seker werden sijn wijf;
Want ic hebbe so ouden lijf,
Dat icse nemmeer ghedraghen en can.

Robbrecht.

Her coninc oom, bi sente Jan!
Esmoreit hi es wel weert,
Hi wert een ridder wide vermeert
Ende die de wapene wel hantiert:
Desen raet dunct mi goet ghevisiert,

Digitized by Google

Dat hi die crone van u ontfa.
Damiet, nu comt hier na,
Ghi selt werden jonghe coninghinne.

De meester.

Hulpt Mamet! dat ic niet uut minen sinne
En come, dat verwondert mi.
O Esmoreit, edel ridder vri!
Die man brachte u in al dit verdriet.
Wat hi u secht hine meines niet,
Hi hevet tuweert al valschen gront.
Ic cochte u jeghen hem om dusent pont
Van finen goude, die ic hem gaf.

De jonghelinc.

Meester, nu secht mi daer af,
Hoe die saken gheleghen sijn.

De meester.

O Esmoreit, bi Apolijn!
Dies es leden achtien jaer
Dat ic quam ghereden daer,
Esmoreit, op die selve stede.
Nu hoort wat die keitijf dede:
Daer soude hi u seker hebben versmoort,
Hi sprac tot u so felle woort,
Dat ghi hem sijn rike sout ondergaen.
Ghi moeste hem emmer iet bestaen,
Dat hoordic wel an sijn ghelaet.

De jonghelinc.

Meester, vertrect mi al den staet,
Dies biddic utermaten sere;
Want ic sta al buten kere,
Dat ic die waerheit niet en weet,
Die miere moeder dat grote leet
Ende mi dien lachter mochte anedoen.

De meester.

O Esmoreit, bi Mahoen!

Het heeft ghedaen die selve man;
Bi minen god Tervogan!
Hi soude u hebben ghenomen tlijf,
Want hi vermaets hem, die keitijf,
Ic horet ende sprac hem aen
Ende seide hem, het ware quaet ghedaen,
Want hi soude doden den jonghen voocht,
Also dat ic u jeghen hem cocht
Om dusent pont van goude root.

De jonghelinc.

Bi den Here die mi gheboot!
Die ondaet sal ghewroken sijn,
Eer ic sal eten of drinken wijn.
Nu moeti uwen indach doen!
Waer sidi vader, hoghe baroen,
Ende Robbrecht die moordenaer?

Robbrecht.

Bi den Here, dan es niet waer!
Esmoreit, neve mijn,
Ic hebbe oit goet ende ghetrouwe ghesijn,
In was noit moordenaer no verrader.

De jonghelinc.

Swijc, putesone! het es noch quader
Die ondaet die ghi hebt ghewracht.
Hoe quam dat nie in uw ghedacht
Te vercopen uwes selfs gheboren bloet,
Ende maket minen vader vroet,
Dat mijn moeder hadde ghedaen?

Robbrecht.

Daer willic in een crijt voor gaen,
Esmoreit, wel coene wigant,
Es hier enich man int lant,
Die mi dat wil tien an.

De meester.

Swijch al stille, quaet tiran!

Digitized by Google

Ghi souten hebben doot ghesteken,
En haddi mi niet horen spreken,
Daer ic ten aenganghe quam ghereden.
Ic en was nie so wel te vreden,
Als dat icken jeghen u cochte om ghelt.
Ic gaeft u al onghetelt
In een foortsier, was yvorijn;
Noch soude ment vinden in uwe scrijn:
Daer willic onder setten mijn lijf.

De jonghelinc.

Ay mi, Robbrecht, fel keitijf!
Met rechten ic u wel haten mach.
Ghi selt nu hebben uwen doemsdach:
Al die werelt en holpe u niet.

Robbrecht hanct men hier.

De jonghelinc noch.

Aldus eest menichwerf gheschiet:
Quade werken comen te quaden lone;
Maer reine herten spannen crone,
Die vol doochden sijn ende vol trouwen.
Daer omme radic, heren ende vrouwen,
Dat ghi uw herte in doochden stelt,
So wordi int ende met Gode verselt
Daer boven in den hoghen trone,
Daer die inghelen singhen scone:
Dies onne ons die hemelsche vader!
Nu secht Amen alle gader.

Amen.

De meester.

God die neme ons allen in hoede.
Nu hoort, ghi wise ende ghi vroede,
Hier so moochdi merken ende verstaen,
Hoe Esmoreit ene wrake heeft ghedaen
Over Robbrecht sinen oom al hier ter stede.
Elc blive sitttene in sinen stede,
Niemen en wille thuusweert gaen:

Digitized by Google

Ene sotheit sal men u spelen gaen,
Die cort sal sijn, doe ic u weten.
Wie hongher heeft hi mach gaen eten,
Ende gaet alle dien graet neder.
Ghenoeghet u, so comt alle weder.

Die Sotternie van Lippijn.

Horae Belgicae, P. VI. p. 40—48.

Hier beghint twijf.

Hem! secht, hem! God hebs al deel!
Ic wil gaen driven mijn riveel
Met minen soeten lieve int gras.
Hets lanc leden dat ic met hem niet en was.
Hem! secht, hem! waer sidi Lippijn?

Lippijn.

Ic ben hier, wat saelt sijn?

Sijn wijf.

Lippijn, ghi moet gaen halen borre ende vier,
Ende ic sal wedercomen schier,
Ende bringhen ons iet dat wi selen eten.

Lippijn.

Bi der doot ons Heren! ghi selet vergheten,
Ghi pleecht so dicwile langhe te merren.

Sijn wijf.

Wat, Lippijn! ghi en moghet u niet erren,
Want ic hebbe dicwile vele te doene:
Eer ic ghehore mine sermoene,
So vallet hoghe op den dach,
Eer ic ten vleeschuus comen mach,
So copic ooc gherne goeden coop;
Dan so moetic beiden tot den loop
Es ghedaen van den bedranghe:
Also comet toe dat ic merre so langhe,
Goede Lippijn, ghi moetet al weten.

Digitized by Google

Lippijn.

Ewaerheit! ghi soudes mi vele ontmeten
Ende ic en weter wat toe segghen.
Gaet henen, ic sal ons vier anlegghen
Ende halen borre ende scuren den pot;
Want also moet mi hulpen God!
Ic hebbe mi oit te slavernien gheset.

Sijn wijf.

Goede Lippijn, wast die scotelen met
Ende keret ons den vloer scone.

Lippijn.

Goede, nu hoort, dat u God lone?

Sijn wijf.

Ende mer daer bi niet.

Lippijn.

Al hebbic al mijn daghe
Gheweest uwe arme slave,
Mi dunct ic moetse noch sijn al mijn leven.

Sijn wijf.

Swijch, God moet u lachter gheven!
Dat ghi so langhe leeft dats mi leet. —
En es dit niet een scoon bescheet?
Waer mach hi merren, mijns herten druut?
Het gheet hem al te galghen uut,
Dat hi mi aldus te vondelinghe set.

Haer lief.

Minnekijn, hets misselijc wat mi let:
Hebdi daer gheweest harde langhe?

Lippijns wijf.

Ja ic, mijn herte es so wranghe,
Dat ic u so langhen niet en sach.

Haer lief.

Laet ons gaen drinken een goet ghelach,
Mijn uutvercoren minnekijn.
Wi selen noch tavont met vrouden sijn
Lichtelijc. Nu comt hier naer. —

Digitized by Google

Lippijn.

O wi here! es dat waer?
Bi Gode! ic hebs ghenoech ghesien;
Want si leet metten bloten cnien,
Ende hi esser tuschen ghecropen,
Bider doot ons Heren! hi esser in gheslopen,
Siet! met deser hoeren, ende gheeft mi te verstane,
Dat si te messen plecht te gane,
Ende leet ende druilt met enen anderen man,
Ende maect van mi enen pol her Jan.
Si seet: si gheet int vleeschuus:
Bi sente Jan! ic sal haer dit abuus
Noch tavont tongoede maken.
Can ic an enen stoc gheraken,
Ic sal haer touwen so haer vel,
Dat haer rouwen sal dit spel,
Dat si met hem heeft bedreven.

De comere.

Wat, Lippijn! God moet u goeden dach gheven.
Hoe steet met u, hoe sidi te ghemake?

Lippijn.

Ey, Trise, ic woude mi therte brake
Van groten rouwe die ic drive.
Ic en hat nemmermeer minen wive
Betrout dat si mi heeft ghedaen.

De comere.

Lippijn, nu doet mi verstaen,
Hoe ende ooc in wat manieren.

Lippijn.

Dies ic mi ewelijc moet scoffieren:
Si leghet ende druilt met enen anderen man.

De comere.

Ewaerheit! dats een dinc dat ic niet en can
Gheloven van uwen wive;
Ic kense also reine van live,
Si en daets om al die werelt niet.

Digitized by Google

Lippijn.

Dat een man met sinen oghen siet,
Dats hem nochtan quaet tongheven.

De comere.

Lippijn, also moetic met eren leven,
Bi sien es die meneghe bedroghen.

Lippijn.

Wat! neen, dit en es niet gheloghen,
Want ic hebse selve ghesien
Ligghen metten bloten cnien'
Ende ghinghen hem beide te werke stellen.

De comere.

Wat, Lippijn! dit en soudi niet vertellen,
Uw wijf waer daer bi gheonneert:
Uw oghen sijn al verkeert
Van drinken ende van ouden daghen.
Goede Lippijn, en wilt des niet ghewaghen:
Uw wijf waer daer bi gheschent.

Lippijn.

Wat duvel! seldi mi maken blint
Van dinghen die ic selve sach?
Ic sach dat si averrecht lach,
Ende hi raepter op haer slippen.

De comere.

Ey swijch, goede Lippen!
En was anders niet dan u dochte.
En hoorde ghi noit segghen van alfsghedrochte,
Dat die liede pleghet te bedrieghen?
De viant gheeft luttel om een lieghen,
Om toren te maken tuschen man ende wijf.
Ic wilder over setten mijn lijf,
En waest niet een elvinne dat ghi saecht.

Lippijn.

Wat duvel! heeft God die werelt gheplaecht
Met alven ende met alvinnen?
En soudic dan mijn wijf niet kinnen?

Dat ware emmer een misselijc dinc.
Ic sach dat si met hem ghinc,
Hi namse in sinen aerm ende tracse naer.

De comere.

Lippijn, loghen en was noit waer:
Daer toe kennic te wel uw wijf;
Want si heeft also reine lijf,
Si en daets om al de werelt niet van goude root;
Maer talfsghedrochte es also groot,
Dat den meneghen maect so blint,
Dat hi hem selven niet en kint;
Hoe soude hi dan enen andren ghekinnen?

Lippijn.

Bi der doot ons Heren! ghi maect mi al uten sinnen.
Wat duvel es mi nu gheschiet?
Ben ic blint ende sie ic niet?
Des wonders ghelijc en sach ic nie,
Ende ic sie wel alle dese lie,
Die hier sitten al omtrint.
Entrouwen! so en ben ic al niet blint,
Al soudijs mi gherne maken vroet.

De comere.

Lippijn, wetti wat ghi doet?
Ic biddu dat ghijs nemmermeer en secht,
Ende ghi uw wijf met eren dect.
Het es ene elvinne die u quelt,
Si heeft uw ghesichte al ontstelt,
Uw oghen staen al ontset.

Lippijn.

Ey goede! eest dat dat mi let?
Mi dochte emmer dat icse sach.

De comere.

Het was ene elvinne dat daer lach,
Dat willic u sweren op een cruus.
Uw wijf sit noch in haer huus,
Dat willic wedden om een bier.

Digitized by Google

Lippijn.

Ende si hiet mi gaen halen borre ende vier,
Si seide; si soude gaen om eten

De comere.

Wat, Lippijn! wildi die waerheit weten,
So sidi seker te male verleit:
Ene elvinne heeft haer nette ghespreit,
Dat sie ic wel, om u te vaen.
Comt met mi! wi selen voor uw dore gaen;
Uw wijf sit noch bi haren viere.

Lippijn.

Wat! ben ic dronken van den biere,
Ochte vlieghen dalve achter straten?

De comere.

Wat, ghevadere! en moochdi ons niet in laten?

Lippijns wijf.

Wat key! jaic; wie es daer?

De comere.

Wat, Lippijn! en seidic u niet waer?

Lippijn.

Benedijste God van hemelrijc!
So en sach ic noit des wonders ghelijc.
Ic sie wel, die scouwen sijn mijn.

De comere.

Wat seidic u, lieve Lippijn!
Maer ghi en woudes niet wesen vroet.
Mijn ghevadere es ghetrouwe ende goet,
Al soudier gherne een hoere af maken.

Lippijns wijf.

God gheve hem ramp in sine caken!
Heeft hi hem van mi dies beclaecht?

De comere.

Jai, ende dat ghi bi enen anderen man laecht,
Dies heeft hi mi ghedaen een beclach.

Lippijn.

Ewaerheit; mi dochte dat ict sach;

Digitized by Google

Maer ic laets mi nu ghenoeghen:
Trise caent wel in beste voeghen.
Maer al hat mi mijn lijf ghedaen,
So waerdi heden morghen opghestaen,
Ende hiet mi halen vier ende borre.

Lippijns wijf.

Swijch, wel vule corre!
Beghindi mi anderen man ane te tien?

Lippijn.

Seker! woudic die waerheit lien,
So sach ic, of mijn oghen waren mi verkeert.
Maer Trise heeft mi also gheleert,
Ende seet dat mi een alf heeft bedroghen.

Lippijns wijf.

Waer omme hebdi mi dan beloghen,
Ende doet mi scande overal?

Lippijn.

Ey minnekijn! ic ben diet beteren sal,
Hebbic iet messeit ofte mesdaen.

Lippijns wijf.

Ghi selter nochtan smeten omme ontfaen,
Vul out quaet grijsaert!

De comere.

Bi onsen Here! hi waers wel waert,
Dat wine onder voete ghinghen legghen.

Lippijn.

Lieve wijf, ic en saels nemmeer segghen:
Ic en wiste niet dat ic was in dolen.

Lippijns wijf.

Ey! men sal u leren gaen ter scolen.

Hier vechten si.

Ghi goede liede, dit hebben wi
Ghespelt al in een boerdement.
Si leven noch wel, si u bekent,
Die deser gheliken wel hebben ghesien.

Digitized by Google

Wet dat menich boerden gheschien,
Daer dusdaneghe mere niet af en gaet.
Daer bi biddic u dat ghi ontfaet
In danke onse fobitasie.
Ic bidde den coninc vol van gratie,
Die van der maghet was gheboren,
Dat hem niemen en wille storen
Van dat hi hier heeft ghesien ende ghehoort.
Staet op! ghi moghet wel gaen voort,
Want wi moeten alle scheiden:
Ons here God moet ons allen gheleiden.

Amen.

Digitized by Google